

KOLOFON

117 spørgsmål og svar om EU
(5. udgave)

December 2016

Folketingets EU-Oplysning
Christiansborg
DK-1240 København K.
Tlf. + 45 33 37 33 37
www.eu.dk
euopl@ft.dk

ISBN 978-87-7982-110-1

Layout: Monokrom
Tryk: Specialtrykkeriet Viborg
5. oplag: 10.000 stk.

Tak for lån af billeder til:
Europa-Kommissionens Mediatek
(<http://ec.europa.eu/>)
Siderne 13, 18, 21, 22, 25, 34, 37, 38, 39,
43, 46, 56, 70, 89, 90, 92, 101, 102, 105,
106, 117, 123, 125, 128
EU-Domstolen Siderne 50, 52
EU's ombudsmand Side 53
Europal Side 109
Fotograf Henrik Sørensen
Siderne 2, 9, 27, 29, 40, 42, 43, 60
Rådets pressroom Side 36, 38
Europa-Parlamentet Siderne 32, 33
Folketingets billedarkiv
Siderne 59, 81, 82, 85, 86, 113

Eksemplar fremstilling af papirkopier/print
af denne publikation til undervisningsbrug
og intern administrativ brug kan ske frit og
uden aftale med Copydan Tekst & Node

Forord

Formålet med denne bog er at give direkte og neutrale svar på spørgsmål om EU. Bogen tager udgangspunkt i de mange spørgsmål, som Folketingets EU-Oplysning besvarer hver dag. Der er besvarelser af spørgsmål om EU's historie, fremtid, traktatgrundlag, medlemslande, euroen og meget mere.

Grundideen er, at hver enkelt svar som udgangspunkt kan læses alene, men at der indimellem henvises til andre spørgsmål, hvis et ord eller et begreb kræver en længere forklaring. Bogen er dog også udarbejdet, så den kan læses fra ende til anden, uden at der vil være alt for mange gentagelser. Bogen er ikke en udtømmende gennemgang af alle EU-forhold, men læses hele bogen i sammenhæng, giver det en grundlæggende viden om EU.

Første udgave af 117 spørgsmål og svar om EU udkom i april 2003. Siden da er bogen afsat i mere end 100.000 eksemplarer. Denne 5. udgave er ajourført i november 2016, og teksten afspejler derfor ikke ændringer eller begivenheder indtruffet efter denne dato. Hvis du har spørgsmål eller gerne vil vide mere om EU, kan du gå ind på EU-Oplysningens hjemmeside www.eu.dk eller på Facebook, eller du kan kontakte os direkte på tlf. 3337 3337 eller via euopl@folketinget.dk.

Med venlig hilsen

Folketingets EU-Oplysning

Indhold

Forord	3
Indhold	4
Baggrunden for EU	10
1. Hvad er EU?	10
2. Hvad er EU's værdier og mål?	11
3. Hvordan startede EU?	13
4. Hvornår kom EF til at hedde EU?	15
5. Hvad er forskellen på mellemstatsligt og overstatsligt samarbejde?	15
6. Hvilke internationale organisationer var der i Europa før EU?	16
7. Hvad er Schumanerklæringen?	18
8. Findes der en officiel EU-sang?	19
9. Hvad symboliserer EU's flag?	19
Traktater	20
10. Hvad er en traktat?	20
11. Hvilke traktater bygger EU-samarbejdet på?	20
12. Hvad er formålet med Lissabontraktaten?	22
13. Hvad var forfatningstraktaten?	23
14. Kan EU tiltræde den europæiske menneskerettighedskonvention?	24
15. Hvad er charteret om grundlæggende rettigheder?	24
16. Hvordan ændrer man en traktat?	25
17. Hvad er ratifikation?	26
Europa-Parlamentet	27
18. Hvad er Europa-Parlamentet?	27
19. Hvad har Mickey Mouse med Europa-Parlamentet at gøre?	28
20. Hvor ligger Europa-Parlamentet?	29
21. Hvor mange politiske grupper er der i Europa-Parlamentet?	30
22. Hvor mange medlemmer af Europa-Parlamentet har de enkelte lande?	30

23. Hvem er de danske medlemmer af Europa-Parlamentet?	32
24. Hvad tjener et medlem af Europa-Parlamentet?	33
25. Kan et medlem af Europa-Parlamentet samtidig være medlem af et nationalt parlament?... 33	
26. Hvor mange europæere stemte til europaparlamentsvalget?	35

Rådet **36**

27. Hvad er Rådet?	36
28. Hvad er Det Europæiske Råd?	37
29. Hvad er EU-formandskabet?	37
30. Har EU en udenrigsminister?	38
31. Hvad er Coreper?	39
32. Hvordan stemmer Rådet?.....	39
33. Er Europarådet en del af EU?.....	40

Kommissionen **42**

34. Hvad er Europa-Kommissionen?.....	42
35. Hvad hedder medlemmerne af Kommissionen?.....	44
36. Hvad er komitologi?	47
37. Hvad er et kabinet?.....	48
38. Hvor mange arbejder i Kommissionen?	48
39. Hvad er et EU-agentur?	49

EU-Domstolen **50**

40. Hvad er EU-Domstolen?	50
41. Hvad betyder det, at EU-retten har forrang?	51
42. Hvilke typer sager behandler EU-Domstolen?.....	51
43. Kan jeg anlægge sag ved EU-Domstolen?.....	53
44. Hvad er en generaladvokat?.....	54
45. Er Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol del af EU?	55

Regler og procedurer	56
46. Hvad er en forordning?.....	56
47. Hvad er et direktiv?	56
48. Hvad er en afgørelse?.....	57
49. Hvad er nærhedsprincippet?	58
50. Hvor mange EU-regler findes der?.....	59
51. Hvor kan jeg finde EU's regler?.....	60
52. Hvordan træffer EU beslutninger?	60
53. Hvordan fungerer den almindelige lovgivningsprocedure?.....	62
54. Hvad vil det sige at notificere?	65
55. Hvad er "acquis communautaire"?	66
56. Hvad er borgerinitiativer?	66
Medlemskab af EU	67
57. Hvilke lande er medlemmer af EU, og hvornår blev de det?.....	67
58. Kan et land melde sig ud eller blive smidt ud af EU?.....	67
59. Hvordan optager EU nye medlemmer?.....	69
60. Er Gran Canaria en del af EU?	71
61. Hvad er Grønlands og Færøernes forhold til EU?.....	71
62. Hvad har Bermuda med EU at gøre?.....	72
63. Hvad er EFTA og EØS?	73
64. Er Norge medlem af EU?	73
Danmark og EU	75
65. Hvordan blev Danmark medlem af EU?	75
66. Hvad er de danske EU-forbehold?	76
67. Hvad er "det nationale kompromis"?	78
68. Hvad bestemmer EU, og hvad bestemmer Danmark?	79
69. Hvor stor en del af dansk lovgivning stammer fra EU?	81
70. Hvorfor har vi folkeafstemninger om EU i Danmark?	82
71. Hvor mange folkeafstemninger om EU har der været i Danmark?	83

72. Hvordan behandler den danske regering forslag til EU-regler?	84
73. Hvad er Europaudvalget?.....	85
74. Hvad er det gule kort, som de nationale parlamenter kan give Kommissionen?.....	86
75. Hvem arbejder på Danmarks Faste Repræsentation ved EU?.....	87

Euroen **88**

76. I hvilke lande betaler man med euro?	88
77. Hvordan er den danske krone knyttet til euroen?	88
78. Hvad er ØMU'en?	89
79. Hvad kræver det at indføre euroen?.....	90
80. Hvad er stabilitets- og vækstpagten?.....	91
81. Hvad er ESM?.....	92
82. Hvad er EU's bankunion?	93
83. Hvad er det europæiske semester?.....	94

EU's budget **96**

84. Hvor mange penge bruger EU?	96
85. Hvor meget betaler landene til EU's budget?.....	97
86. Hvordan vedtages EU's budget?	100
87. Hvordan støtter EU landbruget?	100

Rets- og udlændingepolitik **104**

88. Hvad er RIA-samarbejdet?	104
89. Er Danmark med i RIA-samarbejdet?	105
90. Findes der EU-regler for asylpolitik og familiesammenføring?	106
91. Har EU regler for migration?.....	108
92. Kan EU bestemme, hvor længe en narkosmugler skal i fængsel?	108
93. Findes der et EU-politi?	109
94. Hvad er Schengensamarbejdet?.....	111
95. Kan Danmark genindføre grænsekontrol, selvom vi er med i Schengensamarbejdet?.....	112
96. Hvilke lande deltager i Schengensamarbejdet?	113

97. Skal jeg have pas med, hvis jeg rejser rundt i EU?	113
Fri bevægelighed og det indre marked	114
98. Hvad betyder fri bevægelighed?	114
99. Hvad er det indre marked?	114
100. Kan alle få opholdsret i Danmark i kraft af EU's princip om fri bevægelighed?	116
101. Hvad er et unionsborgerskab?	117
102. Har alle EU-borgere ret til sociale ydelser i Danmark?	118
103. Har jeg ret til en hofteoperation i et andet EU-land på Danmarks regning?	118
104. Hvad har Kir Royal betydet for det indre marked?	119
105. Hvad har Google med EU's konkurrenceregler at gøre?	120
106. Hvad har Apple med EU's konkurrenceregler at gøre?	120
107. Må TV 2 modtage licenspenge?	121
108. Hvad er miljøgarantien?	122
Udenrigs- og sikkerhedspolitik	125
109. Hvad er EU's fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik?	125
110. Findes der en EU-hær?	126
111. Kan EU-landene sige nej tak til EU's handelsaftaler?	126
112. Hvordan hjælper EU udviklingslande?	127
Store og små sager	129
113. Hvad er historien om de krumme agurker?	129
114. Kan tyskere købe sommerhus i Danmark?	129
115. Hvad gør EU for klimaet?	130
116. Må fagforeninger blokere udenlandske virksomheder, der ikke overholder danske overenskomster?	130
117. Kan jeg få EU på nummerpladerne?	131
Indeks	132

Møde i Kommissionen.

Baggrunden for EU

1

Hvad er EU?

EU er en forkortelse for Den Europæiske Union. Union betyder sammenslutning. EU er en gruppe af europæiske lande, der samarbejder og laver fælles regler på en række politikområder.

EU kan sammenlignes med en klub eller en forening. Et land skal opfylde en række krav for at blive medlem af klubben (*se spørgsmål 59*). Som medlem skal landet betale kontingent (*se spørgsmål 85*). Landet forpligter sig til at overholde alle klubbens regler. Til gengæld får landet indflydelse på klubbens regler, der også gælder i alle andre medlemslande. Med fælles regler og fælles midler forsøger man at ændre vilkårene for borgere og virksomheder i hele EU. Hovedformålet med samarbejdet i EU-klubben er at løse problemer, der går på tværs af landenes grænser, og som de enkelte lande ikke kan løse lige så effektivt alene. I EU har man f.eks. lavet fælles regler for grænseoverskridende forurening og for fri bevægelighed for varer mellem alle medlemslande, så der ikke er nogen hindringer for handel mellem landene (*se spørgsmål 98*).

Ligesom i en forening kan man i EU også blive enige om bestemte udmeldinger over for resten af

verden. Hvis landene står sammen bag udmeldingen, vil de ofte stå stærkere, end hvis alle landene udtrykte sig hver for sig.

EU kan ikke lave regler om alt. Hvad EU-klubben må lave regler om, står i EU's traktater (*se spørgsmål 10*). Det betyder f.eks., at EU bestemmer meget, når det kommer til handel og landbrug, men i store træk ikke noget når det gælder beslutninger om skoler og plejehjem.

EU er ikke den eneste ramme for internationalt samarbejde. De europæiske lande samarbejder også i mange andre internationale organisationer, bl.a. FN, OSCE og NATO. Til sammenligning er EU dog et helt særligt samarbejde. Det skyldes, at EU også er et overstatsligt samarbejde (*se spørgsmål 5*). Det betyder bl.a., at der kan vedtages regler i EU, som gælder direkte for borgere og virksomheder. I andre internationale organisationer bliver man enige om reglerne, og derefter skal medlemslandene selv indsætte reglerne i deres nationale love, før de kan gælde for borgere og virksomheder.

Der er oprettet en række EU-institutioner, som hver især skal bidrage til at løse de opgaver, som medlemslandene har overdraget til EU. Europa-Kommissionen har ansvaret for at foreslå nye regler og sørge for, at reglerne bliver til virkelighed, når de er vedtaget (*se spørgsmål 34*). Det er EU-Domstolens

opgave at afgøre uenigheder om, hvordan reglerne skal forstås (*se spørgsmål 40*). Medlemslandene er repræsenteret i Rådet (*se spørgsmål 27*) og vedtager nye regler i samarbejde med Europa-Parlamentet (*se spørgsmål 18*).

Beskrivelsen ovenfor af EU er meget generel. Vi håber, at de øvrige 116 spørgsmål og svar kan hjælpe dig med at få en bedre forståelse af de vigtigste sider af EU - bl.a. hvad man samarbejder om i EU, hvordan EU har udviklet sig, hvordan der træffes beslutninger i EU, og hvilken rolle de forskellige institutioner spiller i EU.

Hvis ikke du finder svarene her, kan du kontakte Folketingets EU-Oplysning på 3337 3337 eller læse nærmere på www.eu.dk eller på EU-Oplysningens Facebookside.

EU-Oplysningens medarbejdere, september 2016.

2

Hvad er EU's værdier og mål?

EU's værdier og mål står beskrevet som det første i EU-traktaten. De er beskrevet på følgende måde i artikel 2.

EU's værdier forpligter medlemslandene. Lande, som ansøger om at blive medlem af EU, skal også overholde værdierne (*se spørgsmål 59*). Og hvis et medlemsland, groft og vedvarende overtræder værdierne, kan det få suspenderet sine rettigheder i EU. Det betyder, at det f.eks. kan miste retten til at stemme i Rådet (*se spørgsmål 32*). Der skal dog ganske meget til, før EU vil anvende så drastiske skridt over for et land, og det er ikke sket endnu. Men hvis f.eks. en demokratisk valgt regering i et EU-land blev væltet ved et blodigt statskup, ville reglen højst sandsynligt blive brugt, når den nye regering mødte op til forhandling i Rådet.

ART. 2 I TRAKTATEN OM DEN EUROPÆISKE UNION

” Unionen bygger på værdierne respekt for den menneskelige værdighed, frihed, demokrati, ligestilling, retsstaten og respekt for menneskerettighederne, herunder rettigheder for personer, der tilhører mindretal. Dette er medlemsstaternes fælles værdigrundlag i et samfund præget af pluralisme, ikke-forskelsbehandling, tolerance, retfærdighed, solidaritet og ligestilling mellem kvinder og mænd. ”

EU's mål er samlet i artikel 3. De omfatter bl.a. fred i Europa, fri bevægelighed i hele Unionen, miljøbeskyttelse og en fælles valuta - euroen (se boksen herunder). Vil EU vedtage nye initiativer, skal det ske inden for disse mål. Derudover skal medlems-

landene specifikt have givet EU muligheden - også kaldet beføjelserne - til at vedtage fælles regler. Det står i traktaten, hvilke beføjelser medlemslandene har givet EU (*se spørgsmål 10*).

EU-TRAKTATENS ARTIKEL 3 SAMMENSKRIVER EU'S MÅL:

1. Unionens mål er at fremme freden, sine værdier og befolkningernes velfærd.
2. Unionen giver borgerne et område med frihed, sikkerhed og retfærdighed uden indre grænser, hvor der er fri bevægelighed for personer, kombineret med passende foranstaltninger vedrørende kontrol ved de ydre grænser, asyl, indvandring og forebyggelse og bekæmpelse af kriminalitet.
3. Unionen opretter et indre marked. Den arbejder for en bæredygtig udvikling i Europa baseret på en afbalance-ret økonomisk vækst og prisstabilitet, en social markedsøkonomi med høj konkurrenceevne, hvor der tilstræbes fuld beskæftigelse og sociale fremskridt, og et højt niveau for beskyttelse og forbedring af miljøkvaliteten. Den fremmer videnskabelige og teknologiske fremskridt. Den bekæmper social udstødelse og forskelsbehandling og fremmer social retfærdighed og beskyttelse, ligestilling mellem kvinder og mænd, solidaritet mellem generationerne og beskyttelse af børns rettigheder. Den fremmer økonomisk, social og territorial samhørighed mellem medlemsstaterne. Den respekterer medlemsstaternes rige kulturelle og sproglige mangfoldighed og sikrer, at den europæiske kulturarv beskyttes og udvikles.
4. Unionen opretter en økonomisk og monetær union, der har euroen som valuta.
5. Unionen forsvarer og fremmer i forbindelserne med den øvrige verden sine værdier og interesser og bidrager til beskyttelsen af sine borgere. Den bidrager til fred, sikkerhed, bæredygtig udvikling af jorden, solidaritet og gensidig respekt folkene imellem, fri og fair handel, udryddelse af fattigdom og beskyttelse af menneskerettighederne, især børns rettigheder, samt nøje overholdelse og udvikling af folkeretten, herunder principperne i De Forenede Nationers pagt.
6. Unionen forfølger sine mål med passende midler inden for de beføjelser, der er tildelt den i traktaterne. ”

Underskrivelse af Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab

3

Hvordan startede EU?

Det nuværende EU er resultatet af en lang udvikling, der begyndte med etableringen af Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab (EKSF) tilbage i 1952. Kul- og Stålfællesskabet blev startet af seks lande – Frankrig, Holland, Belgien, Luxembourg, Vesttyskland og Italien. Fællesskabet blev indgået med anden verdenskrig i frisk erindring og for at minimere risikoen for en ny krigsoprustning. Ideen var simpel: Ved at gøre kul- og stålproduktionen til en fælles sag gjorde man det meget svært for et enkelt land at opbygge en ny krigsmaskine, da kul og stål er afgørende dele i en sådan oprustning. Selv om samarbejdet handlede om handel og produktion, var det bagvedliggende mål at sikre freden i Europa.

Samarbejdsområderne mellem de seks lande blev udvidet allerede fem år senere med underskrivningen af Romtraktaten i 1957. Hermed blev Det Europæiske Økonomiske Fællesskab (EØF) skabt. Grundstenen var etableringen af et fælles marked mellem medlemslandene med fri bevægelighed for varer, personer, tjenesteydelser og kapital (*se spørgsmål 98 om det indre marked*). Handelsbe-

grænsninger og toldafgifter mellem landene blev afviklet (toldunionen). Målet var at gøre handel mellem landene lige så fri for hindringer som handel mellem byer i samme land. Samtidig blev traktatgrundlaget skabt for samarbejde om bl.a. konkurrenceregler, en fælles landbrugs- og fiskeripolitik og regionsudvikling. Ved samme lejlighed underskrev medlemslandene også en selvstændig traktat om Det Europæiske Atomenergifællesskab (Euratom). Det gjorde de for ikke at blande den kontroversielle atomkraft sammen med kernen af samarbejdet i EØF-traktaten. Men Euratom-traktaten er altså også en del af EU-samarbejdet (*se spørgsmål 11*).

EØF skiftede senere navn til EF (fra 'Det Europæiske Økonomiske Fællesskab' til 'De Europæiske Fællesskaber'). Det skete i 1993 med Maastrichttraktaten. Navneændringen afspejler, at samarbejdet ikke kun er af økonomisk art, men også gradvis har udviklet sig på områder som bl.a. transport, skatter og afgifter, sociale forhold, beskæftigelse, uddannelse, kultur, sundhed og forbrugerbeskyttelse, forskning, miljø og udviklingsbistand.

Maastrichttraktaten betød også oprettelsen af Den Europæiske Union, som var en udvidelse af samarbejdet med en økonomisk og monetær union, en fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, et samarbejde om politi- og retspolitik - i EU kaldet retlige og indre anliggender - og en social dimension m.m.

HOLLAND/ NEDERLANDENE

Kongeriget Nederlandene er det officielle navn for Holland. I denne publikation har vi dog valgt at bruge Holland, da det er den betegnelse flest danskere bruger.

Berlinmuren efter åbning af
overgange mellem øst og
vest, november 1989.

AP/POLFOTO

TYSKLANDS GENFORENING

På tidspunktet for etableringen af Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab var Tyskland delt i Øst- og Vesttyskland - henholdsvis DDR og Forbundsrepublikken Tyskland. Efter Berlinmurens fald i 1989 blev der underskrevet en genforeningstraktat mellem de to lande. Den trådte i kraft den 3. oktober 1990, og det tidligere Østtyskland blev dermed en del af EF.

EKSEMPEL PÅ OVERSTATSLIGT SAMARBEJDE I EU

I april 2016 vedtog EU en ny forordning om databeskyttelse, som vil gælde fra foråret 2018. Databeskyttelsesforordningen indeholder bl.a. regler for, hvilke personlige oplysninger på borgere/kunder som offentlige myndigheder og virksomheder må gemme, hvordan oplysningerne må gemmes og hvor længe. Forordningen giver også borgere retten til at blive glemt, dvs. mulighed for at få links og informationer slettet, der er falske, forældede eller irrelevante, hos f.eks. Google. Forordningen vil gælde i Danmark, uden at den først skal godkendes i Folketinget eller laves om til en dansk lov.

Det overstatslige samarbejde er et meget tæt samarbejde mellem EU-landene, hvor der kan laves regler, som kan gælde direkte for borgere og virksomheder i EU uden at de først skal gennemføres af de nationale parlamenter eller regeringer. De enkelte lande kan ikke nægte at overholde reglerne, når de først er vedtaget i EU. I så fald risikerer de at blive dømt ved EU-Domstolen (*se spørgsmål 40*). Denne type samarbejde findes i EUF-traktaten og gælder f.eks. inden for det indre marked, miljøpolitikken, og landbrugs- samt fiskeripolitikken.

Sat på spidsen kan man sige, at forskellen mellem de to former for samarbejde er, at de løfter, som landenes politikere giver, og de kompromisser, de indgår, bliver til lov, så snart man er blevet enige, i et overstatsligt samarbejde. I det mellemstatslige samarbejde kan de internationale aftaler ende med aldrig at blive til lovgivning, og de politiske løfter kan blive brudt. Det skete f.eks., da USA underskrev Kyotoprotokollen om udledning af CO₂, men aldrig ratificerede den. Havde Kyotosamarbejdet været overstatsligt, kunne USA's daværende præsident,

EKSEMPEL PÅ MELLEMSTATSLIGT SAMARBEJDE I EU

Efter Ruslands annektering af Krim i marts 2014 besluttede EU (Rådet) at indføre EU-sanktioner over for Rusland ved at forbyde import af varer fra Krim til EU.

George W. Bush, ikke have afvist aftalen, da reglerne automatisk ville gælde for USA.

6

Hvilke internationale organisationer var der i Europa før EU?

Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab (*se spørgsmål 3*) var ikke det første forsøg på at oprette en mere organiseret form for internationalt samarbejde mellem de europæiske lande. Specielt i tiden efter første verdenskrig vandt tanker om et forenet Europa indpas. Målet var et samlet og fredeligt Europa. Men det var først efter anden verdenskrig, at Europa for alvor begyndte at samarbejde i en række nye internationale organisationer.

Folkeforbundet

Umiddelbart efter første verdenskrig forsøgte landene at organisere sig i Folkeforbundet, der skulle sikre en effektiv fredsbevarelse og fremme samarbejdet mellem landene. Det skete i 1919 med den såkaldte Versailles-traktat.

FN-bygningen i New York

Folkeforbundet var dog ikke kun for europæiske lande, men kan betragtes som en tidlig parallel til FN. Folkeforbundet byggede på en accept af staternes suverænitæt, og tanken var, at medlemslandene skulle løse eventuelle konflikter på fredelig vis via mægling og voldgift, ligesom der også var mulighed for økonomiske sanktioner. Folkeforbundet fik dog ikke den ønskede gennemslagskraft og kom aldrig til at omfatte alle de vigtige stormagter. USA blev aldrig medlem, og umiddelbart efter at Sovjetunionen blev medlem, forlod det da nazistiske Tyskland og herefter Japan Folkeforbundet. Folkeforbundet blev officielt nedlagt i 1946, men havde på dette tidspunkt reelt ikke fungeret i flere år.

FN

Efter anden verdenskrig forsøgte man i første omgang at skabe fredsbevarende rammer inden for FN (De Forenede Nationer), der blev oprettet allerede i 1945 med et globalt perspektiv. Det blev forbudt at anvende magt i internationale forhold. Sikkerhedsrådet, hvor de mest magtfulde lande var faste medlemmer, fik beføjelser til at få dette forbud respekteret.

OEEC

Et af de første tiltag til et europæisk økonomisk samarbejde var oprettelsen af OEEC i 1948 (Organisation for European Economic Cooperation). OEEC var baseret på traditionelt mellemstatsligt

samarbejde (*se spørgsmål 5*) mellem uafhængige stater. Organisationens hovedopgave var at administrere Marshallhjælpen, som var den omfattende amerikanske økonomiske støtte til at genopbygge det krigshærgede Europa efter anden verdenskrig. OEEC blev i 1961 ændret til OECD, (Organisation for Economic Co-operation and Development) og kom samtidig til at omfatte flere lande, herunder USA og Japan. OECD har siden udvidet antallet af medlemslande og er hovedsageligt en rådgivende og oplysende samarbejdsorganisation. Formålet er primært at samordne landenes økonomiske politik for at sikre jævn vækst og øget samhandel.

Haagkongressen og Europarådet

Parallelt med oprettelsen af OEEC blev der taget andre initiativer til europæisk samarbejde. De forskellige organisationer, som arbejdede for en ny form for samarbejde mellem de vesteuropæiske lande, arrangerede i maj 1948 en kongres i Haag.

Kongressen ønskede primært en europæisk forsamling, et charter - dvs. en slags konvention - for menneskerettigheder og en domstol til at beskytte disse rettigheder. Kongressens formand var den tidligere britiske premierminister Winston Churchill, og blandt kongressens øvrige deltagere var et antal politikere, som senere kom til at spille centrale roller i forbindelse med dannelsen af Det Europæiske

Robert Schuman (1886-1963) var fransk politiker, født i Luxemborg og jurastuderende i Tyskland, før han i 1919 første gang blev valgt til det franske parlament. Han var minister i Frankrig flere gange, men det var som udenrigsminister, at han i 1950 på regeringens vegne fremsatte det der siden blev kendt som Schumanerklæringen.

UDDRAG FRA SCHUMAN-ERKLÆRINGEN:

” Europa kan ikke dannes på én gang, og heller ikke i en samlet opbygning: Det kan dannes gennem konkrete resultater - der først skaber en faktisk solidaritet. Samling af de europæiske nationer forudsætter, at det århundredgamle modsætningsforhold mellem Frankrig og Tyskland fjernes: Den påtænkte aktion skal først og fremmest gælde Frankrig og Tyskland. Med dette mål for øje foreslår den franske regering, at aktionen øjeblikkeligt rettes mod et begrænset, men afgørende punkt: Den franske regering foreslår at stille den samlede fransk-tyske produktion af kul og stål under en øverste, fælles myndighed, nemlig en organisation, der vil stå åben for deltagelse fra andre lande i Europa. ”

Kul- og Stålfællesskab og EØF, bl.a. den franske udenrigsminister Robert Schuman.

I 1949 blev Europarådet oprettet, som et forum for et bredere samarbejde mellem de europæiske lande (*se spørgsmål 33*).

Der var dog rundtomkring i de vesteuropæiske lande stærke bevægelser, som ønskede at gå videre i organiseringen af det europæiske samarbejde. Efter deres opfattelse var det traditionelle mellemstatslige samarbejde ikke tilstrækkeligt til at løse samtidens store økonomiske, sociale og sikkerhedspolitiske problemer i Europa. Dette ønske om at indgå i nye former for internationale samarbejds-mønstre resulterede først i Schumanerklæringen (*se spørgsmål 7*) og dernæst i dannelsen af Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab.

7

Hvad er Schumanerklæringen?

Schumanerklæringen er en erklæring fremsat af den franske udenrigsminister Robert Schuman den

9. maj 1950. Ideen bag planen tilskrives den franske diplomat Jean Monnet. Erklæringen anses for at være den officielle indledning til oprettelsen af det nuværende EU, fordi den førte til oprettelsen af Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab (*se spørgsmål 3*). Den overordnede ide med erklæringen var, at skabe et organiseret Europa med tæt og gensidig økonomisk afhængighed, der skulle gøre krig til et uattraktivt valg for de europæiske lande.

Med Schumanerklæringen foreslog den franske regering at indordne den fransk-tyske kul- og stålproduktion under en fælles såkaldt Høj Myndighed (forløber for Kommissionen) i en organisation, som det også skulle være muligt for andre europæiske lande at tilslutte sig. Ved at knytte kul- og stålproduktionen i landene sammen ville det blive særdeles vanskeligt at påbegynde en ny europæisk oprustning.

Efter fremsættelsen af Schumanerklæringen gik det hurtigt. På baggrund af erklæringen blev der indkaldt til en regeringskonference i Paris til forhandlinger om en ny form for internationalt samarbejde. Den 18. april 1951 blev Traktaten om Oprettelse af Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab (EKSF-traktaten) undertegnet i Paris.

EU-flaget.

8

Findes der en officiel EU-sang?

Ja. Men det er måske ikke ligefrem en sang. Siden 1985 har EU anvendt Europahymnen, "Ode til glæden" fra sidste sats i Beethovens 9. symfoni, som musikalsk symbol på EU. Oprindeligt var det Europarådet, som begyndte at anvende dette musikstykke i 1972. I dag anvender både Europarådet og EU Europahymnen, selv om der er tale om to forskellige organisationer (*se spørgsmål 33*).

Europahymnen er siden 1985 EU's officielle hymne. Den erstatter ikke EU-landenes nationalsange. Den var indskrevet i udkastet til forfatningstraktaten som EU's officielle hymne, men er udeladt af Lisabontraktaten.

9

Hvad symboliserer EU's flag?

De 12 gyldne stjerner, der danner en cirkel på en blå baggrund, symboliserer solidaritet og harmoni mellem Europas befolkninger. Tallet 12 har gennem årtusinder været symbol på fuldkommenhed og enhed.

EU har anvendt flaget siden 1986. Selv om EU i 1986 havde netop 12 medlemslande, har antallet af stjerner altså ikke noget at gøre med antallet af medlemslande i EU.

Oprindeligt var det Europarådet, som i 1955 valgte flaget som symbol. I dag bruger både EU og Europarådet flaget, selv om der er tale om to forskellige organisationer (*se spørgsmål 33*).

Traktater

10

Hvad er en traktat?

En traktat er en juridisk bindende aftale indgået mellem to eller flere lande. EU's målsætninger, kompetence, politiske og juridiske instrumenter er beskrevet i de traktater, der er indgået mellem EU's medlemslande.

EU-traktaternes bestemmelser er grundlaget for al anden EU-ret. Det betyder, at alle EU's andre regler (forordninger, direktiver, afgørelser, beslutninger m.m.) skal være i overensstemmelse med traktaterne - både i deres indhold og i den måde, de er vedtaget på.

En traktat indledes ofte med en præambel, der beskriver baggrunden for og formålet med at indgå traktaten. Herefter kommer selve traktatens bestemmelser, der er delt op i artikler. Ofte vil der også være protokoller og erklæringer knyttet til selve traktatteksten.

En protokol er en del af den traktat, den knytter sig til, og er derfor et juridisk bindende dokument. Protokoller kan kun revideres ved en traktatændring.

Danmarks sommerhusregel står f.eks. i en protokol til Traktaten. Den betyder, at Danmark fortsat kan have regler om, at udlændinge som udgangspunkt ikke kan købe sommerhus i Danmark (*se spørgsmål 114*).

Erklæringer er politisk bindende dokumenter i modsætning til de juridisk bindende protokoller. Det vil sige, at erklæringer som regel benyttes som en form for tilkendegivelse af holdninger til forskellige spørgsmål eller som uddybende forklaringer, mens protokoller indeholder konkrete bestemmelser, som landene skal overholde. En erklæring kan være afgivet af alle landene, eller det kan være et enkelt land, som afgiver en erklæring om et bestemt emne.

11

Hvilke traktater bygger EU-samarbejdet på?

EU-samarbejdet bygger på tre traktater: Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF), Traktaten om den Europæiske Union (TEU) og

ERKLÆRING OM HVOR DET EUROPÆISKE RÅD HOLDER MØDER?

Det står i en erklæring til Nicetraktaten, at Det Europæiske Råd (EU's stats- og regeringschefer) holder sine møder i Bruxelles. Før 2002 blev møderne holdt i EU-landenes hovedstæder. Det sker dog stadig, at Det Europæiske Råd afholder såkaldte uformelle møder i EU-landene.

EØF-traktaten og Euratom-traktaten underskrives i Rom den 25. marts 1957

Traktaten om Det Europæiske Atomenergifællesskab (Euratom).

I TEUF finder man grundlaget for EU's overstatslige samarbejde (*se spørgsmål 5*), som omfatter langt størstedelen af EU's samarbejdsområder, bl.a. det indre marked, miljø, landbrug, fiskeri, retlige og indre anliggender og det økonomisk-monetære samarbejde.

I TEU finder man rammerne for EU's mellemstatslige samarbejde om udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitiske spørgsmål. Det er også her, at man kan finde en række institutionelle bestemmelser, regler om traktatændringer og om optagelse af nye lande

samt bestemmelser om de nationale parlamenters rolle i EU-samarbejdet.

Euratom er det traktatmæssige grundlag for EU's aktiviteter inden for kernekraft. Formålet med denne del af EU-samarbejdet er at skabe gode betingelser for udviklingen af kerneenergi i Europa. Det handler om samarbejde om viden, ekspertise og materialer og beskyttelsen af befolkningen.

Endelig skal det nævnes, at EU's traktatgrundlag er blevet ændret ved flere lejligheder siden starten i 1957. Det er sket gennem de ændringstraktater, som kan ses i tabellen nedenfor.

ÆNDRINGSTRAKTATER	UNDERTEGNELSE
Fusionstraktaten	08.04.1965 i Bruxelles
Budgettraktat 1	22.04.1970 i Luxembourg
Budgettraktat 2	22.07.1975 i Bruxelles
Den Europæiske Fællesakt	28.02.1986 i Haag
Maastrichttraktaten	07.02.1992 i Maastricht
Amsterdamtraktaten	02.10.1997 i Amsterdam
Nicetraktaten	26.02.2001 i Nice
Lissabontraktaten	13.12.2007 i Lissabon

Et udpluk af EU's stats- og regeringschefer ved ceremonien i anledning af underskrivelsen af Lissabontraktaten den 13. december 2007.

12

Hvad er formålet med Lissabontraktaten?

Lissabontraktaten trådte i kraft den 1. december 2009 efter at have været gennem en næsten to år lang godkendelsesproces i de dengang 27 EU-lande.

De overordnede formål med den nye traktat var bl.a. at

- skabe et mere beslutningsdygtigt EU med 27 eller flere medlemslande, hvor beslutninger træffes hurtigere og mere demokratisk ved at inddrage Europa-Parlamentet mere (*se spørgsmål 18 og 52*),
- skabe et globalt EU med en styrket rolle over for resten af verden, en EU-formand og en fælles udenrigsrepræsentant i spidsen (*se spørgsmål 29, 30 og 109*),

- skabe et EU med et stærkere rets- og politisamarbejde (*se spørgsmål 88*),
- skabe et EU nærmere på borgerne, hvor nye politiske initiativer kan iværksættes med underskrifter fra 1 million borgere (*se spørgsmål 56*),
- skabe et EU, hvor EU-landenes parlamenter kontrollerer, at EU kun laver regler på områder, hvor EU-landene ikke selv kan løse problemet bedre hver for sig (*se spørgsmål 74*), og
- tydeliggøre, at EU er et værdifællesskab, der bygger på en række politiske, økonomiske og sociale rettigheder (*se spørgsmål 2 og 15*).

Lissabontraktaten gør det muligt at omdanne det danske retsforbehold fra en ordning, hvor Danmark står helt uden for EU's retlige samarbejde, til en tilvalgsordning, hvor Danmark fra sag til sag kan vælge at deltage på lige fod med de øvrige medlemsstater (*se spørgsmål 66*). Den mulighed valgte et flertal af danske vælgere ved folkeafstemningen den 3. december 2015 at sige nej til. Fra EU's side findes muligheden stadig..

13

Hvad var forfatnings-traktaten?

Forfatningstraktaten var et udkast til en ny grundlæggende traktat for EU, som aldrig blev til noget. En del af indholdet i traktaten blev i stedet indført med Lissabontraktaten (*se spørgsmål 12*).

Forfatningstraktaten blev færdigforhandlet af EU-landenes stats- og regeringschefer i Bruxelles i juni 2004 under stor opmærksomhed. Traktaten skulle sætte punktum for næsten 20 års traktatforhandlinger i EU. Hele fire gange i denne periode reviderede EU-landene den oprindelige Romtraktat. Det skete med EF-pakken, Maastrichttraktaten, Amsterdamtraktaten og Nicetraktaten.

For første gang i EU's historie var en traktat forberedt af en forsamling af folkevalgte politikere. Traktatudkastet blev udarbejdet af et konvent nedsat af EU-landenes stats- og regeringschefer. Konventet bestod af repræsentanter for landenes parlamenter og regeringer og for Europa-Parlamentet og Europa-Kommissionen. Konventet arbejdede i knap 16 måneder under ledelse af den tidligere franske præsident Valéry Giscard d'Estaing og

leverede i juni 2003 et traktatudkast til stats- og regeringscheferne.

EU-landene brugte derefter godt et år til at færdigforhandle den nye traktat. Forfatningstraktaten blev underskrevet af stats- og regeringscheferne ved en højtidelig ceremoni i Rom den 29. oktober 2004.

Det blev derfor en brat opvågning for EU-landenes regeringer, da den nye traktat blev stemt ned ved folkeafstemninger i både Frankrig og Holland i forsommeren 2005. Forfatningstraktaten trådte derfor aldrig i kraft.

14

Kan EU tiltræde den europæiske menneskerettighedskonvention?

Ja, Lissabontraktaten gør det til et klart mål for EU at tiltræde, og der er indført et retsgrundlag, som gør det muligt. Før det sker, kan Den Europæiske

Menneskerettighedsdomstol ikke behandle klager over EU for krænkelse af den europæiske menneskerettighedskonvention (*se spørgsmål 45*).

EU's tiltrædelse kræver en enstemmig beslutning i Rådet samt efterfølgende ratifikation (*se spørgsmål 17*) i alle medlemslande.

Kommissionen fik i juni 2010 mandat til at begynde forhandlingerne om EU's tiltrædelse med de andre lande i Europarådet (*se spørgsmål 33*). I 2011 blev et foreløbigt udkast til tiltrædelsestraktaten udformet. I december 2014 udtalte EU-Domstolen imidlertid, at tiltrædelsestraktaten var i strid med dele af EU-retten. Det er derfor uvist, hvornår EU kan tiltræde menneskerettighedskonventionen.

15

Hvad er charteret om grundlæggende rettigheder?

Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder er et detaljeret rettighedskatalog, som

Billedet er fra det første møde i Det Europæiske Konvent den 28. februar 2002. Konventet forbedrede det første udkast til den såkaldte forfatnings-traktat.

i en enkelt tekst samler de borgerlige, politiske, økonomiske og sociale rettigheder, som skal respekteres af EU's institutioner og af EU-landene, når de gennemfører EU-reglerne.

Charteret blev vedtaget som en politisk erklæring af Rådet, Europa-Parlamentet og Kommissionen på et møde i Det Europæiske Råd i Nice i december 2000. Lissabontraktaten henviser nu til charteret, hvormed det er blevet juridisk bindende.

Charteret indfører ikke nye rettigheder, men bygger på eksisterende menneskerettighedsforpligtelser, som er anerkendt af bl.a. EU-retten og Europarådet i den europæiske menneskerettighedskonvention fra 1950 (*se spørgsmål 45*).

Det Europæiske Råds besluttede i juni 1999 på topmødet i Köln at udarbejde et grundrettighedscharter for EU. Det Europæiske Råd overlod formuleringen af charteret til en forsamling – et konvent – bestående af 62 repræsentanter for EU-landenes regeringer og parlamenter, Europa-Parlamentet og Kommissionen.

16

Hvordan ændrer man en traktat?

Retten til at foreslå ændringer af EU's traktater ligger hos medlemslandene, Kommissionen og Europa-Parlamentet.

For at ændre EU's traktater skal der indkaldes en regeringskonference, hvor repræsentanter for EU-landenes regeringer forhandler den nye traktat. En regeringskonference strækker sig ofte over flere måneder og består af gentagne møder på forskelligt niveau, som afsluttes med et topmøde mellem medlemslandenes stats- og regeringschefer.

Den færdigforhandlede traktattekst skal til sidst godkendes og ratificeres af alle EU-lande, før den kan træde i kraft (*se spørgsmål 17*).

Regeringskonferencer skal som udgangspunkt forberedes af et konvent, der består af repræsentanter for de nationale regeringer og parlamenter, Europa-Parlamentet og Kommissionen. Konventets opgave er at udarbejde anbefalinger til regeringskonferencen, som så står for den endelige fastlæggelse af ændringerne.

Både udkastet til den såkaldte forfatningstraktat og Den Europæiske Unions Charter om Grundlæggende Rettigheder blev forberedt af et konvent (*se spørgsmål 13 og 15*).

Det er altså en lang proces at ændre reglerne i traktaterne. Derfor er der også enkelte bestemmelser, som kan ændres gennem enklere procedurer, der ikke kræver indkaldelse af en regeringskonference eller et konvent. Men det er kun nogle afgrænsede områder, der kan ændres på denne måde. De enklere procedurer kan f.eks. ikke bruges til at overføre kompetencer til EU (*se spørgsmål 68*).

17

Hvad er ratifikation?

Ratifikation betyder, at et land indgår en international aftale endeligt. Det sker ved, at landet afleverer et såkaldt ratifikationsinstrument på det sted, hvor landene har aftalt at opbevare disse dokumenter. Ratifikationsinstrumentet er det dokument, hvori regeringerne bekræfter, at de vil overholde traktaten. Ratifikationsinstrumenterne vedrørende EU's traktater skal afleveres i Rom. I Danmark er det

Udenrigsministeriet, som står for at skrive denne tekst og få den afleveret i Rom.

Når der forhandles om internationale aftaler eller traktater, opnår landenes regeringer først politisk enighed om teksterne. Selv om denne politiske enighed kan være forpligtende til en vis grad, er den ikke juridisk bindende. For at en aftale eller en traktat er bindende, kræves det, at landene ratificerer den. Det vil sige, at regeringerne, som har forhandlet aftalen, endnu en gang skal acceptere aftalen, efter at denne er godkendt efter regler i de enkelte landes forfatninger. Ofte skal traktater i følge forfatningerne godkendes i landenes nationale parlamenter. F.eks. kræver den danske grundlov i visse tilfælde et bredt flertal i Folketinget eller en folkeafstemning, før regeringen kan ratificere en traktat (*se spørgsmål 70*).

Europa-Parlamentet

18

Hvad er Europa-Parlamentet?

Europa-Parlamentet er EU's folkevalgte organ. Ligesom Folketinget er det sammensat af medlemmer, som vælges ved almindelige og direkte valg. Det sker i alle EU's medlemsstater hvert femte år i maj/juni.

Europa-Parlamentets vigtigste beføjelser er

- at vedtage EU's lovgivning sammen med Rådet,

- at vedtage EU's årlige budget sammen med Rådet og
- at udøve parlamentarisk kontrol med Kommissionen.

Loggiver

Europa-Parlamentet og Rådet vedtager i fællesskab størstedelen af EU's lovgivning efter den såkaldte almindelige lovgivningsprocedure, hvor de to institutioner skal blive enige om nye regler og love (*se spørgsmål 52*). Rådet er dog hovedloggiver på enkelte mere følsomme samarbejdsområder, hvor Europa-Parlamentet inddrages mere begrænset. Eksempelvis når der skal vedtages regler om skatter og afgifter, familieretlige spørgs-

Møde i Europa-Parlamentet.

mål eller ved internationale aftaler mellem EU og et eller flere tredjelande.

Budgetmyndighed

Godkendelsen af EU's årlige budget er også en fælles opgave for Europa-Parlamentet og Rådet, som kulminerer med budgettets endelige vedtagelse hvert år i december. Hvis ikke Parlamentet og Rådet her kan blive enige, har Parlamentet ret til at forkaste budgettet. Det er dog mange år siden, det er sket. For at undgå en årligt tilbagevendende konflikt enes Rådet og Parlamentet om rammerne for budgettet for flere år ad gangen. Dermed har begge institutioner forpligtet sig til at godkende budgetter hvert år inden for visse overordnede rammer (*se spørgsmål 86*).

Parlamentarisk kontrol med Kommissionen

Endelig er det Europa-Parlamentets opgave at stå for den parlamentariske kontrol med Kommissionen. Det sker med udgangspunkt i en betydelig politisk indflydelse over for Kommissionen.

Det er bl.a. Parlamentet, som på forslag fra Det Europæiske Råd vælger Kommissionens formand og godkender den samlede Kommission i forbindelse med dens indsættelse hvert femte år. Og i særlig alvorlige tilfælde kan Parlamentet endda

stille et mistillidsvotum til Kommissionen, som kan føre til Kommissionens afgang.

I det daglige foregår kontrollen med Kommissionen som regel mere fredsommeligt, bl.a. ved at EU-kommissærerne møder op i Parlamentet og dets udvalg og præsenterer nye programmer og tiltag i dialog med parlamentsmedlemmerne.

Europa-Parlamentet kan på lige fod med de to andre institutioner rejse sager ved EU-domstolen (*se spørgsmål 43*).

19

Hvad har Mickey Mouse med Europa-Parlamentet at gøre?

Den tidligere britiske premierminister Margaret Thatcher blev ofte citeret for at have kaldt Europa-Parlamentet for et Mickey Mouse-parlament. Det er dog tvivlsomt, om hun offentligt har brugt denne betegnelse om Europa-Parlamentet.

Europa-Parlamentets medlemmer holder møder i både Bruxelles og Strasbourg, så hver måned pakkes kufferterne med de vigtigste papirer m.m.

Når Thatcher alligevel ofte tilskrives dette udsagn, skyldes det formentligt, at hun i et tv-interview på BBC den 27. november 1989 udtalte, at "Europa-Parlamentet ikke var, hvad man forstår ved et parlament, og at det næppe nogen sinde ville kunne udvikle sig til det med så mange forskellige sprog".

Udtalelsen affødte skarp kritik fra britiske medlemmer af Europa-Parlamentet. Siden er holdningen til Europa-Parlamentet ændret, også blandt stats- og regeringschefer i takt med, at Parlamentet har fået status af medlovgiver (*se spørgsmål 52*).

20

Hvor ligger Europa-Parlamentet?

De fleste forbinder nok Europa-Parlamentet med Bruxelles. Det holder også primært til her. Men det er faktisk den franske by Strasbourg, der er Parlamentets officielle hjemsted. Herudover har en del af Parlamentets administration hjemsted i Luxembourg. Parlamentet fordeler dermed sit arbejde over ikke mindre end tre byer.

Ud over de månedlige plenarmøder af 4-dages varighed, der afholdes i Strasbourg, afholdes der også såkaldte miniplenarmøder af 1-2 dages varighed i Bruxelles. Parlamentets udvalgsmøder og de politiske grupperes møder finder også sted i Bruxelles.

Det koster mange penge og er besværligt for medlemmerne at flytte mellem Strasbourg og Bruxelles hver måned. Det er imidlertid ikke så nemt at ændre denne beslutning. Det er nemlig skrevet ind i EU-traktaten, at Parlamentets hjemsted er i Strasbourg. Det betyder, at det kun kan ændres med alle EU-landes tilslutning gennem en traktatændring. Dermed kræver det, at Frankrig også støtter, at Parlamentet flytter fra Strasbourg.

Spørgsmålet om placeringen af EU's institutioner er et følsomt politisk emne, hvilket bl.a. skyldes den prestige og ikke mindst de økonomiske interesser, som er forbundet med at have en EU-institution placeret i landet. I forbindelse med forhandlingerne om den flerårige budgetramme i 2012 pegede Parlamentet selv på de besparelser, der er at hente ved kun at have et hjemsted.

De politiske grupper i
Europa-Parlamentet

21

Hvor mange politiske grupper er der i Europa-Parlamentet?

De europaparlamentarikere som blev valgt i maj 2014, har organiseret sig i otte politiske grupper efter politisk tilhørsforhold. Selv om medlemmerne vælges nationalt, er det deres politiske overbevisning, der bestemmer, hvordan de organiserer sig.

De politiske grupper dannes efter hvert valg til Europa-Parlamentet. Det kræver minimum 25 medlemmer, der er valgt i mindst 1/4 af medlemslandene, at danne en politisk gruppe. De otte politiske grupper og de enkelte løsgængere dækker mere end 100 nationale politiske partier.

Som medlem af en politisk gruppe opnår medlemmerne adgang til betydningsfulde poster og støtte til at ansætte personale. Gruppernes formænd udgør sammen med formanden for Parlamentet 'formandskonferencen', som bl.a. har det overordnede ansvar for at fastlægge Europa-Parlamentets dagsordener.

Der findes en oversigt over, hvordan medlemmerne har fordelt sig på de politiske grupper på Europa-Parlamentets hjemmeside.

22

Hvor mange medlemmer af Europa-Parlamentet har de enkelte lande?

Europa-Parlamentet består efter valget i 2014 af 751 medlemmer. Lissabontraktatens artikel 14 siger, at der maksimalt må være 750 medlemmer plus formanden, og at ingen medlemsstat kan tildeles mere end 96 pladser.

Hvis eller når Storbritannien forlader EU-samarbejdet, kan det være, man vælger at ændre fordelingen af pladser i Europa-Parlamentet.

Fordelingen af parlamentsmedlemmer mellem de enkelte lande sker efter et princip om såkaldt progressiv proportionalitet. Det betyder, at pladserne fordeles efter landes indbyggertal, men på en måde hvor der tages et vist hensyn til de mindre folkerige medlemslande.

Europa-Parlamentet
i Bruxelles

ANTAL MEDLEMMER AF EUROPA-PARLAMENTET FRA DE ENKELTE EU-LANDE

Medlemsstat	Antal medlemmer
Tyskland	96
Frankrig	74
Storbritannien	73
Italien	73
Spanien	54
Polen	51
Rumænien	32
Holland	26
Grækenland	21
Belgien	21
Portugal	21
Tjekkiet	21
Ungarn	21
Sverige	20
Østrig	18
Bulgarien	17
Danmark	13
Slovakiet	13
Finland	13
Irland	11
Kroatien	11
Litauen	11
Slovenien	8
Letland	8
Estland	6
Cypern	6
Luxembourg	6
Malta	6
TOTAL	751

Margrete
Auken

Bendt
Bendtsen

Ole
Christensen

Jørn
Dorhmann

Rina Ronja
Kari

Rikke
Karlsson

TOPSCORERE VED TIDLIGERE EUROPA- PARLAMENTSVALG

1979, Poul Møller
(Det Konservative Folkeparti)
153.227

1984, Else Hammerich
(Folkebevægelsen mod EF)
156.145

1989, Erhard Jakobsen
(Centrum-Demokraterne)
116.875

1994, Poul Schlüter
(Det Konservative Folkeparti)
247.956

1999, Bertel Haarder
(Venstre)
180.974

2004, Poul Nyrup Rasmussen
(Socialdemokraterne)
407.966

2009, Morten Messerschmidt
(Dansk Folkeparti)
284.500

2014, Morten Messerschmidt
(Dansk Folkeparti)
465.758

23

Hvem er de danske medlemmer af Europa- Parlamentet?

Danmarks 13 medlemmer af Europa-Parlamentet
efter valget i 2014::

- Margrete AUKEN (SF),
Gruppen De Grønne/Den Europæiske Fri Alliance
- Bendt BENDTSEN (Det Konservative Folkeparti),
Det Europæiske Folkepartis Gruppe (Kristelige
demokrater)
- Ole CHRISTENSEN (Socialdemokratiet),
Gruppen for Det Progressive Forbund af
Socialdemokrater i Europa-Parlamentet
- Jørn DORHMANN (Dansk Folkeparti),
Gruppen af Europæiske Konservative og
Reformister
- Rina Ronja KARI
(Folkebevægelsen mod EU),
Den Europæiske Venstrefløjs Fællesgruppe/
Nordisk Grønne Venstre
- Rikke KARLSSON (løsgænger),
Gruppen af Europæiske Konservative og
Reformister
- Jeppe KOFOD (Socialdemokratiet),
Gruppen for Det Progressive Forbund af
Socialdemokrater i Europa)
- Morten LØKKEGAARD (Venstre),
Alliancen af Liberale og Demokrater for Europa
- Morten MESSERSCHMIDT (Dansk Folkeparti),
Gruppen af Europæiske Konservative og
Reformister
- Morten Helveg PETERSEN (Radikale Venstre),
Gruppen Alliancen af Liberale og Demokrater for
Europa
- Jens ROHDE (Radikale Venstre),
Gruppen Alliancen af Liberale og Demokrater for
Europa
- Christel SCHALDEMOSE (Socialdemokratiet),
Gruppen for Det Progressive Forbund af
Socialdemokrater i Europa-Parlamentet
- Anders VISTISEN (Dansk Folkeparti),
Gruppen af Europæiske Konservative og
Reformister

Jeppe
Kofod

Morten
Løkkegaard

Morten
Messerschmidt

Morten Helveg
Petersen

Jens
Rohde

Christel
Schaldemose

Anders
Vistisen

24

Hvad tjener et medlem af Europa-Parlamentet?

Det er fastsat, at et medlem af Europa-Parlamentet tjener 38,5 pct. af den løn, som en dommer ved EU-domstolen får. Det betyder, at et parlamentsmedlem i 2015 tjente en årlig grundløn på 734.352 kr. før skat. Medlemmerne betaler skat af lønnen til EU på knap 20 pct. Europaparlamentsmedlemmer, som bor i Danmark, skal også betale dansk skat, så den samlede skat kommer til at svare til den, alle andre danskere betaler.

Ud over det faste vederlag modtager parlamentsmedlemmerne en række skattefrie godtgørelser, som skal gøre det muligt at varetage hvervet som parlamentariker. Det drejer sig om:

Godtgørelse af kontorudgifter (blyantspenge) på 32.189 kr. om måneden til dækning af udgifter til lokaleleje, telefon, kopimaskine, computere og vedligeholdelse af kontorudstyret samt til rejser i eget land.

Sekretariatsgodtgørelse på op til 158.496 kr. om måneden til ansættelse af medarbejdere. Midlerne udbetales ikke til medlemmerne, men direkte til de ansatte eller til en tredjepart, som forvalter ansættelsesforholdet.

Rejsegodtgørelse, der svarer til prisen på en økonomiflybillet fra den nærmeste internationale lufthavn til lufthavnen i Bruxelles eller Strasbourg.

Dagpenge på 2.280 kr. pr. mødedag i EU til dækning af udgifter til hotel og måltider samt diverse øvrige udgifter i forbindelse med opholdet.

25

Kan et medlem af Europa-Parlamentet samtidig være medlem af et nationalt parlament?

Det er i dag ikke muligt for et medlem af Europa-Parlamentet samtidig at være medlem af et nationalt parlament.

Europa-Parlamentet i
Strasbourg.

I oktober 2016 eksisterede der 15 europæiske politiske partier med 15 tilhørende fonde, der modtog finansiering fra EU. Disse fonde eksisterer for at hjælpe til realisering af politiske mål på EU-niveau. Midlerne fra EU må gerne anvendes til konferencer, udgivelser mv. om EU og ifm. valgkampagner til Europa-Parlamentet. Men EU-midlerne må ikke bruges på nationale folkeafstemninger, valgkampe, møder i nationale politiske partier mv. For at opnå EU-finansiering skal et europæisk parti bl.a. have medlemmer fra mindst 1/4 af EU's medlemslande. De europæiske politiske partier skal ikke forveksles med de politiske grupper i Europa-Parlamentet.

OVERSIGT OVER EUROPÆISKE PARTIER OG DE DERTILHØRENDE FONDE

Europæiske partier	Dansk partitilknytning	Europæiske Fonde
Alliancen for Direkte Demokrati i Europa		Initiativet for Direkte demokrati i Europa
Ny Retning - Fonde for Europæiske Demokrater		Alliancen for Europæiske konservative og reformister
Alliancen for Liberale og Demokrater for Europa Partiet	Radikale Venstre Venstre	Det Europæiske Liberale forum
Den Europæiske Alliance for Frihed		Den Europæiske fond for frihed
Den Europæiske Alliance af Nationale Bevægelser		Europæisk identitet & tradition
Europæere Forenet for Demokrati		Organisationen for Europæisk mellemstatsligt samarbejde
Den Europæiske Kristne Bevægelse		Den Europæiske kristne fond
Det Europæiske Demokratiske Parti		Instituttet for Europæiske demokrater
Den Europæiske Frie Alliance		Centeret Maurits Coppertiers
Det europæiske grønne parti	Socialistisk Folkeparti	Den Grønne europæiske fond
Det Europæiske Folkeparti	Det Konservative Folkeparti	Wilfred Martens Center for europæiske stater
Bevægelsen for et nationernes og frihedens Europa		Fonden for et nationernes og frihedens Europa
De Europæiske Socialisters parti	Socialdemokratiet	Fonden for progressive Europastudier
Det Europæiske Venstrefløjsparti	Enhedslisten	Tranformer Europa
Alliancen for fred og frihed		Europa Terra Nostra

I perioden 1958-1979 bestod Europa-Parlamentet ellers alene af udpegede medlemmer fra EU-landenes nationale parlamenter. Selv efter 1979, hvor man indførte direkte valg til Europa-Parlamentet, var det ikke ualmindeligt, at europaparlamentsmedlemmer samtidig havde sæde i et nationalt parlament. Men Europa-Parlamentets opgaver udviklede sig efterhånden og fik et sådant omfang, at det i praksis blev uoverkommeligt at udøve et dobbeltmandat.

Med virkning fra europaparlamentsvalget i 2004 blev reglerne derfor ændret, så det ikke længere er tilladt, at medlemmer af Europa-Parlamentet samtidig er medlemmer af et nationalt parlament.

Europaparlamentsmedlemmerne må heller ikke sidde i en national eller regional regering eller være

medlem af de øvrige EU-institutioner, f.eks. Kommissionen.

26

Hvor mange europæere stemte til europaparlamentsvalget?

Den gennemsnitlige valgdeltagelse ved europaparlamentsvalget i 2014 var 42,6 pct. i EU som helhed.

Tallet dækker dog over betydelige forskelle i de 28 EU-lande. Den laveste valgdeltagelse var i Slovakiet med 13,1 pct., mens den højeste var i Belgien, hvor hele 85,6 pct. af vælgerne fandt vej til stemmeboksen. Med til historien hører dog her, at det er obligatorisk at stemme i Belgien.

I Danmark lå valgdeltagelsen ved parlamentsvalget i 2014 pænt over EU-gennemsnittet med godt 56,3 pct.

VALGDELTADELSE VED EUROPARLAMENTSVAGET I 2014 (%)

Belgien	89,6
Tjekkiet	18,2
Danmark	56,3
Tyskland	48,1
Estland	36,5
Grækenland	60,0
Spanien	43,8
Frankrig	42,4
Irland	52,4
Cypern	44,0
Letland	30,2
Litauen	47,4
Ungarn	25,2
Malta	74,8
Holland	37,3
Østrig	45,4
Polen	23,8
Portugal	33,7
Slovenien	24,6
Slovakiet	13,1
Finland	39,1
Sverige	51,1
Italien	57,2
Luxembourg	85,6
Storbritanien	35,6
Rumænien	32,4
Bulgarien	35,8

VALGDELTADELSE VED VALG TIL EUROPARLAMENTET

	DANMARK (%)	EU-GENNEMSNIT (%)
1979	47,8	63,0
1984	52,4	61,0
1989	46,2	58,5
1994	52,9	56,8
1999	50,5	49,6
2004	47,9	45,7
2009	59,5	43,0
2014	56,3	42,6

Rådet

27

DE TI FASTE SAMMENSÆTNINGER AF RÅDET

- Generelle anliggender
- Udenrigspolitik
- Økonomi og finans
- Retlige og indre anliggender
- Beskæftigelse, socialpolitik, sundhed og forbrugerpolitik
- Konkurrenceevne (det indre marked, industri og forskning)
- Transport, telekommunikation og energi
- Landbrug og fiskeri
- Miljø
- Uddannelse, ungdom og kultur

Repræsentanter for EU-landenes regeringer mødes i Rådet for at diskutere og vedtage ny EU-lovgivning.

Hvad er Rådet?

Rådets primære opgave er at vedtage ny lovgivning i samarbejde med Europa-Parlamentet. På enkelte områder vedtager Rådet lovgivning alene, f.eks. om afgifter og moms. Her skal Europa-Parlamentet blot høres (*se spørgsmål 52*).

Rådet mødes i ti forskellige sammensætninger (se boksen). Eksempelvis mødes landenes fødevareministre i den samling, der hedder landbrug og fiskeri.

Når Kommissionen har fremsat et forslag til EU-lovgivning, begynder Rådet sin behandling i Rådets arbejdsgrupper. De består af embedsmænd fra EU-landene. Når de har forhandlet, sender de forslaget videre til landenes EU-ambassadører, der sidder i en komité, som hedder Coreper. Når EU-ambassadørerne har forhandlet de største dele af forslaget på plads, sendes forslaget videre til ministrene i Rådet, som når til enighed om Rådets holdning. Derefter kan forhandlingerne med Europa-Parlamentet begynde.

Formand for Det Europæiske Råd august 2016,
Donald Tusk

Ud over at vedtage lovgivning har Rådet også til opgave at godkende EU's årlige budget sammen med Europa-Parlamentet (*se spørgsmål 86*). Rådet har desuden ansvaret for at koordinere medlemslandenes økonomiske politikker og træffe beslutninger om den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik.

28

Hvad er Det Europæiske Råd?

Det Europæiske Råd kan let forveksles med Rådet for den Europæiske Union, der i daglig tale kaldes Rådet eller Ministerrådet (*se spørgsmål 27*). Der er dog forskel på de to. I Rådet sidder ministre og vedtager lovgivning. I Det Europæiske Råd sidder ministrenes chefer, dvs. landenes statsministre og/eller præsidenter. De vedtager ikke lovgivning, men overordnede retningslinjer for EU-samarbejdet.

Udover stats- og regeringschefer består Det Europæiske Råd af dets faste formand (siden 2014 har han heddet Donald Tusk) og Kommissionens formand (siden 2014 hedder han Jean-Claude Junc-

ker). Når Det Europæiske Råd mødes kaldes det i medierne ofte EU-topmøde.

Det Europæiske Råd indgår politiske aftaler om håndtering af større problemer og EU's udvikling. Beslutninger træffes som regel med enstemmighed. De konklusioner, der vedtages, binder ikke landene retligt, men danner grundlag for arbejdet i de øvrige EU-institutioner.

29

Hvad er EU-formandskabet?

Mens Kommissionen, Europa-Parlamentet og Det Europæiske Råd (statsministrene) har faste formænd, så går formandskabet af Ministerrådet på skift mellem medlemslandene hvert halve år. Den eneste undtagelse er, når udenrigsministrene mødes, for de har en fast formand, nemlig EU's udenrigsrepræsentant. Siden 2014 har hun heddet Federica Mogherini (*se spørgsmål 30*).

DANSKE FORMANDSKABER

Næste gang Danmark har formandskabet i Rådet, er andet halvår af 2025.

Danmark har tidligere varetaget formandskabet for EU i

- andet halvår af 1973
- første halvår af 1978
- andet halvår af 1982
- andet halvår af 1987
- første halvår af 1993
- andet halvår af 2002
- første halvår af 2012

EU's udenrigsrepræsentant Mogherini med formand for FN's parlamentariske forsamling Mogens Lykketoft den 16. februar 2016

Det land, som har formandskabet i Rådet, skal tilrettelægge og lede alle Rådets møder. Hvert land prioriterer nogle sager, som de gerne vil fremme i løbet af formandskabsperioden. Går forhandlinger i hårdknude, er det formandskabets opgave at finde en løsning.

Formandskabet skal gøre sit arbejde neutralt og upartisk og sætte egne interesser i baggrunden for at opnå enighed mellem landene.

FORMANDSKABSRÆKKEFØLGE FREM TIL 2025

	1. halvår	2. halvår
2016	Holland	Slovakiet
2017	Malta	Estland
2018	Bulgarien	Østrig
2019	Rumænien	Finland
2020	Kroatien	Tyskland
2021	Portugal	Slovenien
2022	Frankrig	Tjekkiet
2023	Sverige	Spanien
2024	Belgien	Ungarn
2025	Polen	Danmark

30

Har EU en udenrigsminister?

EU har ikke nogen egentlig udenrigsminister, da der ikke findes EU-ministre. Der er i stedet en udenrigsrepræsentant (siden 2014 italieneren Federica Mogherini), der repræsenterer EU i forhold til andre lande og sikrer sammenhæng mellem handelspolitik, udviklingspolitik og udenrigs- og forsvarspolitik i EU. Udenrigsrepræsentanten sidder i to EU-institutioner. Hun er nemlig både næstformand i Kommissionen og formand for EU-landenes udenrigsministre, når de mødes i Rådet for udenrigsanliggender.

Udenrigsrepræsentanten står i spidsen for den fælles europæiske udenrigstjeneste, som er EU's diplomatiske korps med ca. 140 repræsentationer (der svarer til ambassader) rundt om i verden.

Repræsentanter for EU-landenes regeringer mødes i Rådet for at diskutere og vedtage ny EU-lovgivning.

31

Hvad er Coreper?

Coreper er en fransk forkortelse, der betyder komiteen af faste repræsentanter. Det er landenes EU-ambassadører, der udgør det øverste embedsmandsniveau i Rådet.

Corepers opgave er at forberede forhandlingerne blandt ministrene i Rådet. EU-ambassadørerne forsøger at nå til enighed på så mange områder som muligt, så ministrene kan koncentrere sig om de vigtigste og vanskeligste politiske knaster.

Inden et forslag når til Coreper, er det blevet diskuteret i de ca. 180 arbejdsgrupper, der findes i Rådet. Arbejdsgrupperne består af embedsmænd fra EU-landene (enten fra ministerierne i hovedstæderne eller fra landenes EU-ambassader i Bruxelles).

Arbejdsgrupperne foretager en teknisk gennemgang af forslagene og forsøger at nå til enighed om så mange elementer som muligt, inden forslaget går videre til Coreper og derefter ministrene i Rådet.

32

Hvordan stemmer Rådet?

Rådet træffer over 90 pct. af sine beslutninger uden at stemme. EU-landene prøver nemlig at forhandle sig frem til et resultat, som alle lande kan støtte. Men selve muligheden for, at der kan skrives til afstemning om et forslag, kan presse modstræbende medlemslande til at acceptere et kompromis, fordi de kan se, at de ellers vil blive stemt ned. Hvis et land siger, at det vil stemme imod et forslag, så mister det også muligheden for at få indflydelse på det kompromis, der bliver formet i forhandlingerne.

Rådet træffer beslutninger enten med enstemmighed eller med kvalificeret flertal. Ved enstemmighed har alle lande vetoet. Kvalificeret flertal betyder, at der er bestemte krav til, hvordan et flertal skal være sammensat. Det skal sikre, at flertallet både afspejler et flertal af lande og et flertal af borgere. Flertallet kaldes også et dobbelt flertal, for det skal bestå af mindst 55 pct EU-landene og mindst 65 pct. af EU's samlede befolkning.

Et mindretal kan blokere en beslutning, hvis mindretallet består af mindst fire EU-lande, der tilsammen

KVALIFICERET FLERTAL ELLER EJ?

På EU-Oplysningens hjemmeside www.eu.dk/flertalsberegner findes en afstemningssimulator, hvor du kan se, hvilke landekombinationer der kan udgøre et kvalificeret flertal og et blokerende mindretal.

RÅDET

Inden et forslag til EU-lovgivning når til Coreper og derefter til ministrene i Rådet, er det som regel diskuteret gennem længere tid i en mere teknisk arbejdsgruppe med embedsmænd fra EU-landene.

repræsenterer mindst 35 pct. af EU's samlede befolkning.

Når et forslag skal vedtages med enstemmighed, kan det være meget svært at træffe en beslutning, fordi hvert land kan stå stejlt på sine holdninger. Derfor tager det lang tid at træffe selv små beslutninger. Derimod kan beslutninger, som skal vedtages med kvalificeret flertal, ikke blokeres af et enkelt land eller få lande. De har nemlig ikke interesse i at stemme imod, fordi de alligevel ikke kan bremse forslaget. På den måde er det nemmere at nå til et resultat. Muligheden for at skride til afstemning fremmer dermed landenes fokus på det fælles kompromis.

33

Er Europarådet en del af EU?

Nej, Europarådet er ikke en del af EU. Men det er let at forveksle betegnelsen Europarådet med Det Europæiske Råd (*se spørgsmål 28*) eller Rådet for Den Europæiske Union (*se spørgsmål 27*).

Europarådet er et bredere samarbejde end EU. Europarådet har 47 medlemslande, herunder alle EU-lande, men også lande som Rusland og Ukraine.

Europarådet blev oprettet i 1949. Formålet er at fremme værdier som demokrati, menneskerettigheder og udviklingen af retssamfund i Europa.

Europarådets mest kendte resultat er den europæiske menneskerettighedskonvention fra 1950. Borgere, hvis rettigheder er blevet krænket, kan få deres sag behandlet ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i Strasbourg, som heller ikke er en del af EU (*se spørgsmål 45*).

Danmark deltager aktivt i Europarådets arbejde, og Folketinget sender en delegation på fem medlemmer til Europarådets Parlamentariske Forsamling. Du kan læse mere på Europarådets hjemmeside.

Pressecentret i Rådets
bygning under det danske
formandskab i 2012

Kommissionen

34

Hvad er Europa-Kommissionen?

Europa-Kommissionen – eller blot Kommissionen – er en af de væsentligste aktører i EU-samarbejdet.

Kommissionens rolle er at være både initiativtager, vagthund og administrator. Det gør institutionen til et unikt fænomen i international sammenhæng.

Initiativtager

Kommissionen har med få undtagelser eneret på at stille forslag til nye regler i EU. Det vil sige, at det første udkast til nye regler bliver skrevet af Kommissionens embedsmænd og vedtaget af kommissærerne.

Selvom det således er Kommissionen, der udarbejder nye regler, sker det ofte i forlængelse af høring af organisationer og andre centrale aktører.

Reglerne vedtages oftest af Europa-Parlamentet og Rådet, men i nogle situationer kun af Rådet. Det betyder, at Kommissionen sammen med Europa-Parlamentet og Rådet har afgørende indflydelse på indholdet af EU-lovgivningen. Man taler ofte om

lovgivningstrekanten bestående af Europa-Parlamentet, Rådet og Kommissionen.

Vagthund og administrator

Kommissionen kaldes også for traktatens vogter. Det skyldes, at når en EU-lov – i EU hedder det en forordning, et direktiv eller en afgørelse (*se spørgsmål 46, 47 og 48*) – er vedtaget, er det bl.a. Kommissionens opgave at kontrollere, at den bliver overholdt i EU-landene. Hvis et EU-land ikke gennemfører EU-lovgivningen korrekt – f.eks. ved ikke at vedtage de nødvendige regler – kan Kommissionen anlægge sag mod landet ved EU-Domstolen (*se spørgsmål 44*). Inden for konkurrenceområdet har Kommissionen særlige beføjelser til at udstede bøder til virksomheder, der ikke overholder reglerne.

Andre opgaver for Kommissionen er at forvalte EU's budget og at forhandle internationale handelsaftaler på vegne af EU.

Hvordan er Kommissionen opbygget?

Til at varetage EU-politikken har Kommissionen en politisk ledelse. Den består af én kommissær pr. land. Kommissærerne udpeges af EU-landenes regeringer for en 5-årig periode med mulighed for genudnævnelse.

Det faktum, at hvert land har en kommissær af egen nationalitet, kunne give anledning til at tro, at

Berlaymontbygningen i Bruxelles, der huser Kommissionen.

en kommissær er regeringens forlængede arm i EU. Sådan må det imidlertid ikke være ifølge EU-traktaten. Den slår fast, at kommissærerne ikke fungerer som repræsentanter for deres lande. Kommissionen skal ifølge EU-traktaten "udføre sine opgaver i fuldkommen uafhængighed", og kommissærerne må "hverken søge eller modtage instruktioner fra nogen regering".

Kommissionen fungerer som et kollegium. Det indebærer bl.a., at kommissærerne er kollektivt ansvarlige for de beslutninger, der træffes. Normalt mødes Kommissionen en gang om ugen, hvor der træffes beslutninger med simpelt flertal, selv om målet er, at kommissærerne skal være enige.

Da Juncker-Kommissionen (*se spørgsmål 35*) blev nedsat, valgte Juncker at udpege 7 næstformænd, med hver sin koordinerende funktion. Første næstformand kan repræsentere Kommissionens formand i tilfælde, hvor han eller hun er forhindret i at deltage i eksempelvis møder i Det Europæiske Råd.

Formanden for Kommissionen vælges af Europa-Parlamentet på forslag fra Det Europæiske Råd (*se spørgsmål 28*). De øvrige kommissærer udpeges af de enkelte medlemslande, der hver præsenterer en kandidat for den udpegede Kommissionsformand. Når Kommissionens formand har godkendt

de udpegede kandidater, fordeles de forskellige sagsområder på kandidaterne. Herefter skal alle kommissærkandidaterne høres enkeltvis i Europa-Parlamentet, der skal godkende det samlede kollegium af kommissærer. Herefter godkendes de formelt efter fælles overenskomst af Rådet og den nyvalgte kommissionsformand. Formanden for Kommissionen kan i øvrigt til enhver tid afskedige en kommissær.

Generaldirektorater og interne tjenester

Ud over kommissærerne og deres nærmeste medarbejdere (kaldet kabinetter) består Kommissionen også af en række generaldirektorater, som på mange punkter minder om ministerier. Hvert generaldirektorat har ansvaret for et særligt politikområde. Generaldirektoraterne har også et antal mindre direktorater under sig afhængigt af fagområdet og arbejdsbyrden. Det er embedsmænd og eksperter, som arbejder i generaldirektoraterne og de underordnede direktorater.

Den nuværende danske kommissær, Margrethe Vestager, er f.eks. chef for Generaldirektoratet for Konkurrence. Kommissionen har også 12 interne tjenester. Det er eksempelvis juridisk tjeneste, der fungerer som Kommissionens juridiske rådgiver. Juridisk tjeneste skal dels godkende alle Kommissionens forslag til retsakter, dels repræsentere

Kommissionen ved sager for EU-Domstolen (se *spørgsmål 43*). Derudover er der interne tjenester for personale, oversættelse, revision, statistik m.m.

35

Hvad hedder medlemmerne af Kommissionen?

Kommissionens øverste ledelse består af 28 kommissærer med ansvar for hvert sit politikområde. Når Kommissionen træffer beslutninger, sker det samlet – det er altså hele Kommissionen, der beslutter at fremsætte et forslag på f.eks. miljøområdet, selv om det er miljøkommissæren, som internt i Kommissionen er ansvarlig for at udarbejde selve forslaget.

I dag har alle EU-lande en kommissær, men antallet af kommissærer har længe været et politisk følsomt emne. Tidligere havde de fem store, gamle EU-lande, Tyskland, Frankrig, Spanien, Storbritannien og Italien, to kommissærer hver. Men i takt med EU's udvidelse med især de 10 nye lande i 2004 er

det bl.a. blevet sagt, at det ville blive vanskeligt at træffe beslutninger med så mange kommissærer. Ifølge Nicetraktaten skulle antallet af kommissærer derfor, når antallet af EU-lande kom op på 27, reduceres. Disse kommissærposter skulle så rotere mellem EU-landene efter en ligelig fordeling.

Med Lissabontraktaten besluttede man at mindske antallet af kommissærer til et antal svarende til 2/3 af EU-landene. Man indførte dog en mulighed

DANSKE KOMMISSÆRER		
KOMMISSÆR	PERIODE	ANSVARSSOMRÅDE
Finn Olav Gundelach	1973-1981	Landbrug, næstformand
Poul Dalsager	1981-1985	Landbrug
Henning Christophersen	1985-1995	EU-budget, økonomi, næstformand
Ritt Bjerregaard	1995-1999	Miljø
Poul Nielson	1999-2004	Udvikling og humanitær bistand
Mariann Fischer Boel	2004-2009	Landbrug og udvikling af landområder
Connie Hedegaard	2009-2014	Klima
Margrethe Vestager	2014-2019	Konkurrence

2014-KOMMISSIONEN

Titel	Kommissær	Land	Ansvarsområde
Formand	Jean-Claude Juncker	Luxembourg	
Førstenæstformand	Frans Timmermans	Holland	Bedre regulering, interinstitutionelle forbindelser, retsstatsprincippet og chartret om grundlæggende rettigheder
Højtstående repræsentant	Federica Mogherini	Italien	Unionens højtstående repræsentant for udenrigsanliggender og sikkerhedspolitik/næstformand for Kommissionen
Næstformand	Kristalina Georgieva	Bulgarien	Budget og menneskelige ressourcer
Næstformand	Andrus Ansip	Estland	Det digitale indre marked
Næstformand	Maroš Šefčovič	Slovakiet	Energiunionen
Næstformand	Valdis Dombrovskis	Letland	Næstformand for euroen og den sociale dialog og ansvarlig for finansiel stabilitet, finansielle tjenester og kapitalmarkedsunionen
Næstformand	Jyrki Katainen	Finland	Vækst, beskæftigelse, investeringer og konkurrenceevne
Kommissær	Günther Oettinger	Tyskland	Den digitale økonomi og det digitale samfund
Kommissær	Johannes Hahn	Østrig	Europæisk naboskabspolitik og udvidelsesforhandlinger
Kommissær	Cecilia Malmström	Sverige	Handel
Kommissær	Neven Mimica	Kroatien	Internationalt samarbejde og udvikling
Kommissær	Miguel Arias Cañete	Spanien	Klima og energi
Kommissær	Karmenu Vella	Malta	Miljø, maritime anliggender og fiskeri
Kommissær	Vytenis Andriukaitis	Litauen	Sundhed og fødevarer sikkerhed
Kommissær	Dimitris Avramopoulos	Grækenland	Migration, indre anliggender og medborgerskab
Kommissær	Marianne Thyssen	Belgien	Beskæftigelse, sociale anliggender, arbejdsmarkedsforhold, kompetencer og arbejdskraftens mobilitet
Kommissær	Pierre Moscovici	Frankrig	Økonomiske og finansielle anliggender samt beskatning og told
Kommissær	Christos Stylianides	Cypern	Humanitær bistand og krisestyring
Kommissær	Phil Hogan	Irland	Landbrug og udvikling af landdistrikter
Kommissær	Violeta Bulc	Slovenien	Transport
Kommissær	Elżbieta Bieńkowska	Polen	Det indre marked, industri, iværksætteri og SMV'er
Kommissær	Věra Jourová	Tjekkiet	Retlige anliggender, forbrugere og ligestilling mellem mænd og kvinder
Kommissær	Tibor Navracsics	Ungarn	Uddannelse, kultur, unge og sport
Kommissær	Corina Crețu	Rumænien	Regionalpolitik
Kommissær	Margrethe Vestager	Danmark	Konkurrence
Kommissær	Carlos Moedas	Portugal	Forskning, videnskab og innovation
Kommissær	Julian King	Storbritannien	Unionssikkerhed

Jean-Claude
Juncker

Frans
Timmermans

Federica
Mogherini

Kristalina
Georgieva

Andrus
Ansip

Maroš
Šefčovič

Valdis
Dombrovskis

Jyrki
Katainen

Günther
Oettinger

Johannes
Hahn

Cecilia
Malmström

Neven
Mimica

Miguel Arias
Cañete

Karmenu
Vella

Vytenis
Andriukaitis

Dimitris
Avramopoulos

Marianne
Thyssen

Pierre
Moscovici

Christos
Stylianides

Phil
Hogan

Violeta
Bulc

Elżbieta
Bieńkowska

Věra
Jourová

Tibor
Navracsics

Corina
Crețu

Margrethe
Vestager

Carlos
Moedas

Julian
King

for, at EU-landene enstemmigt kunne beslutte, at alle lande skulle have deres egen kommissær. Efter det irske nej til Lissabontraktaten i 2008 blev det besluttet, at hvert EU-land fortsat skulle have sin egen kommissær. 2014-Kommissionen består derfor af 28 medlemmer.

36

Hvad er komitologi?

Komitologi henviser til et system af embedsmandsudvalg, der sammen med Kommissionen gennemfører nogle typer af EU-regler - de såkaldte gennemførelsesretsakter. Gennem årene har der været meget diskussion om, hvor meget politik der ligger i dette system.

Kommissionen kan nemlig selv vedtage lovgivning, når det står specifikt i lovgivning vedtaget af Rådet og Europa-Parlamentet, at det kan eller skal Kommissionen.

Kommissionen vedtager så lovgivning enten ved en delegeret retsakt eller en gennemførelsesretsakt.

Delegerede retsakter bruges, når der foretages mindre justeringer eller tilføjelser i retsakter vedtaget af Europa-Parlamentet og Rådet.

Gennemførelsesretsakter bruges (og det er her vi finder komitologisystemet), når Kommissionen skal sikre, at retsakter vedtaget af Europa-Parlamentet og Rådet anvendes ens i alle medlemslande. Gennemførelsesretsakterne vil derfor typisk handle om mere konkrete foranstaltninger end delegerede retsakter, f.eks. ajourføringen af lister over farlige substanser eller genmodificerede afgrøder. Men i modsætning til delegerede retsakter ændrer gennemførelsesretsakter ikke i selve basisretsakten. Embedsmandsudvalgene består typisk - udover medarbejdere fra Kommissionen - af embedsmænd (ekspertes) fra medlemslandene.

Praksissen med at bemyndige Kommissionen til at stå for gennemførelsen af bestemmelser i en EU-lov kan sammenlignes med, at Folketinget i Danmark kan bestemme, at en minister kan udstede bekendtgørelser i henhold til en lov og inden for lovens rammer. De detaljerede regler bliver dermed fastlagt af embedsmænd og besluttet af ministre. Folketinget som lovgiver nøjes med at vedtage de generelle regler.

37

Hvad er et kabinet?

Et kabinet er en mindre gruppe af personlige rådgivere, som er tilknyttet en kommissær. Der er typisk omkring seks akademiske medarbejdere i et kabinet. Hver kommissær har sit eget kabinet, der har til opgave at hjælpe kommissæren med at udarbejde politikker inden for dennes politikområder og i øvrigt bistå kommissæren i udførelsen af dennes arbejde og ved forberedelsen af Kommissionens beslutninger. Hvis en kommissær er forhindret i at deltage i et af Kommissionens møder, kan kommissærens kabinetschef deltage i mødet og på opfordring fra Kommissionens formand redegøre for det fraværende kommissionsmedlems synspunkt i en sag. Kabinetscheferne foretager også de indledende forhandlinger, før hele Kommissionen mødes og prøver at opnå enighed om de punkter, der er på dagsordenen.

38

Hvor mange arbejder i Kommissionen?

Det fremgår af EU's årlige budgetter, hvor meget personale EU's forskellige institutioner kan ansætte. Ifølge Kommissionens egne tal var der i 2016 ansat 32.966 i Kommissionen.

Der er ingen formelle kvoter for, hvor mange embedsmænd der skal være ansat fra hvert medlemsland i Kommissionen. Der ansættes på baggrund af fælles optagelsesprøver, de såkaldte concours. Uformelt tages der hensyn til nationalitet - særligt når de højere poster skal besættes. Med vedtagelse af den flerårige finansielle ramme for 2014-2020, blev Rådet, Kommissionen og Europa-Parlamentet enige om at skære 5 pct. i de administrative budgetter og dermed reducere antallet af ansatte i de tre institutioner.

39

Hvad er et EU-agentur?

Et EU-agentur er en retlig enhed, som er oprettet til at udføre en helt bestemt opgave, f.eks. Frontex, der skal hjælpe medlemslandene med grænseovervågning eller Lægemiddelagenturet, der skal god-

kende lægemidler i EU. EU-agenturerne er oprettet for en ubestemt periode og er placeret rundt om i EU. Der er over 30 agenturer. et af disse - nemlig miljøagenturet - ligger i København.

Situationsrummet hos Frontex, der er et af EU's agenturer.

EU-Domstolen

40

Hvad er EU-Domstolen?

Den Europæiske Unions Domstol, EU-Domstolen, oftest bare kaldet Domstolen, er EU's dømmende myndighed. Den blev oprettet i 1952 og har sæde i Luxembourg. Domstolen består af 28 dommere og 11 generaladvokater. Dommerne og generaladvokaterne udnævnes for en periode af 6 år af medlemsstaternes regeringer.

Domstolens primære opgave er ifølge EU-traktaten at "sikre overholdelsen af lov og ret ved fortolkningen og anvendelsen af traktaterne" dvs. sikre, at EU-retten overholdes, fortolkes og anvendes på samme måde i hele EU, uanset hvilket EU-land en

EU-Domstolen skal sikre, at EU-retten overholdes, fortolkes og anvendes på samme måde i hele EU.

sag er rejst i. Domstolen træffer afgørelse i sager, hvor EU-landene, EU-institutionerne, virksomheder og enkeltpersoner er parter, alt efter hvilken sags-type der er tale om (*se spørgsmål 42*).

En eller flere EU-Domstole?

Institutionelt set er der kun én domstol, men Domstolen blev i 1988 pga. en ophobning af sager aflastet gennem oprettelsen af Retten. Rettens opgave er at træffe afgørelser i annulationsager indbragt af enkeltpersoner, virksomheder og nogen gange også medlemslande, mens Domstolen primært tager sig af de præjudicielle spørgsmål fra domstolene i medlemslandene (*se spørgsmål 42*). I praksis vil det sige, at sager ved Retten ofte handler om konkurrenceret, statsstøtte, handel, landbrug og varemærker.

Også Rettens dommere er udnævnt af medlemslandenes regeringer. Der er i september 2016 44 dommere.

Selv om de to instanser er forskellige, hvad angår medlemmer, arbejdsområder og arbejdsmetoder, har de sæde på samme adresse i Luxembourg, og de overordnede rammer for de to organers arbejde er fastlagt i en fælles protokol til traktaterne, kaldet Domstolens Statut. De har desuden fælles embedsapparat, fælles oversættelsestjeneste og pressetjeneste m.v.

41

Hvad betyder det, at EU-retten har forrang?

Princippet om forrang betyder, at EU-retten står over national ret. Sagt på en anden måde, så kan man i et EU-land ikke vedtage eller bruge en national regel, som strider imod en EU-regel. Princippet skal sikre, at borgere og virksomheder er underlagt samme regler og rettigheder på tværs af landegrænser i EU på de områder, hvor der findes EU-lovgivning. Sammen med princippet om EU-rettens

direkte virkning i medlemslandene er forrang et af de grundlæggende principper i EU-retten.

Det var Domstolen selv, der stadfæstede denne forrang i en dom fra 1964 kendt som *Costa v. ENEL*. Hverken forrang eller direkte virkning er skrevet ind i EU's traktater (*se spørgsmål 11*).

42

Hvilke typer sager behandler EU-Domstolen?

Domstolen behandler forskellige typer af sager. Hvordan en sag behandles ved Domstolen, afhænger af, hvilken problemstilling striden handler om, og hvem der er parter i sagen.

Her følger de vigtigste typer af sager.

Traktatbrudssager

Traktatbrudssager er sager, hvor en EU-institution eller et EU-land anlægger en sag mod et andet EU-land, der angiveligt ikke overholder traktatens bestemmelser. I praksis er det næsten altid Kommissionen, der anlægger en traktatbrudssag mod

DOMSTOLEN I TAL

Domstolen:

- 713 indbragte sager (2015)
- 616 afsluttede sager (2015)

Retten:

- 831 indbragte sager (2015)
- 987 afsluttede sager (2015)

EU-Domstolen er placeret i Luxembourg.

ÅBNINGSSKRIVELSER MOD DANMARK I 2013

I 2013 modtog Danmark 21 åbningsskrivelser fra Kommissionen. 17 af disse åbningsskrivelser vedrørte EU-retsakter, som ikke var gennemført rettidigt i dansk ret, eller hvor Kommissionen endnu ikke havde modtaget besked om gennemførelsen. De resterende seks åbningsskrivelser vedrørte sager, hvor der som udgangspunkt er en uoverensstemmelse mellem Kommissionen og Danmark.

Udenrigsministeriet orienterer Folketingets Europaudvalg om de åbningsskrivelser, som Danmark modtager, men åbningsskrivelserne og regeringens svar er ikke offentligt tilgængelige.

et EU-land. Inden Kommissionen anlægger sag ved EU-Domstolen, gennemfører den en administrativ procedure, som giver medlemslandet lejlighed til at svare på de anklagepunkter, der er rejst mod den. Proceduren begynder uformelt med en såkaldt pilotskrivelse fra Kommissionen. Siden en åbningsskrivelse, som medlemslandet kan svare på, og til sidst en begrundet udtalelse. Mange misforståelser afklares her, og medlemslandet vælger somme tider at rette ind efter Kommissionen og ændre sin lovgivning, så sagen kan henlægges..

Annulationsager

Medlemslandene, Rådet, Kommissionen og Europa-Parlamentet kan anlægge sager om annullation af en EU-retsakt, hvis de mener, den er i strid med traktaterne eller andre EU-regler. En annullation betyder, at reglerne ophører med at virke. Det skete f.eks. med logningsdirektivet i 2014, som pålagde offentlige myndigheder at gemme data på borgere med det formål lettere at kunne bekæmpe terrorisme og kriminalitet. Domstolen fandt, at de data, der blev gemt, var for omfattende og derfor greb for meget ind i de artikler i Charteret for grundlæggende rettigheder, som handler om respekt for privatliv og beskyttelse af personoplysninger.

Derudover kan enkeltpersoner eller virksomheder anlægge sager om annullation af retsakter, som er

rettet direkte til dem eller berører dem umiddelbart og individuelt (*se nærmere i spørgsmål 45*).

Præjudicielle sager

En anden – og i praksis meget vigtig – type sager er de præjudicielle sager, hvor Domstolen har til opgave at besvare spørgsmål fra de nationale domstole om fortolkningen eller gyldigheden af EU-reglerne.

Disse sager starter med, at en national domstol under en national retssag kommer i tvivl om fortolkningen eller gyldigheden af en EU-regel. I så fald kan den stille EU-Domstolen nogle EU-retlige spørgsmål, hvis besvarelse er nødvendig for at afgøre den nationale sag. Når Domstolen skal svare på spørgsmål fra en national ret, sker det i en dom, som sendes til den nationale ret. Den nationale ret skal herefter bruge EU-Domstolens fortolkning til at afgøre sagen. Dommen er også bindende for andre nationale domstole, når de skal afgøre tilsvarende sager.

Passivitetssager

Nogle gange kan der opstå tvivl om, hvorvidt Det Europæiske Råd, Rådet, Europa-Parlamentet, Kommissionen eller Den Europæiske Centralbank har forholdt sig passivt i situationer, hvor de havde pligt til at handle. Der kan i sådanne tilfælde anlægges en sag om passivitet mod disse institutio-

ner. Sådan en sag kan først anlægges, efter at EU-institutionen har været opfordret til at handle. Hvis institutionen ikke har taget stilling inden to måneder efter opfordringen, kan der anlægges sag for Domstolen inden for en frist på yderligere to måneder. Institutionerne har pligt til at opfylde dommen, hvis Domstolen fastslår, at passiviteten var ulovlig. Et eksempel er en sag, som Sverige anlagde mod Kommissionen i 2014. I december 2015 gav domstolen Sverige medhold i, at Kommissionen havde handlet ulovligt ved at undlade at vedtage nye EU-regler om videnskabelige kriterier for hormonforstyrrende stoffers egenskaber.

Erstatningssager

I erstatningssagerne skal Domstolen tage stilling til, om EU skal erstatte skader forvoldt af EU-institutionerne eller ansatte i EU. Det gælder dog kun sager, som anlægges på grundlag af ansvar uden for kontraktforhold.

Begrænset appeldomstol

Ud over disse sager er Domstolen også i et vist omfang appellinstans for domme afsagt af Retten, det vil sige, at Domstolen kan foretage en ny vurdering af visse retlige spørgsmål i sager, som Retten har afgjort, hvis den tabende part anmoder om det.

43

Kan jeg anlægge sag ved EU-Domstolen?

Som borger i EU har man to muligheder for at få indbragt en sag for Domstolen eller Retten.

Præjudicielle sager

Den første mulighed er at gå til en national domstol.

Den nationale domstol, der under en sag bliver stillet over for et juridisk problem, som vedrører EU-regler, kan så forelægge spørgsmål om fortolkningen eller gyldigheden af disse EU-regler for Domstolen. Domstolen besvarer herefter spørgsmålet i form af en præjudiciel afgørelse. Den endelige afgørelse i sagen træffes derefter af den nationale domstol baseret på Domstolens fortolkning af EU-reglerne. På den måde er det muligt at få sin sag behandlet af Domstolen som et led i en sag, som verserer for en dansk domstol (*se spørgsmål 42* om præjudicielle sager).

Direkte sager

Det er også i et vist - men dog begrænset - omfang muligt som borger at anlægge sag direkte ved EU-Domstolen (Retten) for at få prøvet gyldigheden af

DU KAN KLAGE TIL EU'S OMBUDSMAND

EU har siden 1995 haft sin egen ombudsmand, som borgere kan klage til over fejl eller forsømmelser fra EU's institutioners side. Alle, der er statsborgere i et EU-medlemsland eller har fast bopæl her, kan klage til ombudsmanden.

Ombudsmanden vælges for fem år ad gangen af Europa-Parlamentet. Den nuværende hedder Emily O'Reilly (foto) og har til huse i Strasbourg i Frankrig.

EU's ombudsmand modtog i 2015 i alt 2007 klager, hvilket fik hende til at indlede undersøgelser i 249 sager. 261 klagesager blev afsluttet i 2015.

en afgørelse, som er truffet af en af EU's institutioner.

Denne mulighed er dog ikke en generel ret, som enhver frit kan benytte sig af. For at en person eller virksomhed kan klage over en afgørelse, er det en betingelse, at afgørelsen er rettet direkte til den pågældende, eller – hvis den er rettet til andre eller er generel – berører klageren umiddelbart og individuelt (*se spørgsmål 48*). Personer eller virksomheder kan også få prøvet såkaldte regelfastsættende retsakter, hvis de berører dem umiddelbart. Denne regel blev indført for at sikre, at visse generelle retsakter, f.eks. forordninger (*se spørgsmål 46*), kan behandles ved EU-Domstolen i de tilfælde, hvor de udelukkende berører en stærkt begrænset gruppe af personer eller virksomheder.

Derimod er det ikke muligt for borgere at anlægge sag mod andre borgere eller selskaber, virksomheder eller medlemslande ved Domstolen. Disse sager må i stedet anlægges ved de nationale domstole.

Sager kan heller ikke appelleres til EU-Domstolen, hvis de er tabt ved en sidste instans inden for det nationale domstolssystem. Domstolen kan heller ikke ophæve eller ændre de nationale domstoles afgørelser.

44

Hvad er en generaladvokat?

I tilknytning til EU-Domstolen findes 11 såkaldte generaladvokater. Generaladvokaterne har samme kvalifikationer som Domstolens dommere og udpeges på samme måde som dommerne. Deres opgave er at udarbejde et upartisk og uafhængigt begrundet forslag til afgørelse i de konkrete sager, der forelægges Domstolen.

Generaladvokatens udtalelse tager stilling til sagen, som den er forelagt for Domstolen, og udtalelsen er stort set bygget op på samme måde som en dom. Der er dog den meget vigtige forskel, at generaladvokatens udtalelse ikke på nogen måde er bindende, hverken for sagens parter eller for Domstolens dommere, når de efterfølgende skal afsige dommen. Det kan derfor forekomme, at der er forskel på indholdet i en generaladvokats udtalelse og den efterfølgende dom.

Systemet med generaladvokater, som fremsætter begrundede forslag til afgørelser, er hentet fra det franske retssystem.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i Strasbourg

45

Er Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol en del af EU?

Nej, Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol er ikke en del af EU-systemet og må ikke forveksles med EU-Domstolen. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i Strasbourg er en institution under Europarådet (*se spørgsmål 33*). Menneskerettighedsdomstolen behandler klager i sager om overtrædelse af den europæiske menneskerettighedskonvention, der er udarbejdet af Europarådet og trådte i kraft i 1953.

Menneskerettighedsdomstolen behandler to typer af klager. Dels klager, hvor en medlemsstat klager over en anden medlemsstats formodede overtrædelse af menneskerettighedskonventionen (de såkaldt mellemstatslige klager), dels individuelle klager, hvor borgere kan klage over medlemsstater.

Det er dog en betingelse for behandling af individuelle klager, at alle klagemuligheder i landet, hvor den påståede krænkelse har fundet sted, er udtømt, og at klagen er indsendt, senest 6 mæne-

der efter at den endelige beslutning er truffet af domstolene eller myndighederne i det pågældende land.

Regler og procedurer

46

Hvad er en forordning?

En forordning er en juridisk bindende retsakt fra EU, som gælder umiddelbart i alle medlemslande. Forordningen er med andre ord en slags lov.

At en forordning gælder umiddelbart i hver medlemsstat betyder, at den straks fra ikrafttrædelsesdatoen giver borgere i alle EU-lande rettigheder og pligter. Det kræves derfor ikke – som for direktiver (*se spørgsmål 47*) – at EU-landene først vedtager en national lov. Det er bl.a. forordningernes umiddelbare anvendelighed, som er med til at gøre EU-samarbejdet til et helt særligt internationalt samarbejde. Man taler om et overstatsligt samarbejde

i forhold til det klassiske internationale samarbejde mellem lande (*se spørgsmål 5*).

En forordning er almenyldig. Det betyder, at den gælder for alle personer, virksomheder og myndigheder i EU, i modsætning til en afgørelse, som kun gælder for dem, den er rettet mod, f.eks. en bestemt institution, en virksomhed eller et mindre antal personer, som klart kan udpeges (*se spørgsmål 46*).

Det er som udgangspunkt op til lovgiverne (Rådet og Europa-Parlamentet) at vælge, hvilken type retsakt der er mest velegnet til at løse en bestemt lovgivningsopgave. I nogle tilfælde står det i traktaten, hvilken type retsakt, der skal anvendes. F.eks. skal lovgivning om det indre marked (*se spørgsmål 99*) vedtages som direktiver (*se spørgsmål 47*).

Produktion og mærkning af økologiske fødevarer er reguleret af en forordning.

47

Hvad er et direktiv?

Et direktiv er en juridisk bindende retsakt fra EU, som binder medlemslandene på direktivets mål, mens det er overladt til landene selv at bestemme form og midler for gennemførelse af direktivet. Et

direktiv er med andre ord en slags lov, som dog adskiller sig fra danske love. I modsætning til forordninger (*se spørgsmål 46*) gælder et direktiv ikke umiddelbart som national ret i de enkelte EU-lande, da det først skal gennemføres i national ret inden for en tidsfrist.

I Danmark kan et direktiv f.eks. gennemføres ved en dansk lov eller en bekendtgørelse. Der er i praksis stor forskel på, hvor meget råderum medlemslandene har til at bestemme form og midler for gennemførelsen. Nogle direktiver fastlægger kun meget generelle rammer inden for et bestemt politikområde eller nøjes med at fastsætte minimumsregler på et område, hvorefter medlemslandene så kan fastsætte skrapere krav. Andre direktiver kan indeholde meget detaljerede bestemmelser, som i praksis ikke giver medlemslandene noget råderum i forbindelse med den nationale gennemførelse af direktivet (totalharmonisering).

Når et medlemsland har gennemført et direktiv i national ret, skal det underrette Kommissionen om det. Det hedder notificering (*se spørgsmål 54*).

Hvis et medlemsland ikke gennemfører et direktiv til tiden, kan borgerne alligevel efter fristens udløb påberåbe sig direktivets bestemmelser. Det kræver, at der er tale om præcise og ubetingede bestemmelser, som giver borgerne nogle rettigheder over

for offentlige myndigheder. Dette kaldes for principet om direktivets direkte virkning, som er fastlagt via EU-Domstolens praksis.

48

Hvad er en afgørelse?

En afgørelse er en juridisk bindende retsakt fra EU, som gælder for dem, den er rettet mod, f.eks. en bestemt institution eller virksomhed eller et mindre antal personer, som klart kan udpeges.

Afgørelser kan i nogle tilfælde sammenlignes med det, man i Danmark kalder for konkrete forvaltningsakter, dvs. administrative beslutninger, der er rettet mod en eller flere borgere eller virksomheder.

Der findes to typer afgørelser: en afgørelse med adressat og en afgørelse uden adressat.

Afgørelse med adressat er en konkret beslutning, som oftest rettet til et selskab. Med afgørelsen får selskabet typisk tilladelse til eller afslag på noget, det har ansøgt om. F.eks. hvis to selskaber af en vis størrelsesorden vil fusionere (det vil sige, at de vil slå sig sammen til ét selskab), skal de først have

DIREKTIVER

Et eksempel på et direktiv er vandrammedirektivet 2000/60/EF, der bl.a. sætter mål for vandkvaliteten i vandløb og grundvand samt overvågning af vandmiljøet. Vandrammedirektivet er i Danmark gennemført ved Miljømålsloven Lov nr. 932 af 24. september 2009. Et andet eksempel er direktiv 2000/84/EF af 21. januar 2001 om sommertid.

Reglerne om mærkning af tobaksvarer er fastlagt i et direktiv.

tilladelse fra Kommissionen. Kommissionen skal nemlig sikre, at det fusionerede selskab ikke bliver for dominerende og dermed kvæler konkurrencen i EU. Kommissionen giver sit svar til virksomhederne i form af en afgørelse.

Afgørelse uden adressat har mere karakter af en generel udmelding, som fastlægger nogle interne strukturer. Den bruges f.eks., når EU skal oprette et EU-agentur (*se spørgsmål 39*), eller når der skal fastsættes procedureregler.

APPLE, IRSK SKAT OG EU'S STATSTØTTEREGLER

Det var en afgørelse, konkurrencekommissær Margrethe Vestager gjorde brug af, da Kommissionen i august 2016 afgjorde, at nogle skatteafgørelser i Irland, som havde givet virksomheden Apple mulighed for at betale ganske lidt i skat i Irland, var ulovlig statsstøtte til Apple. På den baggrund blev Irland bedt om at inddrive op til 13 mia. euro i ubetalt skat fra Apple.

49

Hvad er nærhedsprincippet?

Nærhedsprincippet går ud på, at de politiske beslutninger i EU altid skal træffes så tæt på borgerne som muligt. Det indebærer, at EU kun må handle, når det vil være bedre at indføre regler på EU-plan end på nationalt, regionalt eller lokalt plan.

Rent praktisk betyder princippet, at Kommissionen, inden den fremsætter et forslag til lovgivning, altid skal undersøge, om forslaget overholder nærhedsprincippet, og begrunde det. Kommissionen skal navnlig sikre sig, at følgende to betingelser er opfyldt, før den kan lovgive:

1. Formålet med forslaget kan ikke opfyldes, ved at EU-landene selv vedtager lovgivning.
2. Formålet med forslaget skal bedre kunne opfyldes, ved at der bliver lovgivet på EU-plan frem for på nationalt plan.

Nærhedsprincippet gælder ikke på områder, hvor medlemslandene har givet EU enekompetence til at lovgive (*se spørgsmål 68*).

Folketinget og de øvrige nationale parlamenter i EU har en væsentlig rolle i forbindelse med kontrollen af nærhedsprincippet.

Nærhedsprincippet hænger tæt sammen med proportionalitetsprincippet. Det betyder, at EU's handlinger ikke må gå videre, end hvad der er nødvendigt for at opfylde traktatens målsætninger (se *spørgsmål 2*).

De nationale parlamenters rolle

De nationale parlamenter spiller en væsentlig rolle i kontrollen af nærhedsprincippet. Deres opgave er nemlig at sikre, at Kommissionen ikke overtræder nærhedsprincippet, når den kommer med forslag til ny EU-lovgivning. Hvis de nationale parlamenter inden for en frist på otte uger når frem til, at et forslag til lovgivning strider mod nærhedsprincippet, så kan de give såkaldte gule eller orange kort til Kommissionen. Denne kontrol er i øvrigt den eneste formelle rolle i EU-beslutningsprocessen, de nationale parlamenter har.

Et gult kort kræver, at mindst en tredjedel af de nationale parlamenter står bag (kun en fjerdedel, hvis lovgivningen handler om politi og strafferetlige spørgsmål). Får Kommissionen et gult kort (se *spørgsmål 74*), skal den genoverveje lovforslaget,

men er ikke juridisk forpligtet til at ændre det. Den er dog forpligtet til at give en begrundelse, hvis den fastholder sit forslag.

Et orange kort kræver mindst halvdelen af de nationale parlamenters opbakning. Får Kommissionen et orange kort, skal den genoverveje forslaget. Hvis den ikke ændrer i sit forslag, skal den begrunde det. I så fald overgår sagen til Rådet og Europa-Parlamentet, som kan stoppe forslaget med et flertal af enten Rådets eller Europa-Parlamentets medlemmer.

50

Hvor mange EU-regler findes der?

Dette er ikke et helt enkelt spørgsmål at svare på, men en optælling i EUR-lex (se *spørgsmål 51*), som er EU's database over lovgivning viser, at der er over 40.000 stykker lovgivning, som EU's institutioner har vedtaget. Derudover findes der en række domme fra EU-Domstolen (over 15.000), EU-standarder for vare- og tjenesteydelser m.m. og ikkebindende retsakter, som alle indgår i EU's såkaldte *acquis*

NÆRHEDSPRINCIPPET

Nærhedsprincippet kaldes også subsidiaritetsprincippet.

communautaire (se spørgsmål 55) og kan siges at have indflydelse på din hverdag.

51

Hvor kan jeg finde EU's regler?

Fra Kommissionens database, EUR-Lex, er der adgang til elektroniske udgaver af gældende EU-regler.

Den tilsvarende danske database, hvor danske love, bekendtgørelser m.m. er tilgængelige findes på Retsinformations hjemmeside.

52

Hvordan træffer EU beslutninger?

Der er forskellige EU-beslutningsprocedurer alt efter, hvilken politisk beslutning der skal træffes. Der er altså ikke frit valg mellem procedurerne. Når der i traktaterne står, at EU kan vedtage regler på et bestemt område, står der også, hvordan disse regler skal vedtages (se spørgsmål 10).

En EU-beslutningsprocedure består typisk af to elementer. For det første, hvilke EU-institutioner der skal handle, og hvad de skal gøre. For det andet, hvilket stemmetal en EU-institution skal beslutte med. Beslutningsprocedurerne siger derfor dels

noget om, hvilke EU-institutioner der bestemmer, dels hvor stort et flertal i hver EU-institution, der skal være bag beslutningen.

Selv om procedurerne er forskellige, er det generelle mønster, at ny lovgivning indledes med, at Kommissionen udarbejder et forslag, som derefter skal vedtages enten af Rådet og Europa-Parlamentet i fællesskab eller af Rådet alene (*se også spørgsmål 36* om Kommissionens adgang til at udstede regler).

Den almindelige lovgivningsprocedure er – som navnet antyder – den, der anvendes oftest, når EU vedtager lovgivning. Under denne procedure skal Europa-Parlamentet og Rådet sammen vedtage ny lovgivning. Rådet træffer afgørelse med kvalificeret flertal (*se spørgsmål 53*).

Derudover findes nogle særlige lovgivningsprocedurer. Fælles for de særlige procedurer er, at de benyttes på mere følsomme politikområder, f.eks. når der skal vedtages lovgivning om familieret eller skatter- og afgifter. Her er Rådet hovedlovgiver, mens Europa-Parlamentet blot skal enten høre eller godkende beslutningen.

Der findes en særlig procedure for budgettets vedtagelse (*se spørgsmål 86*).

Ud over lovgivningsprocedurerne fastsætter traktaterne også procedurer for vedtagelsen af såkaldte ikkelovgivningsmæssige retsakter. Ikkellovgivningsmæssige retsakter er ikke så politisk væsentlige som almindelig lovgivning. Der vil typisk være tale om beslutninger af mere administrativ eller teknisk karakter.

EU-institutionerne har forskellige regler for, hvor mange stemmer der skal til for at en beslutning kan vedtages.

I Europa-Parlamentet (*se spørgsmål 18*) er hovedreglen, at beslutninger træffes med simpelt flertal (det vil sige, at der skal være flere, der stemmer for end imod). Nogle gange træffer Parlamentet dog beslutning med absolut flertal (det vil sige, at flertallet skal være flertallet af sæder i hele Parlamentet – altså at de tomme sæder tælles med).

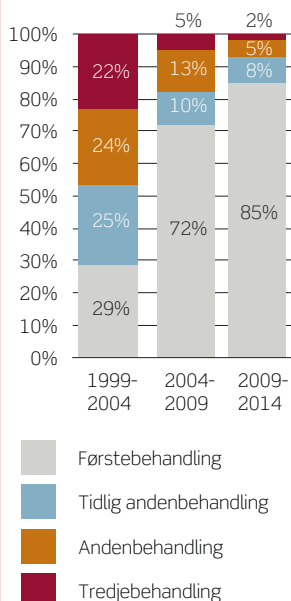
I Rådet er hovedreglen, at beslutninger træffes med kvalificeret flertal (*se spørgsmål 32*). På nogle enkelte følsomme områder (afgifter, familieret, udenrigspolitik) træffer Rådet dog afgørelse med enstemmighed. På ganske få områder benyttes simpelt flertal.

I Kommissionen træffes afgørelserne med et flertal af kommissærernes stemmer.

FAMILIERET

Familieret dækker over lovgivning om familiemedlemmers ret og pligter. Dvs. regler om ægteskab, skilsmisse, børnebidrag, arv, adoption m.v. I EU-retten handler familieretten primært om, hvilket lands lovgivning på området, som EU-borgere kan eller skal vælge og hvordan.

PROCENT AF LOVGIVNING VEDTAGET VED FØRSTE-, ANDEN- OG TREDJE-BEHANDLING I EUROPA-PARLAMENTET

Det meste af lovgivningen i EU vedtages som en førstebehandlingsaftale

Kilde: Europa-Parlamentet

53

Hvordan fungerer den almindelige lovgivningsprocedure?

Den almindelige lovgivningsprocedure er den vigtigste beslutningsprocedure i EU. Proceduren anvendes på ca. 90 pct. af alle EU's politikområder, f.eks. miljø, forbrugerbeskyttelse, indre marked, transport og politi- og strafferet.

Kernen i proceduren er, at Rådet og Europa-Parlamentet skal blive enige, før et forslag kan vedtages. Det vil sige, at der skal være et flertal bag et forslag i begge institutioner.

Der er op til tre behandlinger i den almindelige lovgivningsprocedure. Et forslag kan vedtages under første-, anden- eller tredjebehandling. Så snart der er flertal i begge institutioner bag forslaget, er forslaget vedtaget, og proceduren slutter.

Proceduren starter med, at Kommissionen kommer med et forslag til lovgivning, som den sender til Europa-Parlamentet og Rådet (*se spørgsmål 34*).

Førstebehandling (ingen tidsfrist)

Førstebehandlingen begynder med, at Europa-Parlamentet diskuterer forslaget og vedtager en udtalelse om det. Udtalelsen skal vedtages med et

DEN ALMINDELIGE LOVGIVNINGSPROCEDURE, 1. BEHANDLING

simpelt flertal (dvs. et flertal af de af Parlamentets medlemmer, der deltager i afstemningen). Hvis Parlamentet ikke er tilfreds med Kommissionens udspil, indeholder udtalelsen også ændringsforslag.

Rådet behandler derefter forslaget. Forslaget kan vedtages, hvis et kvalificeret flertal af EU-landene (*se spørgsmål 35*) er enige i Europa-Parlamentets udtalelse. Hvis det ikke er tilfældet, vedtager Rådet en såkaldt fælles holdning (FH). Den fælles holdning svarer til Europa-Parlamentets udtalelse og er Rådets bud på, hvordan forslaget skal ændres.

I praksis er proceduren ikke opdelt i så faste etaper. Der vil oftest være en løbende kontakt mellem Europa-Parlamentet og EU-landene i Rådet, hvor de undersøger mulighederne for at forhandle sig frem til et kompromis. I ca. 80 pct. af sagerne når Rådet og Parlamentet til enighed under førstebehandlingen. Forhandlingerne foregår i treparts møder, de såkaldte triloger, mellem formandskabet for Rådet, ordførerne i Parlamentet og repræsentanter fra Kommissionen. Det tager i gennemsnit 17 måneder at nå til enighed under førstebehandlingen.

Førstebehandlingen slutter altså med, at forslaget vedtages, eller med at Rådet sender sin fælles holdning til Europa-Parlamentet. Dermed starter andenbehandlingen.

Andenbehandling (tidsfrist: 3 måneder +1)

Anden fase af den fælles lovgivningsprocedure starter med, at Europa-Parlamentet diskuterer Rådets fælles holdning. Tidligt i andenbehandlingen kan der indgås en aftale med Rådet om forslaget. Det tager i gennemsnit 33 måneder vedtage et

DEN ALMINDELIGE LOVGIVNINGS- PROCEDURE 2. BEHANDLING

forslag, hvis der opnås enighed under andenbehandling.

Forslaget er vedtaget, hvis Parlamentet godkender Rådets fælles holdning med simpelt flertal eller slet ikke udtaler sig inden for en bestemt frist.

Forslaget er forkastet, hvis Parlamentet afviser Rådets fælles holdning med absolut flertal (dvs. et flertal af alle Parlamentets medlemmer, ikke blot af dem, der er til stede under afstemningen). Hermed er det op til Kommissionen, om processen skal starte forfra med et nyt forslag.

Forslaget kan også ændres af Parlamentet. Men ændringsforslag til Rådets fælles holdning skal vedtages med absolut flertal. Hvis Rådet er enig i disse ændringer, kan det vedtage forslaget med kvalificeret flertal (det kræver dog enstemmighed, hvis Kommissionen er uenig med Parlamentets ændringsforslag). Hvis forslaget vedtages, slutter beslutningsproceduren her. Hvis Rådet ikke accepterer Parlamentets ændringer, går forslaget videre til forligsproceduren.

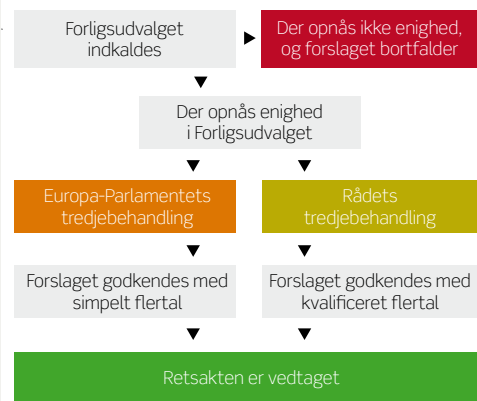
Forligsprocedure (tidsfrist: 6 uger + 2)

Under forligsproceduren samles repræsentanter for Rådet, Parlamentet og Kommissionen i et forligsudvalg, der skal forsøge at rede trådene ud mellem Rådet og Parlamentet og udarbejde en kompro-

mistekst. Udvalget består af en repræsentant for hvert EU-land og et tilsvarende antal medlemmer af Europa-Parlamentet og kommissæren med ansvar for forslaget.

Hvis det lykkes at nå til enighed om et kompromis i forligsudvalget, skal det vedtages i Europa-Parlamentet med simpelt flertal og i Rådet med kvalificeret flertal. Kun få pct. af forslagene vedtages efter forligsproceduren.

DEN ALMINDELIGE LOVGIVNINGSPROCEDURE, FORLIGSPROCEDUREN

Forslaget bliver automatisk forkastet, hvis ikke det lykkes at nå til enighed om et kompromis eller kompromiset ikke bliver vedtaget inden for tidsfristen.

Tidsfristerne på henholdsvis 3 måneder og 6 uger kan forlænges på Europa-Parlamentets eller Rådets initiativ med henholdsvis højst 1 måned og højst 2 uger.

54

Hvad vil det sige at notificere?

At notificere betyder i EU-jargon at underrette (fra engelsk 'notify'). Der findes forskellige procedurer, hvorefter medlemslandene skal notificere/underrette Kommissionen om, at de har vedtaget national lovgivning.

Den første procedure går ud på, at medlemslandene skal underrette Kommissionen om, at de har vedtaget regler, som gennemfører direktiver i national ret (*se spørgsmål 47*).

Den anden procedure går ud på, at et medlemsland skal underrette Kommissionen om vedtagelse af nationale regler, der muligvis kan udgøre en handelshindrende foranstaltning – dvs. hindre den frie udveksling af varer mellem EU-landene. Kommissionen har herefter tre måneder til at vurdere, om et medlemslands forslag til nationale regler vil indebære en form for diskriminering af de øvrige medlemslandes varer i det pågældende land. Har landet ikke hørt fra Kommissionen inden en frist på tre måneder, kan de nationale regler træde i kraft.

Er det derimod Kommissionens vurdering, at der kan være problemer forbundet med vedtagelsen af de nye nationale regler, startes en længere procedure, og medlemslandet må vente med at sætte reglerne i kraft, indtil den nærmere undersøgelse er afsluttet. I sidste ende kan Kommissionen eventuelt helt forbyde medlemslandet at lade reglerne træde i kraft.

Endelig har medlemslandene som udgangspunkt pligt til at underrette Kommissionen om tildeling af statsstøtte (*se spørgsmål 105*).

55

Hvad er *acquis communautaire*?

Acquis communautaire er et fransk udtryk, som betyder noget i retning af ”det af fællesskabet erhvervede” eller ”det, fællesskabet har opnået”. Betegnelsen omfatter al gældende EU-ret, dvs. alt lige fra traktater til direktiver og andre retsakter, retspraksis fra EU-Domstolen, erklæringer, internationale aftaler m.m. Dem er der i september 2016 i omegnen af 140.000 af, men dette tal ændrer sig hele tiden.

Når et nyt land skal optages i EU, er udgangspunktet, at landet ikke blot skal opfylde de grundlæggende traktater, men hele den gældende EU-ret, altså *acquis communautaire* fra første medlemsdag.

Kommissionen giver kommende medlemslande teknisk undervisning i *acquiset*. Og kandidatlande får mulighed for at vurdere behovet for overgangsperioder på områder, hvor de ikke kan leve op til kravene i *acquiset* fra første medlemsdag.

56

Hvad er borgerinitiativer?

Borgerinitiativet giver EU's borgere mulighed for at opfordre Kommissionen til at stille et bestemt lovforslag. Det kræver underskrifter fra 1 million borgere fra syv medlemslande (EU-traktatens artikel 11). Altså skal borgerne repræsentere en bred del af offentligheden i EU. Et borgerinitiativ opfordrer Kommissionen til at fremsætte et lovforslag på et område, hvor EU har beføjelser til det. Det kunne være inden for miljø, transport eller folkesundhed.

For at fremsætte et borgerinitiativ skal du for det første være statsborger i et EU-land og have valgret (dvs. min. 18 år). Dernæst skal du danne en borgerkomité med min. syv personer fra syv forskellige EU-lande.

Borgerkomitéen registrerer så sit initiativ på Kommissionens hjemmeside. Hvis forslaget opfylder kriterierne, og det falder under EU's kompetencer, kan alle EU-borgere med valgret (dvs. min. 18 år, undtagen i Østrig, hvor det er 16 år) skrive under.

Frem til 2016 har tre initiativer opnået 1 million underskrifter (se boks).

BORGERINITIATIVER I EU

Frem til 2016 har tre initiativer opnået 1 million underskrifter. De tre initiativers hovedkrav om at ændre EU-lovgivning (for henholdsvis forskning i stamceller, drikkevand og dyreforsøg) har Kommissionen ikke imødekommet. I stedet har Kommissionen forklaret, hvordan der bliver fulgt op på initiativerne på anden vis.

Medlemskab af EU

57

Hvilke lande er medlemmer af EU, og hvornår blev de det?

EU er vokset fra sine 6 grundlæggende medlemmer og består i dag af 28 medlemslande (se kort på næste side). I oversigten t.h. er de opgjort efter, hvornår de blev medlemmer.

EU kan få flere medlemmer i fremtiden. Fire lande er i dag kandidatlande, som forhandler med EU om medlemskab eller venter på at gå igang. Det er Tyrkiet, Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien, Serbien og Montenegro. Herudover betragter Kommissionen Albanien, Bosnien-Hercegovina og Kosovo som potentielle kandidatlande. Disse lande har fået stillet medlemskab i udsigt, men optagelsesforhandlingerne starter først, når landene er klar til det (se spørgsmål 59).

58

Kan et land melde sig ud eller blive smidt ud af EU?

Det kan godt lade sig gøre at melde sig ud af EU. Og det har det i princippet altid kunnet, men det er først med Lissabontraktaten, at en bestemmelse (art. 50) om udmeldelse blev en del af EU's traktater. Udmeldelse kan ske efter medlemslandets eget ønske, og de præcise forhold ved og efter udtrædelsen skal forhandles på plads i Det Europæiske Råd (se spørgsmål 28). Den endelige aftale skal godkendes af Europa-Parlamentet og et kvalificeret flertal i Rådet. Den 23. juni 2016 stemte borgerne i Storbritannien ved en folkeafstemning ja til at forlade EU (i daglig tale kaldet Brexit).

MEDLEMSSKAB AF EU

Vesttyskland, Frankrig, Italien, Belgien, Holland og Luxembourg	1952
Danmark, Irland og Storbritannien	1973
Grækenland	1981
Spanien og Portugal	1986
Østrig, Finland og Sverige	1995
Tjekkiet, Estland, Cypern, Letland, Litauen, Ungarn, Malta, Polen, Slovenien og Slovakiet	2004
Bulgarien og Rumænien	2007
Kroatien	2013

Britiske avisforsider fra den 23. juni 2016.

EU har i dag 28 medlemslande. Et flertal i Storbritannien stemte i juni 2016 for at forlade EU.

Før Lissabontraktaten gjaldt de almindelige principper fra folkeretten om indgåelse af traktater. Udgangspunktet har dog været, at et medlemsland ikke uden videre kunne træde ud af samarbejdet uden først at forhandle en aftale på plads med de andre medlemslande om betingelserne for udmeldelse. Dette skete eksempelvis, da Grønland meldte sig ud af EF i 1985 (*se spørgsmål 61*).

Et land kan ikke blive smidt ud af EU. Derimod er der mulighed for at suspendere nogle af landets rettigheder i EU, herunder landets stemmeret i Rådet. Det kan dog kun ske, hvis et medlemsland groft og vedvarende overtræder de værdier, som EU er baseret på (artikel 2 TEU), bl.a. frihed, demokrati, respekt for menneskerettighederne og de grundlæggende frihedsrettigheder samt retsstatsprincippet (*se spørgsmål 2*).

Det er endnu ikke sket, at et medlemsland har fået suspenderet sine rettigheder.

59

Hvordan optager EU nye medlemmer?

Det er en længere proces at optage nye medlemmer i EU. For at kunne ansøge om medlemskab skal et land være europæisk og bekende sig til EU's værdier (*se spørgsmål 2*). Det første skridt er, at landet skal indsende en ansøgning om medlemskab til Rådet. Rådet beder derefter Kommissionen om at se på, om ansøgerlandet kan leve op til medlemskravene.

Hvis Kommissionens vurdering er positiv og et enstemmigt Råd siger god for det, bliver ansøgerlandet til officielt kandidatland. Det er først, når landet har fået titlen kandidatland, at de egentlige optagelsesforhandlinger kan gå i gang.

HVORNÅR ER ET LAND EUROPÆISK?

I EU-Traktaten art. 49 står, at europæiske lande kan søge om optagelse i EU. Det er dog ikke defineret her, hvornår et land er europæisk. Men da Marokko i 1987 søgte om optagelse i EU, blev ansøgningen afvist af Kommissionen med henvisning til, at Marokko ikke er et europæisk land.

NUVÆRENDE KANDIDATLANDE OG ANSØGNINGSTIDSPUNKT

Tyrkiet	14. april 1987
Den Tidligere Jugoslaviske Republik Ma- kedonien	22. marts 2004
Montenegro	15. decem- ber 2008
Albanien	24. april 2009
Serbien	22. decem- ber 2009
Mulige kandidatlande: Bosnien-Hercegovina Kosovo	

Det Europæiske Råds møde i København december 2002, hvor EU besluttede at optage 10 nye lande.

Optagelsesforhandlingerne handler i første omgang om at integrere EU-retten ("acquis communautaire" – se spørgsmål 55) i kandidatlandets lovgivning. Størstedelen af arbejdet er en rent teknisk forhandling om at få de rigtige regler gennemført. Denne forhandling håndteres af embedsmænd fra Kommissionen. Det sker dog på mandat fra Rådet, hvor det endelige resultat også skal godkendes. De politiske knaster i forhandlingerne håndteres af kommissæren med ansvar for udvidelse og af formandskabet for Rådet. Det endelige resultat skal godkendes af alle medlemslandene med enstemmighed.

Optagelsesforhandlingerne dækker alle EU's politikområder. I udvidelsesjargon kalder man de enkelte områder for kapitler. I øjeblikket består EU-retten af 35 kapitler. Rådet vedtager enstemmigt, hvornår man kan åbne nye kapitler, og hvornår forhandlingerne er afsluttet og kapitlerne derfor kan lukkes. Det er først, når alle 35 kapitler er færdigforhandlet, at kandidatlandet kan blive endeligt godkendt.

Der skal laves en helt ny traktat for at gøre et kandidatland til fuldgældigt medlem, en såkaldt tiltrædelsestraktat. Den skal først vedtages enstemmigt af stats- og regeringslederne i Det Europæiske Råd. Som alle andre traktater skal den herefter godkendes (ratificeres) i alle medlemslandene efter deres

UDDRAG FRA FORMANDSKABETS KONKLUSIONER, KØBENHAVN, DEN 21.-22. JUNI 1993 – KØBENHAVNSKRITERIERNE:

Det Europæiske Råd besluttede i dag, at de associerede lande i Central- og Østeuropa, som måtte ønske det, kan blive medlemmer af Den Europæiske Union. Tiltrædelse vil finde sted, så snart et associeret land er i stand til at påtage sig forpligtelserne ved et medlemskab og opfylde de givne økonomiske og politiske betingelser.

Medlemskab kræver, at kandidatlandet har opnået institutionel stabilitet, som garanterer demokrati, retsstatsforhold, menneskerettigheder samt respekt for og beskyttelse af mindretal; det kræver endvidere en fungerende markedsøkonomi samt evne til at klare konkurrencepresset og markeds kræfterne i Unionen. Medlemskab forudsætter, at kandidaten er i stand til at påtage sig forpligtelserne ved et medlemskab, herunder er i stand til at tilslutte sig målet om en politisk, økonomisk og monetær union.

Unionens evne til at optage nye medlemmer uden derved at sætte tempoet i den europæiske integration over styr er ligeledes af stor betydning og bør indgå i overvejelserne i såvel Unionens som kandidatlandenes interesse. Det Europæiske Råd vil fortsat nøje følge de fremskridt, der gøres i hvert enkelt associeret land i retning af at opfylde betingelserne for at kunne tiltræde Unionen og drage de fornødne konklusioner på grundlag heraf.

Grønland meldte sig ud af EF i 1985.

forfatninger. Når den er endeligt ratificeret i alle lande, er det nye land blevet medlem af EU.

60

Er Gran Canaria en del af EU?

Ja – Gran Canaria er en del af EU via Spaniens medlemskab af EU.

Flere EU-lande har af historiske grunde – ikke mindst på grund af kolonitiden – meget tætte forbindelser til fjerntliggende områder, som geografisk ligger uden for Europa. For nogle af disse EU-lande er de fjerntliggende områder en integreret del af landet, mens forholdet for andre lande er begrænset til et tæt handelssamarbejde (*se spørgsmål 62*). Derfor er det ikke på forhånd givet, at alle områderne automatisk skal være en del af EU's område. På den baggrund er det indskrevet i traktaten (artikel 355 TEUF), hvilke fjerntliggende områder EU's regler også gælder for. Her slås det fast, at ”denne traktat gælder for Guadeloupe, Fransk Guyana, Martinique, Réunion, Saint-Barthélemy og Saint-Martin, Azorerne, Madeira og De Kanariske

Øer”. Fordi områderne er fjerntliggende i forhold til det europæiske kontinent, bestemmes det i traktaten (artikel 349 TEUF), at der kan vedtages særlige regler for dem. Det gælder bl.a. told- og handelspolitik, finanspolitik, landbrugs- og fiskeripolitik og statsstøtte.

Der gælder særlige toldregler for Gran Canaria, og det er derfor stadig muligt at handle toldfrit, når man rejser fra Danmark til Gran Canaria, selv om det toldfrie salg som udgangspunkt er afskaffet ved rejser mellem EU-landene.

61

Hvad er Grønlands og Færøernes forhold til EU?

Danmarks medlemskab af EF trådte i kraft den 1. januar 1973. Som en del af rigsfællesskabet med Danmark blev Grønland medlem af EF ved Danmarks indtræden i EF. Det grønlandske hjemmestyre blev indført i 1979, og efter en vejledende folkeafstemning valgte Grønland at melde sig ud af EF fra den 1. februar 1985. Grønland fik ved udtrædelsen en særlig fiskeriordning med EF og er

GRØNLANDS FOLKEAFSTEMNING OM MEDLEMSKAB AF EF

Ved den grønlandske folkeafstemning den 23. februar 1982 var valgdeltagelsen på 74,9 pct. Til spørgsmålet om, hvorvidt Grønland skulle blive i EF, stemte 47 pct. ja, mens 53 pct. stemte nej.

Det franske øområde
Mayotte

DE OVERSØISKE LANDE OG TERRITORIER (ASSOCIEREDE LANDE)

Grønland (DK)
Ny Caledonien med tilhørende områder (FR)
Fransk Polynesien (FR)
De franske besiddelser i det sydlige Indiske Ocean og Antarktis (FR)
Wallis- og Futunøerne (FR)
Mayotte (FR)
St. Pierre og Miquelon (FR)
Aruba (NL)
De Nederlandske Antiller:
Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius, Sint Maarten (NL)
Anguilla (UK)
Caymanøerne (UK)
Falklandsøerne (UK)
Sydgeorgien og Sydsandwichøerne (UK)
Pitcairn (UK)
St. Helena, Ascension and Tristan da Cunha (UK)

optaget som et af de såkaldt oversøiske lande og territorier, der har associeringsordninger (særlige tilknytningsaftaler) med EU (*se spørgsmål 62*).

Det færøske hjemmestyre (etableret i 1948) besluttede, at Færøerne ikke ønskede at være medlem af EF, da Danmark tilsluttede sig. Derfor kom den danske tiltrædelse ikke til at gælde for Færøerne. Færøerne har dog efterfølgende indgået en fiskeriaftale og en handelsaftale med EU, men er ikke medlem af EØS (*se spørgsmål 63*).

62

Hvad har Bermuda med EU at gøre?

Bermuda er et såkaldt associeret land til EU. Det betyder, at Bermuda er et af en række lande med særlige forbindelser til EU uden dog at være medlem. Eksempelvis er Grønland også et associeret land (*se spørgsmål 61*).

Associerede lande som f.eks. Bermuda og Grønland omtales også som oversøiske lande og territorier (forkortet OLT). De oversøiske lande og territorier

har haft særlige forbindelser med EU siden EF's oprettelse i 1957 og denne særstatus er indskrevet i traktaten (artikel 355 TEUF). OLT'erne er tidligere kolonier til de fire medlemslande Danmark, Frankrig, Storbritannien og Holland.

Formålet med associeringen er at fremme den økonomiske og sociale udvikling i disse lande og territorier og oprette nære økonomiske forbindelser mellem dem og EU-landene. Derfor har disse områder særlig gunstige handelsrelationer til EU. Nogle af OLT'erne modtager også udviklingsbistand fra Den Europæiske Udviklingsfond (*se spørgsmål 112*).

MAYOTTE SKIFTER STATUS

Det franske øområde Mayotte afholdt den 29. marts 2009 en folkeafstemning om at blive til et fransk oversøisk departement. Med 95,5 pct. af stemmerne i det overvejende sunnimuslimske ørige valgte de ca. 186.000 indbyggere at blive Frankrigs 101. departement fra 2011.

Dermed skifter øerne også status i forhold til EU. Fra tidligere at have været et OLT bliver området nu en fuldgyldig del af EU på lige fod med de øvrige franske departementer og Azorerne, Madeira, Gran Canaria.

NORSKE FOLKEAFSTEMNINGER OM OPTAGELSE I EU

VALGDATO	JA (%)	NEJ (%)	VALGDELTA- GELSE (%)
25.09.1972	46,7	53,3	79,2
28.11.1994	47,8	52,2	89,0

63

Hvad er EFTA og EØS?

EFTA (European Free Trade Association/Den Europæiske Frihandels sammenslutning) er en international frihandelsorganisation med fire medlemslande, Island, Liechtenstein, Norge og Schweiz. Organisationen blev oprettet i 1960 som et alternativt frihandelsområde for lande, der ikke kunne eller ville være medlem af EF. Danmark var oprindeligt med til at oprette EFTA, men forlod samarbejdet i 1973 i forbindelse med optagelsen i EF. I modsætning til EU er EFTA en ren mellemstatslig organisation. Derfor skal alle landene være enige om beslutningerne, og der er ikke overført nogen suverænitæt til organisationen, som det er tilfældet med EU (*se spørgsmål 5*).

EØS (Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde) er den ramme, der udvider EU's indre marked til at omfatte tre af EFTA's medlemslande, Island, Liechtenstein og Norge (Schweiz valgte at stå udenfor). EØS blev oprettet i 1994 og indebærer, at EU's regler om det indre marked også gælder i de tre lande (*se spørgsmål 99*), men EØS-aftalen omfatter ikke EU's toldunion. EØS-landene er altså en samlet betegnelse for alle EU-landene og de tre EFTA-lande Norge, Island og Liechtenstein.

EFTA har hovedkvarter i Genève og har derudover kontorer i Bruxelles og Luxembourg.

64

Er Norge medlem af EU?

Norge er ikke medlem af EU, men indgår i et tæt samarbejde med EU gennem EØS-samarbejdet (*se spørgsmål 63*).

Norge søgte første gang om optagelse i EF i 1962, men på grund af den franske præsident Charles de Gaulles uvilje mod Storbritanniens medlemskab af EF brød forhandlingerne sammen i starten af 1963 med samtlige ansøgerlande (herunder også Irland og Danmark). Siden har Norge to gange afsluttet forhandlinger om optagelse i EU og underskrevet traktater om medlemskab af EU. Men et flertal ved folkeafstemninger har begge gange stemt nej. Derfor har Norge aldrig ratificeret tiltrædelsestraktaterne (læs mere om ratifikation i spørgsmål 18).

Norge søgte om medlemskab i 1972 i forbindelse med EF's optagelse af Danmark, Storbritannien og Irland og i 1994 i forbindelse med EU's udvidelse med Sverige, Finland og Østrig

SCHWEIZ OG EØS

EØS-aftalen blev underskrevet i maj 1992 af EU og de daværende seks EFTA-lande (Østrig, Finland, Island, Norge, Sverige og Schweiz). Ved en folkeafstemning i Schweiz i 1992 stemte et flertal imidlertid nej til at indgå EØS-aftalen, som derfor først trådte i kraft i 1994 uden Schweiz.

Efterfølgende har Schweiz indgået aftale med EU på en række forskellige områder. Første gang i 1999 og senest i 2004. I alt er der over 100 aftaler mellem EU og Schweiz, som bl.a. omfatter den frie bevægelighed, frihandel, Schengensamarbejdet, landbrug og skattesvindler.

Statsminister Jens Otto
Krag underskriver Dan-
marks tiltrædelsestraktat
den 22. januar 1972.

Danmark og EU

65

Hvordan blev Danmark medlem af EU?

Danmark indtrådte i De Europæiske Fællesskaber (EF) den 1. januar 1973. Det skete efter en folkeafstemning, der fandt sted den 2. oktober 1972, hvor et stort flertal af danskerne stemte ja til medlemskabet af EF (*se spørgsmål 70*).

EF blev oprettet i 1958 som et samarbejde mellem seks lande: Vesttyskland, Italien, Frankrig, Belgien, Holland og Luxembourg (*se spørgsmål 3*).

Som et modtræk til EF blev Den Europæiske Frihandels-sammenslutning (EFTA) dannet i 1960 (*se spørgsmål 63*). Initiativet til dannelsen af EFTA blev taget af Storbritannien og Sverige, og de øvrige medlemmer var Østrig, Schweiz, Portugal, Norge og Danmark.

EFTA var et frihandelsområde uden told og importrestriktioner, men i modsætning til EF fastsatte hvert medlemsland selv sine egne toldsatser i forhold til lande uden for EFTA. Der var altså ikke tale om et egentligt fællesmarked på linje med EF. EF-samarbejdet omfattede et økonomisk sam-

arbejde med ens toldmure udadtil og en fælles landbrugspolitik.

Danmark havde økonomiske interesser i både EF og EFTA, men valgte i første omgang at tilslutte sig EFTA, da Danmark var interesseret i at samarbejde med briterne for at sikre den store danske landbrugseksport til Storbritannien. Da Storbritannien søgte om medlemskab af EF i 1961 og igen i 1967, fulgte Danmark derfor efter sammen med Norge og Irland.

Landenes optagelse i EF blev dog hindret to gange i løbet af 1960'erne, hvilket skyldtes den franske præsident Charles de Gaulle, som nedlagde veto mod Storbritanniens optagelse i EF. Det udelukkede også muligheden for Danmarks og Irlands optagelse i EF.

Efter de Gaulle gik af som fransk præsident i 1969, kunne EF indlede optagelsesforhandlinger med Danmark, Storbritannien, Norge og Irland. Danmark blev sammen med Storbritannien og Irland optaget i 1973, mens Norge trak sin ansøgning tilbage, efter at et flertal havde stemt nej ved en folkeafstemning (*se spørgsmål 64*).

66

Hvad er de danske EU-forbehold?

Danmark fik indført fire forbehold over for EU-samarbejdet i den såkaldte Edinburghaftale fra 1993 som opfølgning på danskernes nej til Maastricht-traktaten i 1992. Forbeholdene blev indført med afsæt i en tværpolitisk aftale, der blev kaldt det nationale kompromis (*se spørgsmål 67*).

Forbeholdene indebar, at Danmark fik en særstilling i forhold til deltagelsen i fire af EU's centrale samarbejdsområder:

- Tredje fase af ØMU'en og indførelsen af euroen.
- Forsvarssamarbejdet.
- Retlige og indre anliggender (EU's politisamarbejde og retspolitik).
- Unionsborgerskabet.

Den Økonomiske og Monetære Union

ØMU-forbeholdet betyder, at Danmark ikke deltager i ØMU'ens tredje fase og indførelsen af EU's fælles valuta, euroen (*se spørgsmål 78*). Danmark bevarer dermed kronen og sine beføjelser med

hensyn til pengepolitik, herunder Nationalbankens beføjelser til bl.a. at fastsætte den danske rente.

Den danske krone er dog tæt knyttet til euroen, fordi Danmark deltager fuldt ud i anden fase af ØMU'en, som sikrer, at valutakursen mellem euro og krone holdes inden for et snævert udsvingsbånd.

I år 2000 stemte et flertal af danskerne nej til at ophæve dette forbehold og indføre euroen i Danmark.

Forsvarspolitik

Forsvarsforbeholdet betyder, at Danmark ikke deltager i EU-samarbejdet på forsvarsområdet. Danmark er heller ikke forpligtet til at bidrage til finansieringen af udgifterne på forsvarsområdet. Til gengæld har Danmark tilkendegivet ikke at ville hindre de øvrige medlemsstater i at udvikle et snævrere samarbejde på dette område (*se spørgsmål 110*).

Retlige og indre anliggender

Det danske retsforbehold betyder, at Danmark står uden for EU's samarbejde om indvandringspolitik, asylpolitik, civilret, straffesager og politi (*se spørgsmål 88*). Når det gælder grænsekontrol, er Danmark med i EU-samarbejdet på særlige vilkår. Danmark er ikke bundet af EU's beslutninger på disse områder og påføres ingen finansielle følger

Plakater brugt af partier under folkeafstemningen om retsforbeholdet i efteråret 2015

DANMARK SAMARBEJDER MED EU OM RETLIGE OG INDRE ANLIGGENDER

Selv om Danmark står uden for en del af EU's samarbejde om civil- og strafferet, asylpolitik og politisamarbejde, kan Danmark i enkelte tilfælde godt deltage på mellemstatslig facon, hvis EU giver mulighed for det (se *spørgsmål 5*). I så fald skal der laves en særlig aftale med EU. Danmark har i skrivende stund fået ja til fire og nej til to aftaler. Et eksempel på sådan en aftale er Danmarks tilknytning til Europol. På www.eu.dk kan du finde en opdateret liste over alle Danmarks aftaler med EU på retsområdet.

Danmark har et særligt krav på at få en mellemstatslig aftale med EU i forbindelse med EU-regler, der bygger på Schengensamarbejdet (se *spørgsmål 94*). Det kan være regler om f.eks. grænsekontrol og ulovlig indvandring.

bortset fra EU-institutionernes administrationsomkostninger. Retsforbeholdet gælder dog ikke de fælles regler for udformning af visum og lister over visumpligtige lande. Dette samarbejde deltager Danmark fuldt ud i.

I december 2015 stemte et flertal af danskerne nej til at ændre dette forbehold, og Danmark vil derfor i udgangspunktet gradvis glide ud af EU's samarbejde om retlige og indre anliggender, i takt med at det bliver overstatsligt. Hvis Danmark skal deltage

i f.eks. Europol, skal Danmark opnå en sær aftale med EU (se boks).

Unionsborgerskab

Med forbeholdet over for unionsborgerskabet præciseres det, at unionsborgerskabet ikke træder i stedet for det nationale statsborgerskab. Forbeholdet er dog ikke særlig dansk længere. Det kom til at gælde for alle lande, da det blev indskrevet i definitionen af unionsborgerskabet med Amsterdamtraktaten i 1999.

Ophævelse eller revision af forbeholdene

Danmark kan til enhver tid beslutte at ophæve et eller flere forbehold. I så fald er Danmark forpligtet til at gennemføre alle relevante regler og love, som EU har vedtaget på de pågældende områder.

En ophævelse af et eller flere af forbeholdene kan dog først ske efter en dansk folkeafstemning (se *boks s. 89*).

Endelig har Danmark fortsat mulighed for at ændre retsforbeholdet fra den nuværende ordning, hvor Danmark ikke deltager i EU-samarbejdet på retsområdet, til en tilvalgsordning, hvor Danmark kan vælge at deltage i det tættere samarbejde fra sag til sag. Ordningen svarer til den, som Storbritannien og Irland har i dag.

De daværende partiformænd: t.v. Holger K. Nielsen, Socialistisk Folkeparti, i midten Poul Nyrup Rasmussen, Socialdemokraterne, og t.h. Marianne Jelved, Det Radikale Venstre.
POLFOTO/Jan Grarup

Også dette kan dog først ske efter en dansk folkeafstemning.

67

Hvad er det nationale kompromis?

Det nationale kompromis blev indgået efter danskerne nej til Maastrichttraktaten den 2. juni 1992.

Det danske nej blokerede for, at Maastrichttraktaten kunne træde i kraft, og derfor var de øvrige 11 EU-lande enige om at holde døren åben for Danmark, men de understregede samtidig, at Danmark selv skulle komme med udspillet til, hvordan man kom videre. Det nationale kompromis var således en aftale mellem de fleste danske partier om det danske forhandlingsoplæg til de andre EU-lande.

Den 31. oktober 1992 kom forhandlingsoplægget "Danmark i Europa", som hovedsagelig var udarbejdet af oppositionspartierne Socialdemokratiet, Det Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti og skitserede grundlaget for de fire forbehold (*se spørgsmål 66*). Regeringspartierne, Venstre og Det

Konservative Folkeparti samt Centrum-Demokraterne og Kristeligt Folkeparti tilsluttede sig efterfølgende. Fremskridtspartiet var som det eneste af Folketingets partier ikke med i aftalen. Papiret blev herefter døbt det nationale kompromis.

På topmødet i Edinburgh den 11.-12. december 1992 forhandlede EU-landenes stats- og regeringschefer sig frem til en sær aftale for Danmark, som imødekom de danske ønsker om de fire forbehold for EU-samarbejdet inden for 1) eurosamarbejdet, 2) forsvarssamarbejdet, 3) retlige og indre anliggender og 4) unionsborgerskabet.

Danskerne godkendte Maastrichttraktaten med de fire forbehold fra Edinburghafgørelsen ved folkeafstemningen den 18. maj 1993 (*se spørgsmål 71*).

68

Hvad bestemmer EU, og hvad bestemmer Danmark?

EU har kun den magt, som medlemslandene har givet Unionen i traktaterne. Magten til at bestemme på alle andre områder ligger fortsat hos Danmark og de andre medlemslande. Dette kaldes også princippet om de tildelte kompetencer. EU skal altså være tildelt en ret til at bestemme på et område (en kompetence) for at kunne lave nye regler inden for området. Men hvor meget EU kan bestemme inden for et område, afhænger af, hvilken type kompetence EU er blevet tildelt.

Der skelnes normalt mellem følgende tre hovedtyper af EU-kompetencer:

- Enekompetence, hvor kun EU kan lovgive og vedtage juridisk bindende regler. Medlemslandene kan kun vedtage regler efter bemyndigelse fra EU.
- Delt kompetence, hvor både EU og medlemsstaterne kan lovgive og vedtage juridisk bindende

regler. Et medlemsland kan dog kun udøve sin kompetence, i det omfang EU ikke har udnyttet sin kompetence eller er ophørt med at udøve den.

- Kompetence til understøttende, koordinerende eller supplerende tiltag giver EU kompetence til at lave tiltag på områder, hvor medlemslandenes er hovedlovgivere. EU kan her ikke harmonisere medlemslandenes lovgivning, men kan kun vedtage tiltag, som understøtter, koordinerer eller supplerer medlemslandenes indsats.

Endelig findes der to samarbejdsområder, som ikke kan indplaceres under disse kompetencetyper.

Det drejer sig for det første om samarbejdet om medlemslandenes økonomiske politikker og beskæftigelsespolitikkerne. Kompetencen ligger på dette område som udgangspunkt hos medlemslandene, mens EU kun har beføjelser til at samordne medlemslandenes politikker, dvs. koordinere og informere om landenes politikker på området. Men i kølvandet på den økonomiske krise i slutningen af 00'erne har EU vedtaget bl.a. det europæiske semester, der i større omfang og meget mere detaljeret end tidligere giver anvisninger til medlemslandene på området.

EU'S KOMPETENCEOMRÅDER

Enekompetence

- Toldunionen
- Fastlæggelse af de konkurrenceregler, der er nødvendige for det indre markeds funktion
- Den monetære politik
- Bevarelse af havets biologiske ressourcer inden for rammerne af den fælles fiskeripolitik
- Den fælles handelspolitik
- Indgåelse af internationale aftaler, når indgåelsen har hjemmel i en lovgivningsmæssig retsakt m.v.

Delt kompetence

- Det indre marked
- Social- og arbejdsmarkedspolitikken
- Økonomisk, social og territorial samhørighed
- Landbrug og fiskeri (undtagen havets biologiske ressourcer)
- Miljø
- Forbrugerbeskyttelse
- Transport
- Transeuropæiske net
- Energi
- Frihed, sikkerhed og retfærdighed
- Fælles sikkerhedsudfordringer på folkesundhedsområdet

Kompetence til understøttende, koordinerende og supplerende tiltag

- Beskyttelse af menneskers sundhed
- Industri
- Kultur
- Turisme
- Uddannelse, ungdom, sport og erhvervsuddannelse
- Civil beskyttelse
- Administrativt samarbejde

Andre områder, hvor både EU og medlemslandene er kompetente, men som ikke hører under de tre kompetencekategorier.

- Samordning af de økonomiske politikker og beskæftigelsespolitikken
- Fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik
- Forskning, teknologisk udvikling og rumpolitik
- Udviklingssamarbejde og humanitær bistand

Det andet område er EU's fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, som består i at definere og gennemføre en fælles udenrigspolitik for EU. Kompetencen til at bestemme udenrigspolitikken er dog medlemslandenes.

Hvis man gerne vil have overblik over, hvilken type kompetence EU har på de forskellige samarbejdsområder, kan man med fordel læse bestemmelserne i EUF-traktatens artikel 3-6, som rummer en god oversigt (*se tabel på side 80*). Kategoriseringen er dog hverken juridisk bindende eller udtømmende. For at vurdere den præcise rækkevidde af EU's kompetencer må man læse de konkrete artikler på de enkelte områder i EUF-traktaten.

69

Hvor stor en del af dansk lovgivning stammer fra EU?

Dette spørgsmål er rigtig svært at besvare klart og kort, fordi svaret afhænger af, hvilke præmisser der ligger bag sådan en opgørelse. Alligevel er der gennem de seneste 10 år udfoldet betydelige

bestræbelser på at opgøre tallet både fra ministerier og forskere.

De seneste tal fra Justitsministeriet, der stammer fra 2011, viser, at 11,25 pct. af den danske lovgivning fra perioden 2001-2010 stammer direkte eller indirekte fra EU-regulering. Tallene er opgjort over det samlede antal love vedtaget i perioden.

En tilsvarende opgørelse udarbejdet af Kelstrup, Martinsen og Wind i 2012 når frem til en højere EU-påvirkning. Den viser, at ca. 26 pct. af alle lovforslag fra 1997-2011 havde en henvisning til EU, hvilket afviger betydeligt fra Justitsministeriets opgørelse.

Det er dog vigtigt at forstå, at begge opgørelser kun viser en del af det samlede billede. For det første er en stor del af EU-reglerne slet ikke taget med. Det gælder de EU-regler, som f.eks. forordninger, der finder direkte anvendelse i medlemslandene. Disse regler gælder direkte for borgere og virksomheder uden først at skulle vedtages som nationale regler.

For det andet skelnes der ikke mellem betydningen af de enkelte regler. En kompliceret lov om f.eks. landbrugsstøtte tæller lige så meget som en teknisk tilpasning af f.eks. standarder for bildæk. Opgørelserne kan derfor kun bruges til at sige noget om, hvor mange stykker lovgivning EU påvirker, men ikke

Rytterstatuen foran Christiansborg af Frederik den VII - den danske konge, der stadfæstede grundloven af 5. juni 1849.

om, hvor meget politisk indhold EU har indflydelse på i den samlede danske lovgivning.

GRUNDLOVENS § 20

”Stk. 1. Beføjelser, som efter denne grundlov tilkommer rigets myndigheder, kan ved lov i nærmere bestemt omfang overlades til mellemfolkelige myndigheder, der er oprettet ved gensidig overenskomst med andre stater til fremme af mellemfolkelig retsorden og samarbejde.

Stk. 2. Til vedtagelse af lovforslag herom kræves et flertal på fem sjettedele af Folketingets medlemmer. Opnås et sådant flertal ikke, men dog det til vedtagelse af almindelige lovforslag nødvendige flertal, og opretholder regeringen forslaget, forelægges det folketingsvælgerne til godkendelse eller forkastelse efter de for folkeafstemninger i § 42 fastsatte regler.”

(§ 20 blev indført ved grundlovsændringen i 1953)

70

Hvorfor har vi folkeafstemninger om EU i Danmark?

Folkeafstemninger i Danmark om EU bliver enten afholdt, fordi grundloven kræver det (§ 20), eller fordi der er et politisk ønske om det fra et flertal i Folketinget.

Grundloven kræver en folkeafstemning, hvis Danmark overlader suveræniteten til EU. Det sker, hvis en traktat giver EU ret til at bestemme på et nyt område, hvor Danmark tidligere bestemte. Der er dog ikke noget krav om folkeafstemning, hvis 5/6 af Folketingets medlemmer støtter forslaget. Folkeafstemningerne om Maastrichttraktaten i 1992 og om Amsterdamtraktaten i 1997 var begge krævet ifølge grundloven, da de ikke opnåede 5/6-flertal. Det samme gjaldt folkeafstemningen om Patentdomstolen i 2014.

HVORFOR VAR DER IKKE FOLKEAFSTEMNING OM LISSABONTRAKTATEN?

Når der ikke blev holdt folkeafstemning i Danmark om Lissabontraktaten, skyldtes det, at Danmark ikke overlod nye beføjelser til EU.

Grundlovens § 20 kræver nemlig kun en folkeafstemning, hvis Danmark overlader nye beføjelser til EU og der ikke er 5/6 af Folketingets medlemmer, der stemmer for.

Endelig var der heller ikke blandt et flertal af Folketingets partier et politisk ønske om en folkeafstemning. I stedet indgik regeringen og nogle af Folketingets partier en europapolitisk aftale om Danmarks holdning til EU's fremtidige udvikling. Bag aftalen stod ud over regeringspartierne (Venstre og Det Konservative Folkeparti), Socialdemokraterne, Socialistisk Folkeparti, Det Radikale Venstre og Ny Alliance.

Selv om grundloven ikke kræver det, kan der godt afholdes folkeafstemning i Danmark, hvis der er et politisk ønske om det fra et flertal i Folketinget.

Folketinget har mulighed for at udskrive bindende folkeafstemninger om en række politiske spørgsmål ifølge grundlovens § 42. Denne mulighed kan også bruges ved EU-traktater og er blevet brugt de gange, hvor der har været det nødvendige 5/6-flertal i Folketinget, men hvor der alligevel har været et politisk ønske om at afholde en folkeafstemning.

DANSKE FOLKEAFSTEMNINGER OM EU

EMNE	DATO	VALGDELTA- GELSE (%)	JA (%)	NEJ (%)
Danmark i EF	02.10.1972	90,1	63,4	36,6
Den Europæiske Fælles Akt/EF-pakken	27.02.1986	75,4	56,2	43,8
Maastrichttraktaten	02.06.1992	83,1	49,3	50,7
Maastrichttraktaten + Edinburghafgørelsen	18.05.1993	86,5	56,7	43,3
Amsterdamtraktaten	28.05.1998	76,2	55,1	44,9
Euroen	28.09.2000	87,6	46,8	53,2
Patentdomstolen	25.05.2014	55,9	62,5	37,5
Retsforbeholdet	03.12.2015	72,0	46,9	53,1

Det skete både i 1972 om Danmarks medlemskab og i 1993 om Edinburghaftalen og Maastrichttraktaten.

Endelig skal det nævnes, at folkeafstemningen i 1986 om Den Europæiske Fælles Akt blev afholdt uden om grundloven, fordi der her ikke var tale om suverænitetsoverdragelse i henhold til §20. Det lykkedes den daværende konservative statsminister, Poul Schlüter at få opbakning blandt Folketingets partier til at afholde en vejledende folkeafstemning om traktaten trods et politisk flertal mod traktaten i Folketinget.

71

Hvor mange folkeafstemninger om EU har der været i Danmark?

Der har i alt været afholdt otte folkeafstemninger om EU-spørgsmål i Danmark (se tabel ovenfor). Den seneste afstemning fandt sted i december 2015, hvor danskerne stemte nej til at omdanne retsforbeholdet til en tilvalgsordning. Danmark er sammen med Irland (9 folkeafstemninger) det EU-

land, som har afholdt flest folkeafstemninger om EU-spørgsmål.

72

Hvordan behandler den danske regering forslag til EU-regler?

Regeringen er involveret i udformningen af EU-reglerne fra et tidligt tidspunkt. I langt det meste af processen er det embedsmænd fra de danske ministerier, der er involveret. Næsten alle ministerier er i en eller anden grad beskæftiget med EU-politik. De embedsmænd, der eksempelvis arbejder med dansk kemikalielovgivning til daglig, vil også være involveret i kemikalierereguleringen i EU, når den er på dagsordenen. Det samme gælder for andre politikområder. Det hele koordineres dog af Udenrigsministeriet.

Regeringen begynder allerede at arbejde på, hvordan EU-reglerne skal se ud, når Kommissionen forbereder et nyt forslag. Her vil danske embedsmænd ofte deltage i de såkaldte ekspertkomiteer,

som Kommissionen indkalder. Her sker Kommissionens første høring af medlemslandenes synspunkter.

Den formelle proces for vedtagelse af nye EU-regler starter, efter Kommissionen har fremsat sit forslag. Herefter bliver forslaget behandlet i følgende udvalg:

1. EU-specialudvalget er et embedsmandsudvalg med deltagelse af alle de ministerier, som et forslag er relevant for. Her kommer regeringen med sit første bud på en dansk holdning til forslaget. Som input til denne proces vil forslaget ofte blive sendt i høring hos de berørte interesseorganisationer. Det er resultatet af drøftelserne i dette udvalg, som danner grundlaget for de holdninger, som Danmarks repræsentanter tager med sig til de indledende forhandlinger i arbejdsgrupperne under Rådet (*se spørgsmål 31*).
2. EU-udvalget er det højeste embedsmandsudvalg i den danske EU-beslutningsproces. Udvalget består af embedsmænd fra hvert ministerium med ansvar for koordineringen af EU-politikken. Udvalget behandler alle sager, før de skal diskuteres på et ministerrådsmøde. Udvalget skal således sikre, at alle de tekniske detaljer er afklaret, og at det kun er politiske

REGERINGENS SPECIALUDVALG

Der er ca. 30 specialudvalg under EU-Udvalget. Udvalgene er nedsat efter emne, f.eks. landbrugs- og fiskerispørgsmål, arbejdsmarkedsforhold, transport, skatter og afgifter, handelspolitik, konkurrence- og forbrugerspørgsmål, miljø, politi- og retligt samarbejde m.v.

spørgsmål, der bliver sendt videre til regeringens udenrigspolitiske udvalg.

3. Regeringens udenrigspolitiske udvalg fastlægger regeringens generelle EU-politik og tager stilling til større politiske sager. Udvalget ledes af udenrigsministeren og består af ministre på de vigtigste EU-politikområder. Udvalget mødes om torsdagen og behandler større sager på dagsordenen for rådsmøder i den efterfølgende uge. I de fleste tilfælde sker behandlingen dog kun skriftligt, dvs. uden at ministre mødes.
4. Folketingets Europaudvalg har til opgave at sikre, at regeringens holdning til EU-sager også støttes af et flertal i Folketinget. I EU-sager af større rækkevidde kan regeringen kun forhandle i EU med et mandat fra Europaudvalget.

73

Hvad er Europaudvalget?

Europaudvalget er et af Folketingets 26 faste udvalg, der ligesom de fleste af de øvrige faste udvalg består af 29 medlemmer.

Europaudvalget har siden 1973 spillet en afgørende rolle i dansk EU-politik ved at kontrollere regeringens håndtering af EU-sager.

Næsten hver fredag året rundt mødes Europaudvalgets medlemmer med regeringens ministre og diskuterer de vigtigste EU-sager, der er på dagsordenen i EU's Ministerråd (*se spørgsmål 27*). Det kan dreje sig om spørgsmål lige fra regler om transport af dyr til EU's holdning til konflikten i Mali eller torskekvoter i Østersøen.

Folketingets Europaudvalg kontrollerer regeringens håndtering af EU-sager.

EU-ORDFØRERE I EUROPAUDVALGET

Europaudvalgets formand er Erik Christensen (S).

Partierne udskifter ofte deres almindelige medlemmer af Europaudvalget. Der er mindre udskiftning blandt partiernes EU-ordførere, som i september 2016 var følgende:

- Peter Hummelgaard Thomsen (S)
- Kenneth Kristensen Berth (DF)
- Jan E. Jørgensen (V)
- Søren Søndergaard (EL)
- Christina Egelund (LA)
- Rasmus Nordqvist (ALT)
- Holger K Nielsen (SF)
- Zenia Stampe (RV)
- Rasmus Jarlov (KF)

En opdateret liste over samtlige medlemmer af Europaudvalget findes på EU-Oplysningens hjemmeside eller Folketingets hjemmeside.

Folketinget holder øje med, om nærhedsprincippet overholdes.

Hvis der er tale om sager "af større rækkevidde", er det fast praksis, at regeringen skal have et forhandlingsmandat i Europaudvalget, før den kan tilslutte sig et forslag i Rådet. Det foregår, ved at regeringen mundtligt fremlægger sit forhandlingsoplæg. Hvis der ikke er et flertal i mod regeringens oplæg, kan den forhandle videre. Dermed sikres det, at der altid er flertal bag Danmarks EU-politik, da udvalgsmedlemmerne har lige så mange stemmer, som deres parti har mandater i Folketinget.

Reglerne for Europaudvalgets rolle i EU-politikken er ikke fastsat i nogen lov. Regeringen er kun forpligtet til "at underrette Folketingets Europaudvalg" ifølge lov om Danmarks tiltrædelse af De Europæiske Fællesskaber. Alle de detaljerede regler for regeringens pligt til at hente mandater og orientere Europaudvalget er beskrevet i en række af udvalgets beretninger. Beretningerne er resultatet af en række aftaler mellem regeringen og udvalget. Beretningsformen sikrer både Folketing og regering den nødvendige fleksibilitet i forbindelse med justeringer af samarbejdsformen, i takt med at EU udvikler sig, eller der opstår nye politiske ønsker.

Møderne i Europaudvalget har været åbne for offentligheden siden 2006. De kan følges direkte på tv-kanalen FOLKETINGET.

GULT KORT

Kommissionen indkasserede sit første gule kort for et forslag om regulering af strejkeretten, den såkaldte Monti II-forordning. Tolv nationale parlamenter, herunder det danske Folketing, mente af forordningen stred imod nærhedsprincippet. Det meddelte de til Kommissionen, som endte med at trække forslaget tilbage i september 2012.

74

Hvad er det gule kort, som de nationale parlamenter kan give Kommissionen?

Lissabontraktaten giver for første gang de nationale parlamenter en formel rolle i EU's beslutningsproces ved at gøre EU-landenes nationale parlamenter til nærhedsprincippets vogtere. Det vil sige, at Folketinget skal være med til at sørge for, at EU ikke vedtager lovgivning på områder, som bedre kan reguleres af Danmark selv (*se spørgsmål 49*).

Til denne opgave er de nationale parlamenter udstyret med et gult kort, som gør det muligt at sende en klage til EU-institutionerne tidligt i lovgivningsprocessen, hvis et EU-forslag vurderes at være i strid med nærhedsprincippet.

Retten til at klage ligger som udgangspunkt hos hvert enkelt parlament, som inden for en frist på 8 uger kan komme med indvendinger, hvis det vurderer, at et forslag til EU-lovgivning strider mod nærhedsprincippet. Klagen skal begrundes og fremsendes til formændene for Kommissionen, Rå-

det og Europa-Parlamentet. De tre EU-institutioner vil derefter være forpligtet til at "tage hensyn" til en sådan udtalelse.

Hvis det viser sig, at mindst en tredjedel af parlamenterne har problemer med et forslags overholdelse af nærhedsprincippet, er Kommissionen forpligtet til at tage forslaget op til fornyet overvejelse. Det er denne situation, som har fået betegnelsen det gule kort. Kommissionen kan her vælge at opretholde sit forslag, men kan også beslutte enten at revidere forslaget eller helt trække det tilbage. Hvis Kommissionen beslutter at opretholde sit forslag, er den forpligtet til at begrunde dette over for de klagende parlamenter.

Lissabontraktaten indførte desuden et orange kort, som gør det muligt for de nationale parlamenter at iværksætte en skærpet procedure, som i sidste ende kan føre til, at behandlingen af et forslag standses. Det kræver, at mindst halvdelen af de nationale parlamenter mener, at et forslag er i strid med nærhedsprincippet. Der er indtil oktober 2016 givet tre gule kort fra de nationale parlamenter (se boks s. 87). I et tilfælde trak Kommissionen forslaget til tilbage (se boks s. 86).

75

Hvem arbejder på Danmarks Faste Repræsentation ved EU?

Danmarks Faste Repræsentation ved EU ligger i Bruxelles og ledes af Danmarks faste repræsentant, i daglig tale EU-ambassadøren. Under sig har han/hun en række embedsmænd fra Udenrigsministeriet og de fleste øvrige ministerier i Danmark.

Repræsentationens opgave er at varetage Danmarks interesser i EU. Arbejdsopgaverne for embedsmændene på Danmarks Faste Repræsentation ved EU adskiller sig en del fra opgaverne på Danmarks ambassader rundt omkring i verden. Repræsentationens medarbejdere arbejder for at fremme danske holdninger i EU-beslutningsprocesserne. Det gør de især ved at repræsentere Danmark i forhandlingerne i Rådet fra arbejdsgruppeniveau til Coreper og ved at bistå ministrene under selve rådsmøderne (*se spørgsmål 31*). Men repræsentationen arbejder også for danske interesser i de uformelle dele af EU-samarbejdet gennem kontakter til Kommissionen, Europa-Parlamentet og andre organisationer i Bruxelles.

GULE KORT UDSTEDT TIL KOMMISSIONEN SIDEN 2009
ANTAL LANDE DER MENTE, AT NÆRHEDSPRINCIPPET VAR OVERTRÅDT.

FORSLAG	ÅR	ANTAL
Monti II (strejkeret)	2012	12
Etablering af Eurojust	2013	14
Revision af udstationeringsdirektivet	2016	11

Euroen

76

I hvilke lande betaler man med euro?

19 af EU's medlemslande har indført euroen. Disse lande kaldes eurolande. De 12 oprindelige eurolande, der indførte den nye valuta i 2002, var Tyskland, Frankrig, Italien, Belgien, Luxembourg, Holland, Irland, Grækenland, Spanien, Portugal, Østrig og Finland. Siden er syv lande kommet til: Letland i 2007, Malta og Cypern i 2008, Slovakiet i 2009, Estland i 2011, Letland i 2014 og Litauen i 2015.

Storbritannien, Sverige og Danmark har beholdt henholdsvis pund og kroner.

I Andorra, Monaco, San Marino og Vatikanstaten, der ikke er medlemmer af EU, anvendes euroen også. De fire små stater har desuden fået tilladelse til at udstede euromønter med deres egne nationale sider. Danmark og Storbritannien har et forbehold over for euroen, men ellers er alle EU-landene på længere sigt forpligtet til at indføre euroen, men først når de lever fuldt op til konvergenskriterierne (se spørgsmål 79).

77

Hvordan er den danske krone knyttet til euroen?

Den danske krone er knyttet til euroen via et særligt valutasamarbejde, som Danmark har deltaget i siden den 1. januar 1999.

Valutasamarbejdet kaldes ERM II (Exchange Rate Mechanism II - på dansk: valutakursmekanisme II) og går ud på at begrænse de deltagende valutaers udsving over for euroen, og den danske krone er via dette samarbejde tæt knyttet til euroen.

I valutasamarbejdet er der fastsat en centalkurs mellem euroen og det deltagende EU-lands valuta. Kursen kan så bevæge sig omkring centalkursen, men inden for et udsvingsbånd med en øvre og nedre kurs, der svarer til +/- 15 pct. af centalkursen. Danmark har indgået en aftale om et udsvingsbånd på kun 2,25 pct. omkring centalkursen på 7,46038 kr. pr. euro.

Kursen på den danske krone skal altså holde sig mellem ca. 7,63 kr. og ca. 7,29 kr. pr. euro.

19 af EU-landene har indført Euroen som valuta.

Hvis kursen på den danske krone bevæger sig ud over en af de fastsatte udsvingsgrænser, er Den Europæiske Centralbank og Nationalbanken forpligtet til at holde kursen inden for udsvingsbåndet. Det kan ske ved støtteopkøb eller -salg af kronen. Ved et akut spekulationspres mod kronen kan der ydes støtte fra Den Europæiske Centralbank i form af korte kreditter i euro for at supplere den danske valutareserve.

Valutasamarbejdet er frivilligt for de medlemslande, der ikke deltager i eurosamarbejdet. Deltagelse i valutasamarbejdet i minimum 2 år er dog en forudsætning for at indføre euroen (*se spørgsmål 79*).

78

Hvad er ØMU'en?

ØMU er en forkortelse for Den Økonomiske og Monetære Union. Betegnelsen dækker over den del af EU-samarbejdet, der handler om det økonomiske samarbejde og det monetære samarbejde om valuta- og pengepolitik. Den Europæiske Centralbank varetager eurolandenes monetære politik.

ØMU'en blev oprettet gennem tre faser i 1990'erne. Danmark har forbehold over for deltagelse i tredje fase af ØMU-samarbejdet, der bl.a. indebærer indførelse af euroen (*se spørgsmål 66*).

Forarbejdet til ØMU'en startede på Det Europæiske Råds møde i Hannover i 1988. Her blev der nedsat et udvalg med Kommissionens formand, Jacques Delors, i spidsen, som i 1989 præsenterede "Delors-rapporten". Rapporten beskrev, hvordan man kunne indføre en økonomisk og monetær union med en fælles valuta. Kort herefter blev det vedtaget at følge rapportens forslag om at indføre samarbejdet i tre faser. Den første begyndte den 1. juli 1990. Det juridiske grundlag for anden og tredje fase blev vedtaget med Maastrichttraktaten.

ØMU'ens 1. fase

ØMU'ens første fase handlede om de første skridt til at sikre en mere ensartet økonomisk udvikling i medlemslandene. Det skulle bl.a. ske gennem samordning af økonomiske politikker, overvågning af hinandens økonomier, tættere samarbejde mellem centralbankerne og et tættere valutasamarbejde. Det sidste skulle ske gennem EMS (Det Europæiske Monetære System), der blev oprettet i 1979 og nu er omdannet til ERM II (*se spørgsmål 77*).

FOLKEAFSTEMNINGER OM EUROEN

Ved en folkeafstemning den 28. september 2000 stemte et flertal nej til Danmarks deltagelse i eurosamarbejdet (*se spørgsmål 72*).

I Sverige blev der afholdt en folkeafstemning den 14. september 2003, hvor et flertal også stemte nej til svensk deltagelse.

Den ene side af euromønterne har det samme motiv i alle eurolandene. Motivet på den anden side af mønten bestemmes af landene selv.

EUROSYMBOLET - €

Det grafiske symbol for euroen - € - er inspireret af det græske bogstav epsilon (€) og henviser til det første bogstav i ordet Europa. De to parallelle linjer skal symbolisere euroens stabilitet.

ECU ELLER EURO

ECU (European Currency Unit) var en regneenhed i EU, som var et vægtes gennemsnit af de deltagende landes valutaer.

ECU'en blev brugt som afregningsvaluta mellem EU-landenes centralbanker og som regneenhed ved fastlæggelsen af de fælles landbrugspriser og budgettet. Den 1. januar 1999 blev ECU'en afløst af euroen i forholdet 1:1.

ØMU'ens 2. fase

Overgangen til ØMU'ens anden fase skete den 1. januar 1994. Formålet med denne fase var at knytte landenes økonomier endnu tættere sammen om en ensartet økonomisk udvikling. For at opnå dette skulle landene bestræbe sig på at opfylde en række økonomiske krav, de såkaldte konvergenskriterier (*se spørgsmål 79*). Samarbejdet om pengepolitikken og forberedelsen af den fælles valuta blev samlet i det nyoprettede Europæiske Monetære Institut (EMI).

ØMU'ens 3. fase

ØMU'ens tredje og sidste fase startede den 1. januar 1999 for de 11 deltagerlande: Belgien, Finland, Frankrig, Holland, Irland, Italien, Luxembourg, Portugal, Spanien, Tyskland og Østrig (Grækenland kom med den 1. januar 2001). Tredje fase indebar, at de deltagende lande låste deres valutakurser uigenkaldeligt fast og indførte euroen. EMI blev erstattet af Det Europæiske System af Centralbanker og Den Europæiske Centralbank.

Eurolandene er i dag fælles om at føre penge- og valutakurspolitik. For at støtte op om dette samarbejde er landene forpligtet til at koordinere og samarbejde tæt om den økonomiske politik samt overholde reglerne om de offentlige budgetter og gæld (*se spørgsmål 80*).

79

Hvad kræver det at indføre euroen?

For at indføre euroen skal et EU-land opfylde konvergenskriterierne. Konvergenskriterierne er nogle økonomiske krav, som overordnet beskrives på følgende måde.

1. Krav om stabile priser

Kravet indebærer, at et medlemslands inflation (forbrugerprisstigning) ikke må overstige inflationen i de tre medlemslande, der har haft den laveste inflation, med mere end 1,5 procentpoint.

2. Krav om holdbare offentlige finanser

Der må ikke være uforholdsmæssigt stort underskud på det offentlige budget. Det vil sige, at det årlige offentlige underskud som hovedregel ikke må overstige 3 pct. af bruttonationalproduktet. Der kan dog undtages fra dette krav, hvis overskridelsen er midlertidig eller underskuddet er blevet reduceret væsentligt og bevæger sig stabilt mod et acceptabelt niveau.

3. Krav til den offentlige gæld

Den offentlige bruttogæld må som hovedregel ikke overstige 60 pct. af bruttonationalproduktet. En undtagelse kan gøres, hvis underskuddet er mindsket tilstrækkeligt og i et tilfredsstillende tempo nærmer sig de 60 pct.

4. Krav om deltagelse i valutasamarbejdet i de seneste 2 år

Medlemslandet skal i de seneste 2 år have deltaget i Det Europæiske Monetære Systems valutakursmekanisme (ERM II, *se spørgsmål 77*) uden alvorlige udsving og uden på eget initiativ at have nedsat værdien af sin valuta i perioden (devalueret sin valuta).

5. Krav til den langfristede rentesats

Medlemslandenes nominelle langfristede rentesatser må ikke overstige de tilsvarende rentesatser i de tre medlemslande, der har nået de bedste resultater med hensyn til prisstabilitet, med mere end 2 procentpoint.

BRUTTONATIONALPRODUKTET (BNP)

Bruttonationalproduktet er værdien af et lands samlede produktion af varer, tjenester og investeringer minus værdien af anvendte råstoffer og eventuelle statstilskud.

80

Hvad er stabilitets- og vækstpagten?

Stabilitets- og vækstpagten skal medvirke til, at medlemslandene overholder en streng budgetdisciplin og arbejder mod balance på de offentlige budgetter.

Med en fælles valuta som euroen får finanspolitikken i et land betydning for de andre eurolande. Derfor satte landene i Maastrichttraktaten et loft for, hvor stor en gæld og hvor stort et underskud på de offentligt budgetter de kommende eurolande må have (*se spørgsmål 78 og 79*). Med stabilitets- og vækstpagten fastlagde man efterfølgende procedurer for, hvordan man undgår, at medlemslandene bryder budgetreglerne og procedurer for, hvordan lande skal bringes på ret kurs, hvis de senere overskrider grænserne for gæld og budgetunderskud.

Kommissionen følger den økonomiske udvikling i landene og orienterer Rådet, hvis et land har for stort budgetunderskud eller for stor gæld. Rådet kan rette en henstilling til et land, som bryder stabilitetskravene, og bede det om at rette op på situationen inden for en given frist. Det er op til

HVAD ER FINANSPAGTEN?

I 2011 blev eurolandene enige om en ny ramme for økonomisk koordinering og finanspolitisk disciplin i euroområdet. Finanspagten er en såkaldt mellemstatslig traktat mellem eurolandene og de ikke-eurolande, der har ønsket at deltage, herunder Danmark.

Finanspagten skal medvirke til at sikre holdbarheden af medlemslandenes offentlige finanser på længere sigt, så en gentagelse af gældskrisen kan undgås i fremtiden. Dette sker gennem pagtens budgetregel, sanktioner, en gældsregel og målrettede eurotopmøder. Budgetreglen indebærer, at medlemslandenes offentlige budgetter skal være i balance eller overskud, dvs. at det strukturelle budgetunderskud normalt ikke må overstige 0,5 pct. af bruttonationalproduktet (BNP). I Danmark er finanspagten gennemført med den såkaldte budgetlov, der blev vedtaget i juni 2012.

EU-landene skal opfylde de såkaldte konvergenskriterier for at indføre euroen som valuta.

LÅN FRA ESM

Siden oprettelsen har ESM ydet støtte til Spanien og Cypern på henholdsvis 41,3 mia. euro og 6,3 mia. euro.

Grækenland fik i 2015 godkendt et ESM-lån på op til 86 mia. euro.

Da Danmark ikke er et euroland, bidrager Danmark ikke til fonden.

Rådet at fastslå, om et brud på stabilitetskravene er så uforholdsmæssigt stort, at landet skal gøre noget ved det. Hvis et euroland ikke følger Rådets henstillinger, kan Rådet vedtage et påbud med krav om, at der bliver rettet op på overskridelserne. Og Rådet kan beslutte, at landet skal deponere et beløb, hvis landet ikke følger henstillingen. Det er kun eurolande, som kan pålægges sådanne sanktioner.

Krise

EU har efter finans- og gældskrisen vedtaget en række nye regler, som strammer kontrollen med medlemslandenes budgetdisciplin. EU har med stramningerne forsøgt at tilføre en større grad af automatik og gøre det vanskeligere at bremse de forskellige trin i proceduren, når et medlemsland har brudt budgetreglerne. I praksis er der f.eks. nu Kommissionen, som beslutter, om et land skal have en henstilling om at rette op på budgetoverskridelser. Formelt er det Rådet, som tager beslutningen, men tidligere krævede det et kvalificeret flertal af landene, nu skal der som hovedregel et kvalificeret flertal til at bremse en henstilling. Finanspagten er et andet initiativ, som supplerer opstramningen af reglerne i stabilitets- og vækstpagten..

81

Hvad er ESM?

ESM står for Den Europæiske Stabilitetsmekanisme, og er en selvstændig fond oprettet i 2012 baseret på en mellemstatslig traktat indgået af eurolandene. ESM fungerer som en slags brandmur, der skal sikre, at eurområdet forbliver stabilt, og at akutte gældsproblemer ikke spreder sig fra et euroland til andre.

Med afsæt i den græske gældskrise blev det hurtigt åbenlyst for eurolandene, at der var behov for en permanent fond, der kunne yde kriselån til trængte eurolande. Som modydelse skal det pågældende euroland gennemføre et økonomisk tilpasningsprogram.

Fonden har en samlet udlånskapacitet på 500 mia. euro, hvoraf de 80 mia. euro er kapitalindskud fra eurolandene. De resterende midler består bl.a. af garantier fra eurolandene, så ESM selv kan udstede og sælge obligationer med sikkerhed i garantierne.

82

Hvad er EU's bankunion?

Bankunionen er et samarbejde blandt primært eurolandene om et fælles tilsyn med bankerne og håndtering af kriseramte banker under nedlukning. Bankunionen er dog også åben for de øvrige EU-lande.

Den finansielle krise viste, at det ofte var de enkelte medlemslandes regeringer, der måtte træde til, når bankerne i EU kom i uføre. Dermed blev det tit skattekroner, der kom på spil i forbindelse med håndteringen af kriser i banksektoren. Ideen med bankunionen er derfor, at der bliver holdt øje med bankerne, så de ikke kommer i krise, og hvis det alligevel skulle ske, skal aktionærer og kreditorer samt banksektoren selv betale for, at der bliver ryddet op.

Tilsynet skal derfor sikre, at bankerne overholder de fælles regler, der er vedtaget til regulering af banksektoren i EU. Hvis det alligevel går galt for en bank, skal en såkaldt fælles afviklingsmyndighed sørge for, at banken kan lukkes på en kontrolleret måde, hvor det i første omgang er bankens aktionærer og kreditorer, der skal bære tabet. Hvis dette ikke er nok, indeholder bankunionen også en fælles fond,

som der kan trækkes på. Den såkaldte afviklingsfond består af bidrag fra banksektoren selv, og når den er fuldt opbygget i 2023, vil den have en kapacitet på 55 mia. euro.

Eurolandene har overdraget opgaven med at føre tilsyn med de større banker i EU fra de nationale tilsynsmyndigheder til en fælles tilsynsmyndighed, der hører under Den Europæiske Centralbank (ECB). Der er omkring 129 banker i EU, der er underlagt det direkte tilsyn fra ECB.

Bankunionen startede med det fælles tilsyn i 2014, og i 2016 kom den fælles afviklingsmyndighed med. Der arbejdes på at udbygge bankunionen med et tredje element - en såkaldt fælles europæisk indskydergarantiordning. En sådan ordning skal sørge for, at alle kunders indskud i bankunionens banker er sikret op til et bestemt beløb i tilfælde af, at banken må lukkes ned.

Danmark har endnu ikke taget stilling til, om vi ønsker at deltage i bankunionen.

83

Hvad er det europæiske semester?

Det europæiske semester er en fast årlig proces for tilpasning og koordinering af EU-landenes budgetpolitikker og økonomiske politikker til de mål og regler, der er aftalt i EU.

Det europæiske semester går ud på at overvåge og afstemme EU-landenes nationale budget-, vækst- og beskæftigelsespolitikker og har kørt siden 2011.

Semesteret bruges dels til at kontrollere, om EU-landene overholder en række konkrete budgetmål, dels til at vejlede landene om de reformer, som EU finder nødvendige ud fra en helhedsvurdering af alle tilgængelige økonomiske data om landet.

Koordineringen af budgetpolitikken sker i form af såkaldte stabilitets- og konvergensprogrammer, som medlemslandene indsender til Kommissionen. Vækst- og beskæftigelsestiltag samt økonomiske tiltag generelt meldes ind via de nationale reformprogrammer. Hertil kommer overvågningen af potentielle økonomiske ubalancer i medlemslandene. Hele forløbet afsluttes med vedtagelse af landespecifik-

ke henstillinger, som for hvert medlemsland angiver, hvilke tiltag medlemslandene bør fokusere på.

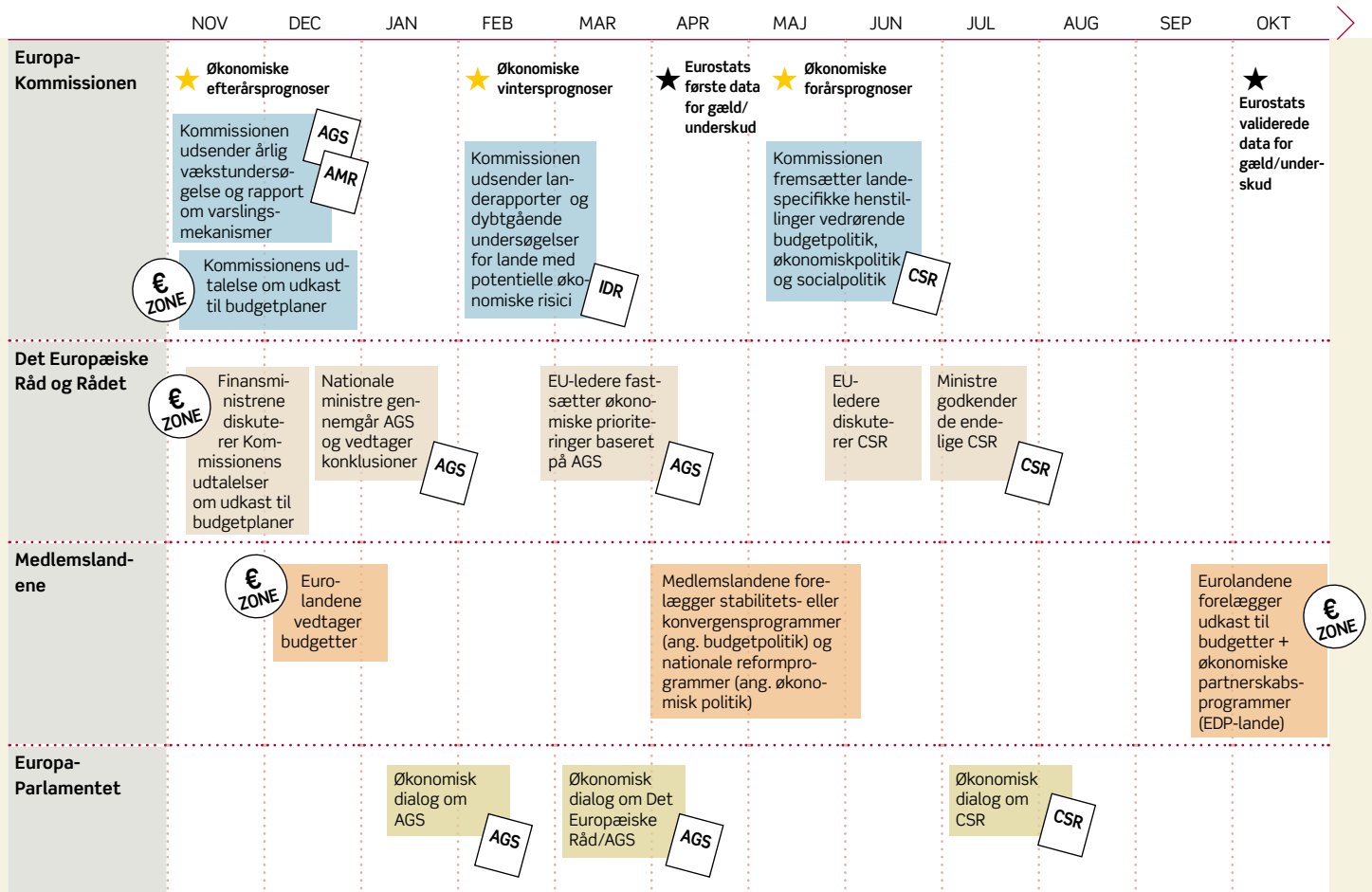
Det europæiske semester indledes hvert år i november med Kommissionens offentliggørelse af en vækstanalyse og såkaldt varslingsrapport. Vækstanalysen er en gennemgang af de økonomiske udfordringer for EU, der også fastlægger de overordnede prioriteter for det kommende år. Varslingsrapporten udpeger de medlemslande, der potentielt kan være i fare for såkaldte makroøkonomiske ubalancer.

I februar vurderer Kommissionen, hvilke lande der eventuelt har "uforholdsmæssigt store" makroøkonomiske ubalancer, og giver en første samlet vurdering af de enkelte medlemslande, som danner udgangspunkt for Kommissionens forslag til landespecifikke henstillinger, der fremlægges i maj måned.

EU's stats- og regeringschefer opstiller på EU-topmødet i marts strategiske politiske retningslinjer, som medlemslandene tager højde for i deres stabilitets- og konvergensprogrammer og deres nationale reformprogrammer, som fremsendes i marts-april.

På baggrund af medlemslandenes programmer udarbejder Kommissionen i maj forslag til de landespecifikke henstillinger. Rådet vedtager så i juli de landespecifikke henstillinger.

DET EUROPÆISKE SEMESTER

ORDLISTE: **AGS** Årlig vækstundersøgelse (generelle økonomiske prioriteringer for EU) - **AMR** Rapport om varslingsmekanismen (screeningsystem for økonomiske risici) - **CSR** Landespecifikke henstillinger - **EDP** Procedure i forbindelse med uforholdsmæssigt store underskud - **IDR** Dybtgående undersøgelse - **Økonomisk partnerskabsprogram** oversigt over de centrale strukturreformer, der er nødvendige for en varig korrektion af underskuddet. Kilde: Europa-Kommissionen

EU's budget

84

Hvor mange penge bruger EU?

Før EU kan bruge nogle penge, skal udgifterne være opført på EU's budget. EU's budget er på ca. 150 mia. euro om året, hvilket svarer til ca. 1.120 mia. kr. eller ca. 2.200 kr. pr. borger i EU.

EU bruger penge på forskellige politikker og tiltag, der primært kommer medlemslandene til gode, men også lande uden for EU modtager penge fra EU-budgettet i form af eksempelvis humanitær bistand.

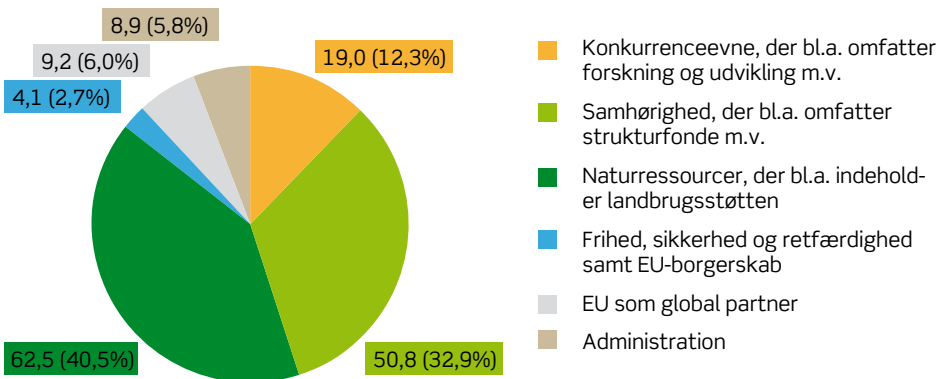
Størstedelen af pengene bruges på at hæve niveauet i EU's mindre udviklede regioner og på EU's fælles landbrugspolitik.

BRUTTONATIONAL-INDKOMST (BNI)

BNI står for bruttonationalindkomst og er et mål for den samlede indkomst i et land, hvor den indkomst, der skabes af danskere i udlandet, er lagt til, mens udenlandske indkomster skabt i Danmark er trukket fra.

SÅDAN BRUGTE EU-PENGENE I 2016:

FORPLIGTIGELSESBEVILLINGER PÅ UDGIFTSKATEGORIER I 2016 (MIA. EURO)

EU's budget finansieres af det, der kaldes EU's egne indtægter, som opkræves i medlemslandene. EU's egne indtægter består af en vis procentdel af medlemslandenes bruttonationalindkomst (BNI) og momsgrundlag samt de såkaldte traditionelle egne indtægter i form af told og sukkerafgifter. Hertil kommer det, der kaldes andre indtægter, som består af bl.a. bøder til virksomheder, beskatning af EU-ansatte samt renteindtægter m.v. Omkring 90 pct. af pengene på EU's budget går til programmer og aktiviteter i EU's medlemslandene.

85

Hvor meget betaler landene til EU's budget?

EU-landene betaler et beløb til EU's budget, der svarer nogenlunde til deres velstandsniveau. Størstedelen af landenes indbetalinger beregnes som en procentdel af deres bruttonationalindkomst (BNI) og af deres momsindtægter.

Dog har lande som Storbritannien, Holland, Tyskland, Østrig, Sverige og Danmark forhandlet sig frem til en vis rabat på deres betalinger til EU, fordi

de mener, at de betaler for meget, i forhold til hvad de modtager fra EU. Landene har altså et stort netbidrag til EU.

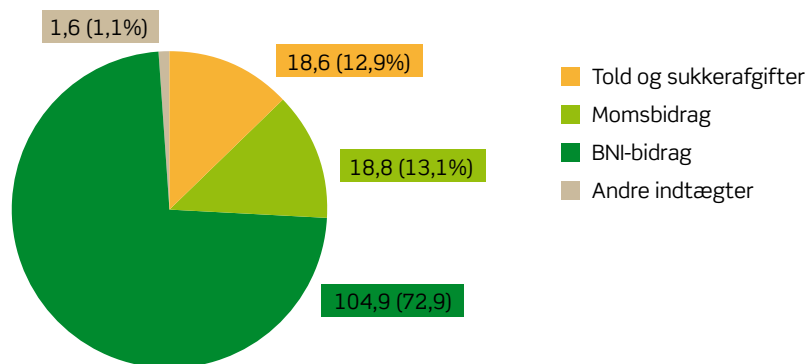
Den britiske rabat på budgettet er den ældste. Den stammer fra 1984, da den daværende britiske premierminister, Margaret Thatcher, krævede en reduktion i landets betalinger til EU. Thatcher mente, at briterne betalte uforholdsmæssigt mere end øvrige EU-lande, i forhold til hvad de fik igen i form af især landbrugsstøtte.

De øvrige fem EU-lande har forskellige typer af rabatter, der består af følgende elementer:

- Rabat på betalingerne til den britiske rabat (Tyskland, Holland, Sverige og Østrig)
- Rabat på betalingerne baseret på landenes momsbase (Tyskland, Holland og Sverige)
- Rabat på betalingerne baseret på landenes bruttonationalindkomst (Holland, Sverige, Østrig og Danmark).

Den danske rabat på betalingerne til EU's budget svarer til ca. 1 mia. kr. om året.

Største bidragyder til EU's budget er Tyskland, der betaler ca. 20 pct. af EU-landenes bidrag til EU's

BUDGET 2016 - EU'S INDTÆGTER (MIA. EURO OG PROCENT)

EU's samlede indtægter: 143,9 mia. euro (0,98 % af BNI)

budget, mens Danmarks andel ligger på omkring 2 pct.

Set i forhold til landenes velstandsniveau (andel af BNI) er det dog Belgien (1,32 pct.), Cypern (1,32 pct.), Malta (1,22 pct.) og Holland (1,17 pct.), der bidrager mest. Danmarks bidrag svarer til ca. 0,9 pct. af BNI.

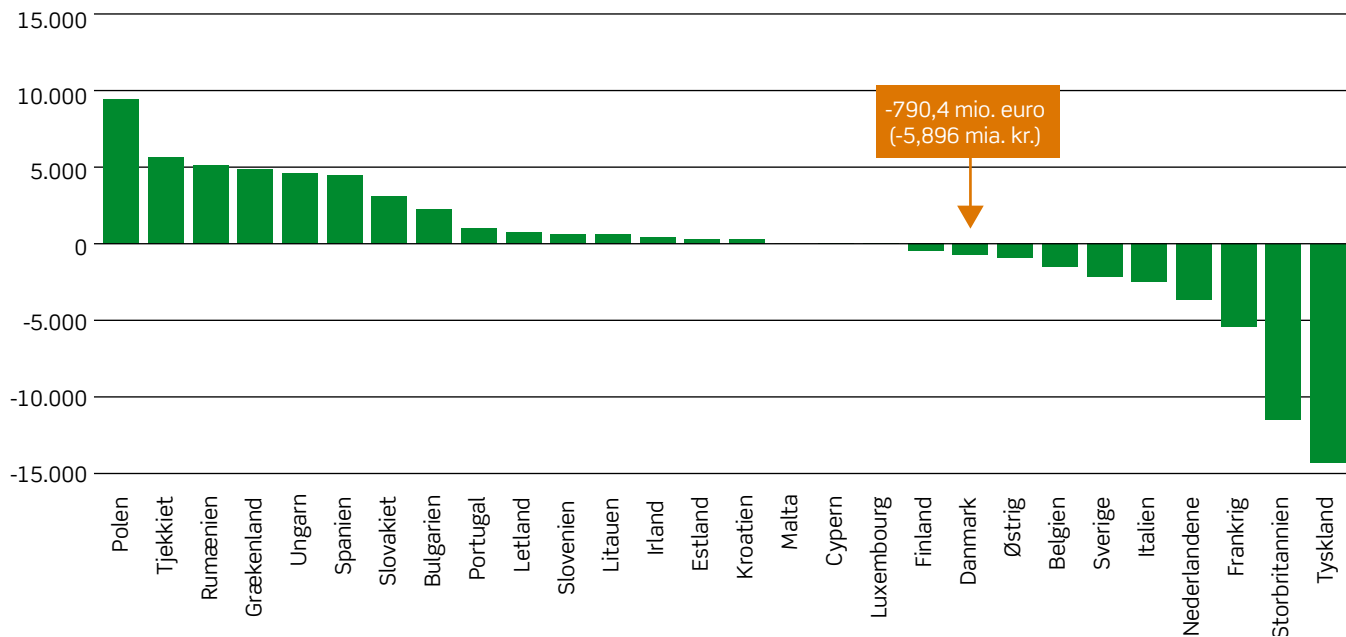
Kommissionen udregner en gang om året EU-landenes såkaldte nettobidrag til EU ved at sammenholde hvert enkelt lands andel af betalinger til

EU med den andel af udbetalingerne, som landet modtager fra EU.

Diagrammet på næste side viser EU-landenes nettostilling i forhold til EU's budget i 2015 i millioner euro. Positive tal svarer til, at landet modtager relativt flere penge fra EU, end det betaler, mens et negativt tal svarer til, at landet betaler relativt mere, end det modtager - altså er nettobidragssynder.

NETTOSALDO I FORHOLD TIL EU'S BUDGET 2015

MIO. EURO

86

Hvordan vedtages EU's budget?

EU's årlige budget vedtages i fællesskab af Europa-Parlamentet og EU-landenes regeringer i Rådet. Vedtagelsen sker efter én behandling i både Rådet og Europa-Parlamentet på baggrund af et budgetforslag fra Kommissionen. Hvis Parlamentet og Rådet ikke kan blive enige, indkaldes et forligsudvalg (*se også spørgsmål 52*). Hvis man her kan forhandle et kompromis på plads, skal det blot godkendes af både Parlamentet og Rådet for at blive vedtaget. Hvis forligsudvalget derimod ikke kan nå til enighed, betragtes budgetforslaget som forkastet, og Kommissionen må fremlægge et nyt.

Budgettet har traditionelt været en politisk kampplads, hvor Rådet og Parlamentet har udkæmpet store slag om, hvad EU's penge skal bruges til, og især, hvordan de bliver brugt på landbrugspolitikken.

Tilbage i 1970'erne og 80'erne var EU ramt af alvorlige budgetkriser, som først for alvor blev løst i 1988 med beslutningen om at fastlægge en finansiell ramme for EU's udgifter for 5 år ad gangen. Det

skulle øge budgetdisciplinen og ansvarligheden hos budgetmyndighederne i Parlamentet og Rådet.

De flerårige finansielle rammer er i dag fast praksis og blev med Lissabontraktaten skrevet ind i traktaten. Rammerne vedtages af Rådet og Europa-Parlamentet efter en forudgående aftale blandt EU's stats- og regeringschefer.

Den flerårige finansielle ramme fastsætter EU's maksimale forbrug af midler inden for de overordnede udgiftskategorier for en periode på minimum 5 år. Det betyder bl.a., at de årlige budgetforhandlinger ikke umiddelbart kan flytte midler imellem disse kategorier eller øge forbruget ud over de vedtagne udgiftslofter.

87

Hvordan støtter EU landbruget?

Støtte til landbruget har været en fast del af EU's budget siden midten af 1960'erne. EU støtter landbruget i medlemslandene gennem den fælles landbrugspolitik. Det sker gennem en række

EU's udgifter til landbrugs- politikken beløb sig i 2015 til 58 mia. euro.

støtteordninger under den fælles landbrugspolitik, der samlet udgør omkring 40 pct. af EU's budget. Udgifterne til landbrugspolitikken har dog historisk set været oppe og udgøre omkring 70 pct. af EU-budgettet.

Støtten gives i dag først og fremmest som direkte støtte til landmændene uafhængigt af de konkrete landbrugsprodukter, der produceres på bedriften.

Den fælles landbrugspolitik er den ældste egentlige EU-politik, dvs. det politikområde, der for langt hovedpartens vedkommende er blevet fastlagt ved EF-regler. Landbrugspolitikken blev navnlig indført som reaktion på frygten for fødevareknaphed, som var en udløber af anden verdenskrig. Derfor blev det en hovedprioritet, at EF - der senere blev til EU - skulle være selvforsynende med landbrugsvarer. For at nå dette mål blev der indført en række støtteordninger, der gik ud på at sikre landmændene en god indkomst og faste mindstepriser for en række af de afgrøder, de producerede.

Målene for den fælles landbrugspolitik (se boks) skulle bl.a. nås ved at oprette fælles ordninger for markederne for landbrugsvarer, som sikrede, at priserne på disse blev holdt på et stabilt niveau på grundlag af politisk fastsatte priser og støtteordninger. Samtidig blev der indført høje toldmure, som

beskyttede EU's landmænd mod konkurrerende landbrugsvarer fra lande uden for EU..

Reformer af landbrugspolitikken

Reformer af den fælles landbrugspolitik har nærmest været et konstant tema siden 1960'erne. Støtteordninger til landbruget fik landbrugsproduktionen til at stige eksplosivt i EU i 1960'erne og 1970'erne som følge af det kunstigt høje prisniveau. Den oprindelige frygt for fødevaremangel var blevet afløst af overproduktion.

Eftersom priserne for landbrugsvarer på verdensmarkedet indtil midten af 2000 forblev meget lave, blev EU's landmænd kompenseret ved, at de varer, de ikke kunne sælge på markedet, blev opkøbt til EU's såkaldte overskudslagre. Lagrene fik tilnavne som vinsøer og smørbjerg og blev symboler på en ineffektiv landbrugspolitik. Forskellige reformer blev sat i værk med henblik på at stoppe overskudsproduktionen. For at regulere mælkeproduktionen indførte man i 1980'erne mælkekvoterne, der lagde loft over, hvor meget mælk hver mælkeproducent måtte producere. I 1988 blev der sat en øvre grænse for omfanget af offentlige opkøb af landbrugsvarer. Men ved udgangen af 1980'erne var overproduktion stadig et uløst problem. En omfattende reform var nødvendig.

FORMÅLET MED DEN FÆLLES LANDBRUGSPOLITIK

Landbrugspolitikken fem formål er beskrevet i artikel 39 TEUF:

Disse formål er

- a) at forøge landbrugets produktivitet
- b) at sikre landbrugsbefolkningen en rimelig levestandard
- c) at stabilisere markederne
- d) at sikre forsyningerne
- e) at sikre forbrugerne rimelige priser på landbrugsvarer.

Landbrugspolitikken er en af de oprindelige politikker i EU-samarbejdet.

MacSharry-reformen

I 1992 kom en af de største reformer af landbrugspolitikken, den såkaldte MacSharry-reform. Målet med reformen var bl.a. at udfase de garanterede mindstepriser, som var blandt de væsentligste årsager til overproduktionen i EU. Med reformen blev mindstepriserne for korn, raps og ærter voldsomt nedsat. I stedet fik landmændene en anden – mindre produktionsfremmende – støtteordning, nemlig hektarstøtteordningen. Hektarstøtteordningen betød, at landmændene fik en fast pris pr. hektar for at dyrke deres marker med bestemte afgrøder. En betingelse for at få støtten var, at landmændene (med tilskud) tog en vis procentdel af markerne ud af produktion – den såkaldte braklægningsordning. Meningen var, at man så kunne justere produktionen efter efterspørgslen ved at hæve eller sænke braklægningsprocenten.

Agenda 2000-reformen

MacSharry-reformen blev fulgt op af Agenda 2000-reformen, som bl.a. indførte begrebet afkoblet støtte. Meningen var her, at landmanden ikke skulle tilskyndes til en bestemt produktion på grund af særlige tilskud, men skulle indrette produktionen efter efterspørgslen. Agenda 2000-reformen førte også til yderligere fald i de garanterede priser på landbrugsprodukter.

2003-reformen

2003-reformen af landbrugspolitikken skal ses i tæt sammenhæng med udvidelsen af EU med 10 nye EU lande i 2004. I erkendelse af at udgifterne til landbrugspolitikken ville stige markant, hvis de nye medlemslande skulle have adgang til samme niveau af landbrugsstøtte, som de gamle lande hidtil havde haft, var det nødvendigt med endnu en slankning af landbrugsordningerne. Der blev lagt loft over udgifterne til landbruget frem til 2013. De forskellige landbrugsordninger blev strømlinet, og reglerne blev forenklet. Der blev stillet krav om, at landmændene skulle overholde en række krav til miljø, fødevarerikkerhed og dyrevelfærd – den såkaldte krydsoverensstemmelse – for at få udbetalt EU-støtte. Lever den enkelte landmand ikke op til EU's krav, kan han blive trukket i støtte.

Sundhedstjekket

I 2008 blev landbrugspolitikken underkastet et såkaldt sundhedstjek. Der var tale om en minireform, der skulle justere og forenkle reglerne yderligere inden 2014, hvor en ny budget- og reformperiode gik i gang. Sundhedstjekket medførte bl.a. en reduktion af støtten til de største landbrugsbedrifter, en yderligere afkobling af støtteordningerne fra produktionen og en afskaffelse af braklægningsordningen. Desuden blev der foretaget en række forenklinger og miljøfremmende ændringer.

Endelig blev det besluttet, at mælkekvoterne skulle afvikles i 2015.

2013-reformen

I 2013 blev den seneste reform af landbrugspolitikken vedtaget. Det skete i forbindelse med forhandlingerne om de overordnede rammer for EU's budget i perioden 2014-2020. Reformen fortsatte den tidligere udvikling, men tilførte bl.a. et grønt element i den direkte støtte til landmændene for at sikre, at de mest miljøvenlige landmænd får størst andel i støtten.

Overordnet falder udgifterne til landbrugspolitikken i EU's budget med ca. 11 pct., hvis man sammenligner med den tidligere ramme for EU's budget i perioden 2007-2013. Landbrugspolitikken andel af de overordnede budgetrammer falder fra ca. 42 pct. i 2014 til ca. 36 pct. i 2020.

Konsekvensen er, at den direkte støtte til landbruget i dag hovedsagelig udbetales gennem den såkaldte grundbetalingsordning og grøn støtte, hvor den støtte, der udbetales til landmændene, beregnes efter bl.a. størrelsen af landbrugsarealerne.

EU'S LANDBRUGSPOLITIK I TAL

EU's samlede omkostninger til landbrugspolitikken er på ca. 58 mia. euro om året (2015).

- Landbrugspolitikken lægger beslag på omtrent 40 pct. af EU's budget (2015). Landbrugspolitikken andel af budgettet falder dog generelt: I 1984 var den på 72 pct.
- Pengene til den fælles landbrugspolitik kommer fra EU's almindelige budget. Landbrugspolitikken udgifter til landdistriktsudvikling finansieres af EU og medlemslandene.
- EU-budgettet finansieres primært af EU's egne indtægter (told, forskellige afgifter, momsindtægter og en indtægt baseret på EU-landenes bruttonationalindkomst (BNI). BNI-indtægten finansierer ca. tre fjerdedele af EU-budgettet.

Rets- og udlændingepolitik

88

Hvad er RIA-samarbejdet?

RIA-samarbejdet er EU's samarbejde om retlige og indre anliggender. Det spænder over mange forskellige politikker, som har det til fælles, at de handler om sikringen af borgernes frihed, sikkerhed og retfærdighed.

Der udarbejdes regler på følgende områder: politisamarbejdet, herunder kriminalitetsbekæmpelse, anklagedes og dømtes rettigheder og fælles anklagemyndighed; strafudmåling for særlig udvalgt kriminalitet; samarbejde om grænsekontrol, asyl og bekæmpelse af ulovlig indvandring; og samarbejde om civilretlige sager (se skema s. 105).

Fælles for de forskellige politik områder er også, at de gælder alle EU-borgere og for borgere fra tredje-lande, der opholder sig i EU.

Fra at have været et uformelt samarbejde mellem nationale politimyndigheder, kaldet TREVI-samarbejdet, blev hele området indskrevet i Maastricht-traktaten, og store dele af samarbejdet er efterfølgende blevet overstatsligt.

Når EU vedtager regler på området for retlige og indre anliggender, sker det som hovedregel efter den almindelige lovgivningsprocedure (*se spørgsmål 52*) hvor Europa-Parlamentet og Rådet vedtager forslag i fællesskab.

Undtaget fra det overstatslige samarbejde er nogle særligt følsomme områder, hvor en særlig procedure anvendes (*se spørgsmål. 52*). Her vil Rådet træffe afgørelse efter høring af Europa-Parlamentet. Det gælder navnlig i følgende sager:

- Hvis der skal vedtages fælles regler om pas, identitetskort, opholdsbeviser el.lign. for at sikre borgernes ret til at færdes og opholde sig frit i EU.
- Hvis der skal vedtages fælles regler om familieret (se boks s. 61) med grænseoverskridende virkning.
- Hvis der skal træffes afgørelse og myndighedsudøvelse i andre EU-lande.
- Hvis der skal vedtages regler om regulering af lovlig indvandring.

EU'S FÆLLES POLITIK FOR RETLIGE OG INDRE ANLIGGENDER

SAMARBEJDET OM GRÆNSEKONTROL, ASYL OG INDVANDRING

- Kontrollen med og ved EU's ydre grænser (Schengensamarbejdet og FRONTEX)
- Fælles politik om visa og pas
- Asylpolitik
- Indvandringspolitik der består af tre elementer:
 1. Bekæmpelse af ulovlig indvandring
 2. Familiesammenføringsregler
 3. Regler for ophold og fri bevægelighed for tredjelandsborgere i EU.

SAMRBEJDET OM STRAFFERET

- Kriminalitetsforebyggelse
- Fælles regler om udlevering af sigtede
- Fælles strafferammer for grov kriminalitet
- Bekæmpelse af menneskehandel og seksuel udnyttelse af børn
- Bekæmpelse af hvidvaskning af penge og korruption
- Bekæmpelse af narkotikakriminalitet.

POLTISAMARBEJDET

- Regler om det europæiske politisamarbejde (EUROPOL)
- Samarbejde om toldkontrol
- Samarbejde mellem EU-landene om bekæmpelse af grov kriminalitet, herunder terrorisme
- Samarbejde mellem landenes dommere og domstole (EUROJUST)
- Regler om samarbejde om efterforskning i sager om grænseoverskridende kriminalitet

SAMRBEJDE PÅ DET CIVILRETlige OMRÅDE

- Fælles regler for anerkendelse af afgørelse i retsager om skilsmisse, forældremyndighed og konkurs
- Fælles regler for lovvalg (hvilket lands love skal gælde i sager, der har berøring med flere lande)
- Fælles regler for hvilket lands domstol, der skal behandle en civil sag med berøring i flere lande
- Regler for adgang til domstole.

89

Er Danmark med i RIA-samarbejdet?

Svaret er ved udgivelsen af denne publikation både ja og nej. Men Danmark kan i realiteten komme i den situation, at vi helt ryger ud af samarbejdet.

Det danske retsforbehold betyder, at Danmark ikke kan deltage i overstatsligt samarbejde om retlige og indre anliggender, men gerne må samarbejde på mellemstatsligt plan (*se spørgsmål 5 og 66*).

Med Lissabontraktatens ikrafttræden den 1. december 2009 er hele samarbejdet om retlige og indre anliggender blevet overstatsligt. Dermed gælder Danmarks forbehold på hele RIA-området, og Danmark kan derfor ikke deltage i vedtagelsen

I sommeren 2015 var der et særligt pres på EU's ydre grænser bl.a. pga. krigen i Syrien.

af nye beslutninger på området, ligesom Danmark ikke er bundet af dem.

Lissabontraktaten ophæver dog ikke gamle mellemstatslige EU-regler, der blev vedtaget, før Lissabontraktaten trådte i kraft. De bliver ved med at gælde – også for Danmark – indtil de afløses af ny, overstatslig lovgivning vedtaget efter de nye regler og procedurer i traktaterne. Når de afløses af ny lovgivning, vil Danmark ikke kunne deltage.

90

Findes der EU-regler for asylpolitik og familiesammenføring?

Ja, EU har vedtaget regler om asylpolitik og retten til familiesammenføring.

F.eks. har EU vedtaget fælles regler for, hvordan landene modtager flygtninge, hvordan landene behandler asylansøgning, og hvordan landene fastslår om asylansøgere er berettiget til at søge asyl.

Der er ligeledes oprettet et europæisk asylstøttekontor, der skal assistere medlemslandene i deres behandling af asylansøgere. Et eksempel er etableringen af hotspots, hvor asylstøttekontoret koordinerer indsatsen for en mere effektiv og hurtig asylbehandling på udvalgte steder ved EU's ydre grænser.

Dublinforordningen fastlægger regler for, hvilket land der er ansvarlig for behandlingen af asylansøgninger. Det er hensigten, at asylansøgere dermed fordeles mellem landene. Men i takt med at flygtningestrømmen og presset på særlig landene ved EU's ydre grænser er taget til, er behovet for en mekanisme, der tager højde for en mere ligelig fordeling af de asylansøgere, der kommer til EU, steget. Derfor er både Dublinforordningen og det fælles europæiske asylsystem under revision. Danmark er med i Dublinforordningen på mellemstatsligt niveau gennem en parallelaftale, men ikke i det fælles europæiske asylsystem.

EU'S FÆLLES ASYLSYSTEM

Når en person melder sig ved grænsen og søger om asyl, skal myndighederne fastslå om vedkommende kvalificerer til beskyttelse - dertil bruges kvalifikationsdirektivet.

Pga. retsforbeholdet er Danmark som udgangspunkt ikke med i den fælles asylpolitik. Danmark er gennem parallelaftaler med i Eurodac- og Dublinforordningerne.

Ifølge Eurodac- og Dublinforordningen skal hver asylansøger aflevere fingeraftryk, som sendes til en EU-database kaldet Eurodac. Hovedreglen er, at det land, asylansøgeren først ankommer til, skal behandle ansøgningen. Danmark er med i Eurodac- og Dublinforordningen gennem en parallelaftale.

Når medlemslandene beslutter at tage imod en asylansøger, træder modtagelsesdirektivet i kraft - det fastsætter, hvad der skal stilles til rådighed for den enkelte ansøger - seng, tøj, læge- og tolkebistand.

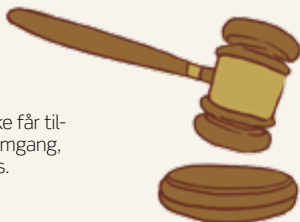

Når medlemslandene har besluttet at behandle en asylansøgers ansøgning, træder asylproceduredirektivet i kraft - her er fastlagt, at alle ansøgere har ret til et interview, hvor de kan præsentere deres sag fyldestgørende.

Hvis ansøgeren får tildelt flygtningestatus, får hun eller han visse rettigheder, f.eks. opholdstilladelse og adgang til arbejdsmarkedet og sundhedssystemet (direktiv 2011/95).

Hvis ansøgeren ikke får tildelt asyl i første omgang, kan afslaget ankes.

Hvis klageinstansen bekræfter afslaget, skal ansøgeren tage tilbage til hans eller hendes hjemland.

Hvis klageinstansen er uenig i sagsbehandlerens afgørelse, får ansøgeren tildelt asyl.

Narkosmugling over EU's grænser er omfattet af fælles strafferammer.

91

Har EU regler for migration?

EU har fælles regler for migration der er opdelt i fire områder:

1. Regler for indrejse af personer fra tredjelande
2. Bekæmpelse af ulovlig indvandring
3. Tilbagesendelse af personer uden ret til ophold
4. Familiesammeføringsregler

Grundlæggende for EU's migrationspolitik er, at de fælles regler for lovlig indvandring med henblik på arbejde eller studier vedtages i fællesskab, mens regler for, hvor mange mennesker der må indrejse i det enkelte EU-lande, fortsat er et nationalt anliggende.

Det betyder, at EU-landene kan beslutte, hvem der må arbejde som eksempelvis sæsonarbejdere i EU, men hver enkelt land bestemmer, hvor mange tredjelandborgere der må komme specifikt til deres land.

Til gengæld vedtager EU fælles regler for, hvordan Unionen skal bekæmpe ulovlig indvandring,

hvordan grænsekontrollen ved de ydre grænser skal udføres, og hvilke regler der skal gælde for tilbagesendelse af personer fra lande uden for EU, som ikke har (fået) eller ikke længere har har ret til ophold i EU.

Endelig vedtager EU regler om familiesammeføring, der kan tildeles personer, der enten har familie i EU med flygtningestatus, eller som har familie i EU, som arbejder og har opnået lovligt ophold i EU på mere end 3 år.

92

Kan EU bestemme, hvor længe en narkosmugler skal i fængsel?

Ja, EU kan vedtage minimumsregler for, hvilke handlinger der skal være strafbare, og minimumsstraffe for kriminalitet af særlig grov karakter, der har en grænseoverskridende dimension (se boks på denne side). Traktaten angiver udtrykkeligt ulovlig narkotikahandel som kriminalitet af særlig grov karakter, der har en grænseoverskridende dimension. Andre

BEGREBER

Strafferamme er rammen for den straf, man kan få for en bestemt forbrydelse. Det vil sige fra den mindste straf til den højeste straf, man kan idømmes.

Minimumsstraffe betyder, at man skriver i lovgivningen, hvor hård straffen for en forbrydelse som minimum skal være.

Minimumsregler i EU er regler, hvor medlemslandene kan vælge at lave skrappe krav nationalt, men hvor de nationale regler ikke må være under et minimum vedtaget i EU.

Europol er EU-landenes fælles politimyndighed.

områder, som traktaten bl.a. nævner som områder, hvor EU kan vedtage strafferammer, er:

Terrorisme, menneskehandel og seksuel udnyttelse af kvinder og børn, ulovlig handel med våben og it-kriminalitet.

Fælles strafferammer skal vedtages af Europa-Parlamentet og Rådet i fællesskab efter den almindelige lovgivningsprocedure (*se spørgsmål 52*).

Et EU-land kan dog blokere for et forslag om minimumsstraffe, hvis det mener, det vil berøre grundlæggende aspekter af landets strafferetlige system. I den forbindelse anmoder landet om, at forslaget forelægges for Det Europæiske Råd (*se spørgsmål 28*). Derefter sættes den almindelige lovgivningsprocedure i stå, indtil Det Europæiske Råd er nået til en afgørelse.

93

Findes der et EU-politi?

Der findes ikke noget EU-politi, forstået som en særlig FBI-lignende politistyrke, der kan rykke ud og

efterforske forbrydelser og foretage anholdelser i alle EU-lande.

Men der er oprettet etagentur for politisamarbejde, Europol, som skal støtte og styrke indsatsen hos EU-landenes politistyrker og styrke samarbejdet om bekæmpelse af grænseoverskridende grov kriminalitet og terrorisme. Europol kan også udføre efterforskning og operative aktioner i samarbejde med medlemslandenes politimyndigheder, toldmyndigheder etc.

I Europol samarbejder EU-landene om indsamling, opbevaring, behandling, analyse og udveksling af oplysninger. Dette sker bl.a. via en række databaser, som landene indsender data til, og dermed gør anvendelige for politi og myndigheder i andre lande.

Europol har sin egen database EIS (Europol Information System), hvor eftersøgte registreres, men der findes også en række databaser såsom SIS (Schengeninformationssystemet), VIS (Visainformationssystemet), Eurodac (system for indsamling af fingeraftryk fra asylansøgere og migranter der er ankommet illegalt til EU) med forskelligt og specifikt formål. Der findes også et EU-agentur for uddannelse af politi. Det hedder CEPOL, og herigenem samarbejder EU-landene om uddannelse og udveksling af personale, om udstyr, kriminalitetsforskning og efterforskningsteknikker. Desuden

FORSKELLEN PÅ EUROPOL OG INTERPOL

I både Europol og Interpol samarbejder politi fra forskellige lande om at bekæmpe grænseoverskridende kriminalitet. Men fordi Europol kun omfatter EU's medlemslande er mængden og typen af information, der deles, langt større i Europol end mellem landene i Interpol. Europol er næsten dobbelt så stort som Interpol ift. antal ansatte. Der er særlige regler for databeskyttelse og parlamentarisk kontrol med Europols arbejde, som skal sikre tilliden til kvaliteten af informationen og til udvekslingen af data. Interpol omfatter meget forskellige lande med meget forskellige demokratiopfattelser og samfundsmodeller, og bl.a. derfor er informationsudvekslingen her ikke så omfattende.

De 26 lande, som deltager i Schengensamarbejdet.

er der i EU et samarbejde mellem de nationale anklagemyndigheder. Det hedder Eurojust. Dette samarbejde betyder, at de nationale anklagemyndigheder - eventuelt i samarbejde med Europol - kan undersøge, afsløre og optrevle større kriminelle netværk.

94

Hvad er Schengensamarbejdet?

Schengensamarbejdet er et samarbejde mellem en række europæiske lande om et fælles område uden indre grænser. Formålet med Schengensamarbejdet er at ophæve personkontrollen ved de fælles (indre) grænser i Schengenområdet suppleret med fælles regler for passage af Schengenområdets ydre grænser og ens visumregler for tredjelandsborgere. Derudover indebærer Schengensamarbejdet også, at landene styrker deres samarbejde om at bekæmpe grænseoverskridende kriminalitet, illegal indvandring m.m.

Schengensamarbejdet er opkaldt efter byen Schengen i Luxembourg, hvor Schengenaftalen blev

underskrevet i 1985. Oprindeligt var der tale om et samarbejde mellem visse EU-lande, som foregik uden for EU-traktaternes rammer. Schengenreglerne blev en del af EU-samarbejdet med Amsterdamtraktaten i 1999.

Med det store antal flygtninge og migranter, der kom til EU i 2015 og 2016, har adskillige medlemslande genindført midlertidig grænsekontrol ved de nationale grænser (*se spørgsmål 95*).

Siden den 25. marts 2001 har Danmark sammen med de øvrige nordiske lande deltaget fuldt ud i Schengensamarbejdet, hvilket bl.a. indebærer, at der ikke er nogen personkontrol ved Danmarks grænser. Det er derfor, man ikke skal vise pas, når man kører over grænsen til Tyskland eller f.eks. flyver til Italien (*se spørgsmål 96 og 97*). Danmarks forbehold på retsområdet betyder, at Danmark ikke deltager i nye, overstatslige afgørelser (*se spørgsmål 5 og 66*). Danmark kan dog - efter at de øvrige Schengenlande har vedtaget sådanne regler - beslutte, om vi ønsker at deltage i disse nye regler på mellemstatsligt grundlag. Folketinget skal i så fald gennemføre de nye regler i dansk lovgivning inden for en frist på 6 måneder (*se boks på side 77 under spørgsmål 66*). Der er vedtaget over 100 retsakter alene på Schengenområdet gennem de sidste knap 20 år. Danmark deltager i dem alle.

Grænsekontrol ved EU's ydre grænser.

95

Kan Danmark genindføre grænsekontrol, selv om vi er med i Schengensamarbejdet?

Selv om Schengensamarbejdet i sit udgangspunkt handler om, at grænsekontrollen mellem de deltagende lande skal ophæves ved de indre grænser for til gengæld at blive styrket ved de ydre grænser, kan medlemslandene genindføre midlertidig grænsekontrol.

Schengenreglerne giver dels mulighed for, at et land umiddelbart kan genindføre grænsekontrol i særlige kritiske situationer, hvor den nationale sikkerhed er truet. Således genindførte Frankrig grænsekontrol i timerne efter terrorangrebene i Paris i januar og i november 2015.

Et medlemsland kan også, hvis landet vurderer, at situationen ved grænsen kan true den nationale sikkerhed, midlertidigt genindføre grænsekontrol. Der er flere eksempler på, at medlemslande har genindført midlertidig grænsekontrol ved større

sportsbegivenheder, statsbesøg fra andre lande eller eksempelvis ved FN's klimatopmøder.

I forbindelse med de seneste års flygtningekrise har adskillige EU-medlemslande – herunder Danmark, Sverige, Tyskland og Østrig – efter at have konsulteret Kommissionen genindført midlertidig grænsekontrol og helt i overensstemmelse med Schengenreglerne opretholdt kontrollen i den anmeldte periode, der ifølge reglerne kan finde sted i op til 6 måneder med mulighed for yderligere forlængelse.

Kun hvis Kommissionen og andre medlemslande vurderer, at et land i strid med hensigten med Schengensamarbejdet opretholder grænsekontrollen, kan Kommissionen på anbefaling fra Rådet anmode et land om straks at ophæve den genindførte midlertidige grænsekontrol. Dette er endnu ikke sket.

Husk pas, når du rejser i Europa.

96

Hvilke lande deltager i Schengensamarbejdet?

22 EU-lande deltager fuldt ud i Schengensamarbejdet. Ud over disse EU-lande deltager Schweiz, Norge, Island og Liechtenstein også (*se spørgsmål 94*).

Storbritannien og Irland deltager kun i visse dele af Schengensamarbejdet, nemlig det politimæssige samarbejde og samarbejdet om straffesager, bekæmpelse af narkotika og Schengeninformations-systemet (SIS). Der er derfor stadig grænsekontrol ved rejse til og fra Storbritannien og Irland.

Grænsekontrollen er endnu ikke ophævet i Cypern, Rumænien, Bulgarien og Kroatien. Cypern er delt i en tyrkisk og cyprisk del, og da grænseproblematikken imellem dem fortsat er uafklaret, er Cypern endnu ikke godkendt som Schengenland. Bulgarien og Rumænien er endnu ikke godkendt som fulde Schengenlande, da krav om evne til at regulere korruption og bestikkelse fortsat ikke vurderes opfyldt. For at ophæve grænsekontrollen ved rejser til og fra disse lande skal Rådet beslutte det med enstemighed efter høring af Europa-Parlamentet.

97

Skal jeg have pas med, hvis jeg rejser rundt i EU?

Ja. Du skal nemlig altid kunne identificere dig selv og dokumentere dit statsborgerskab, når du rejser i andre EU-lande, selv om de er Schengenlande (*se spørgsmål 96*). For danskere er passet det eneste godkendte dokument.

Med Schengensamarbejdet er paskontrollen ved EU's indre grænser ophævet. Derfor er det ikke ved grænsen, du har brug for passet, men kun til identifikation. Det er ikke alle EU-lande, der er Schengenlande. Du skal derfor stadig bruge passet, når du rejser ind og ud af Storbritannien, Irland, Cypern, Bulgarien, Rumænien og Kroatien.

På grund af den nordiske pasunion behøver danske statsborgere ikke at medbringe pas ved rejse til de øvrige nordiske lande, Sverige, Finland, Norge og Island. Her kan du f.eks. bruge dit kørekort. Ved indførelse af midlertidig grænsekontrol under Schengenreglerne skal man dog huske at have passet med.

Fri bevægelighed og det indre marked

98

Hvad betyder fri bevægelighed?

Fri bevægelighed går ud på, at personer, varer, tjenesteydelser og kapital skal kunne bevæge sig frit rundt i EU. Målsætningen er at nedbryde de barrierer, der findes mellem EU-landene, og som kan begrænse den frie bevægelighed. Fri bevægelighed er et udtryk, der er knyttet til EU's indre marked (*se spørgsmål 99*).

Den frie bevægelighed for personer handler om, at EU-borgere skal kunne arbejde i et andet EU-land på lige fod med landets egne borgere. EU-landene må derfor ikke opstille regler, som begrænser adgangen til jobmarkedet for EU-borgere fra andre lande ved f.eks. at kræve, at de først skal have en arbejdstilladelse, eller at de skal være uddannet i det pågældende land.

Den frie bevægelighed for varer, tjenesteydelser og kapital handler om, at virksomheder og forbrugere skal kunne handle, levere tjenesteydelser og investere på tværs af EU's grænser uden at blive begrænset af nationale regler, told og importafgifter.

Princippet om fri bevægelighed, er ikke uden undtagelser. EU-landene må gerne opstille krav, som er nødvendige for at opfylde legitime mål, som f.eks. hensynet til miljøet, menneskers og dyrs liv og sundhed, samt til den offentlige orden. Det betyder, at et EU-land f.eks. gerne må afvise varer fra andre EU-lande, hvis det kan dokumenteres, at varerne er sundhedsfarlige.

Den frie bevægelighed for personer, varer, tjenesteydelser og kapital kaldes også de fire friheder.

99

Hvad er det indre marked?

Det indre marked er kernen i EU-samarbejdet. Og det meste EU-lovgivning hænger sammen med det indre marked. Målet er at fjerne hindringer for den frie bevægelighed for personer, varer, kapital og tjenesteydelser i EU. Det skaber et frit handelsområde og arbejdsmarked uden indre grænser. (*se spørgsmål 98*).

PERSONER

EU-borgere kan arbejde, bo og færdes frit i alle EU-lande.

UNDTAGELSE

EU-borgere skal kunne forsørge sig selv.

HINDRINGER FORBUDT

EU-lande må ikke stille krav om, at man skal være uddannet i landet eller kræve en arbejdstilladelse.

VARER

Borgere og virksomheder kan frit handle på tværs af grænser i EU.

UNDTAGELSE

Et EU-land må gerne afvise varer fra et andet land, hvis det kan dokumenteres, at varen skader miljø eller sundhed.

HINDRINGER FORBUDT

EU-lande må ikke kræve told eller importafgifter eller stille særlige krav til varer fra andre EU-lande.

DE FIRE FRIHEDER I EU'S INDRE MARKED

KAPITAL

Virksomheder og borgere kan investere på tværs af grænser.

UNDTAGELSE

Når det gælder kapitalbevægelser uden for EU, kan EU godt sætte begrænsninger.

HINDRINGER FORBUDT

EU-lande må ikke indføre skatter, der hindrer køb og salg af aktier fra andre EU-lande.

TJENESTEYDELSER

Virksomheder må frit levere tjenesteydelser på tværs af grænser.

UNDTAGELSE

Det gælder ikke offentlige tjenesteydelser som f.eks. sundhedsydelser.

HINDRINGER FORBUDT

EU-lande må ikke udelukke håndværkere fra andre EU-lande.

SOLVIT

For at det indre marked kan fungere efter hensigten, er det vigtigt, at landene overholder de vedtagne EU-regler. En ting er regler – noget andet er praksis. Det sker, at virksomheder støder på ulovlige handelshindringer, fordi danske eller udenlandske myndigheder anvender reglerne om det indre marked forkert.

Kommissionen har derfor etableret et netværk til at løse disse problemer. Netværket hedder SOLVIT og udgøres af et koordinationscenter i hvert land. Formålet med SOLVIT-netværket er at opnå en hurtig og uformel løsning for borgere og virksomheder, der oplever problemer med reglerne om det indre marked. I Danmark er det Erhvervsstyrelsen, som er koordinationscenter. Det er muligt at få vurderet, om SOLVIT kan behandle ens problem, på tlf. 35 29 10 00 eller via mail: solvit@erst.dk.

Visionen er, at det skal være lige så nemt for EU's borgere og virksomheder at bo, handle, drive virksomhed og arbejde i andre EU-lande, som det er i deres eget land. Når alle hindringer er ryddet af vejen, kan flere virksomheder konkurrere på lige vilkår. Det giver lavere priser og et større udvalg for forbrugerne. Virksomhederne kan sælge deres varer i EU's indre marked med 500 millioner forbrugere.

Det indre marked blev indført i 1987. EU har siden da vedtaget omfattende lovgivning, som er med til at fjerne de tekniske, juridiske og bureaukratiske hindringer for den frie bevægelighed. Når EU vedtager lovgivning om det indre marked, sker det især ved harmonisering af EU-landenes regler. Harmonisering betyder, at EU-landenes forskellige regler på et bestemt område ensrettes, så der stilles de samme krav til f.eks. produkters sikkerhed, sundhed og miljøbelastning i alle EU-lande. De ens krav gør det lettere for virksomheder at sælge deres produkter i andre EU-lande, fordi de ikke skal indrette sig efter forskellige krav i hvert land. Og når reglerne er ens, behøver forbrugere ikke være bekymrede for, om varer købt i andre EU-lande er sundhedsfarlige.

Harmonisering betyder dog ikke, at alle regler om det indre marked skal være helt ens. Der findes forskellige grader af harmonisering: Man skelner mellem totalharmonisering og minimumsharmoni-

sering. Ved totalharmonisering skal reglerne være helt ens, mens EU-landene ved minimumsharmonisering er enige om minimumskrav f.eks. til produkter, men hvor landene gerne må stille strengere krav til produkter, der sælges i deres land.

Om man vælger den ene eller den anden form for harmonisering, er et politisk valg, dvs. et spørgsmål om, hvad EU-lovgiverne kan blive enige om.

Spørgsmål 100-108 viser, hvordan nogle af hovedprincipperne for det indre marked fungerer.

100

Kan alle få opholdsret i Danmark i kraft af EU's princip om fri bevægelighed?

Den frie bevægelighed er en grundlæggende ret-tighed, der knytter sig til unionsborgerskabet (**se spørgsmål 101**). Men det betyder ikke, at alle har ubegrænset ret til ophold. Alle EU-borgere har ret til at opholde sig i Danmark i op til 3 måneder uden

EU-borgere har ret til at opholde sig 3 måneder i Danmark.

en opholdstilladelse. Hvis de arbejder, studerer eller har penge nok til at forsørge sig selv, har de ret til at opholde sig lige så længe, de vil. Hvis man aktivt søger job og har en realistisk chance for at få et arbejde, må man også opholde sig i et andet EU-land. Familiemedlemmer til en EU-borger har også ret til ophold i Danmark sammen med EU-borgeren, selv om de ikke selv er statsborgere i et EU-land. Kravene er de samme: EU-borgeren skal arbejde, studere eller være selvforsørgende. For at være selvforsørgende er kravet, at der er penge til at forsørge hele familien, hvilket også gælder de studerendes familier. EU-borgere, der ikke er arbejdstagere, arbejdssøgende, studerende eller selvforsørgende, må ikke ligge værtslandet til last. Danmark er derfor ikke forpligtet til at give disse opholdstilladelse eller sociale ydelser.

Statsborgere fra ikke-EU-lande, som ingen tilknytning har til EU-borgere, har ikke nogen opholdsret i Danmark efter EU's regler om fri bevægelighed. Det kræver nemlig en familiemæssig tilknytning til en EU-borger, som benytter sig af sin ret til fri bevægelighed.

101

Hvad er et unionsborgerskab?

Et unionsborgerskab er et tillæg til et statsborgerskab i et EU-land. En dansk statsborger har derfor også automatisk status som unionsborger i kraft af Danmarks medlemskab af EU. Traktaten slår fast, at unionsborgerskabet aldrig kan erstatte det nationale statsborgerskab, men kun er et supplement til det (det samme gør det danske forbehold om unionsborgerskabet *se spørgsmål 66*).

Unionsborgerskabet giver EU-borgerne følgende rettigheder:

- Retten til at rejse og opholde sig frit i alle EU-lande.
- Retten til at stemme ved valg til Europa-Parlamentet i det EU-land, hvor man bor.
- Retten til at blive hjulpet på EU-landes ambassader i lande, hvor ens eget land ikke har nogen ambassade.

Du kan vælge - under visse forudsætninger - at blive behandlet på et hospital i et andet EU-land.

102

Har alle EU-borgere ret til sociale ydelser i Danmark?

Nej. Arbejdstagere og selvstændige samt deres familier har ret til samme sociale ydelser (og skal betale samme skatter og afgifter) som værtslandets egne borgere.

Jobsøgende, pensionister, studerende og andre kan opholde sig 3 måneder i et andet EU-land uden andet krav end et gyldigt pas. De har ikke ret til sociale ydelser i denne periode. Efter 3 måneder skal de have en sygeforsikring og kunne forsørge sig selv og deres familie. De må ikke udgøre en urimelig byrde for værtslandet.

Der er imidlertid også en række gråzoner, der primært skyldes, at begrebet arbejdstager ikke er præcist defineret i EU-lovgivningen. F.eks. er studerende med job arbejdstagere og har derfor ret til SU. Og personer, der har haft et job i et andet EU-land, og aktivt søger efter et nyt, er også arbejdstagere med ret til sociale ydelser. Det følger af EU-Domstolens afgørelser på området.

103

Har jeg ret til en hofteoperation i et andet EU-land på Danmarks regning?

Ja, under visse betingelser. Du kan være sikker på, at den danske stat betaler, hvis du får en forhåndsgodkendelse fra danske myndigheder inden operationen. Men du har også ret til at få refunderet (en del af) udgiften, hvis du ikke har fået tilbudt behandlingen i Danmark inden for "rimelig ventetid". Det gav EU-Domstolen fru Watts fra Storbritannien ret til, efter hun var taget til Frankrig for at få en hofteoperation, da de britiske sundhedsmyndigheder ikke tilbød hende behandling inden for 3-4 måneder.

EU-Domstolen har slået fast, at sundhedsydelser er tjenesteydelser i det indre marked (*se spørgsmål 99*). Derfor må EU-landenes myndigheder ikke forhindre borgere i at blive behandlet i et andet land ved at nægte at give de samme tilskud til behandlingerne, som de giver i hjemlandet. Der skal være fri bevægelighed for sundhedsydelser. Landene må dog godt lægge begrænsninger på særlig omkost-

ningsfulde og specialiserede behandlinger, hvis de selv kan tilbyde behandlingen rettidigt. Men for alle ikkespecialiserede behandlinger kan du som patient tage til et andet land og blive behandlet. Og den danske stat er forpligtet til at betale den andel, som behandlingen ville have kostet i Danmark (den såkaldte DRG-takst).

Reglerne har udviklet sig gennem EU-Domstolens domme. For at skabe mere klarhed på området samlede EU de forskellige regler i patientrettighedsdirektivet i 2011.

104

Hvad har Kir Royal betydet for det indre marked?

Kir Royal er en drink, som består af champagne og fransk solbærlikør (creme de cassis). En af de centrale EU-domme om det indre marked er EU-Domstolens dom i Cassis de Dijon-sagen fra 1979. Dommen fastslår princippet om gensidig anerkendelse af nationale regler, dvs. princippet om, at

varer, der lovligt fremstilles og markedsføres i ét EU-land, som hovedregel også skal være tilladt i de øvrige EU-lande.

Cassis de Dijon-sagen handlede om, hvorvidt en tysk regel stred imod EU-reglerne om varenes frie bevægelighed. Den tyske regel gik ud på, at frugtlikør skulle have min. 25 pct. alkohol for at kunne sælges som frugtlikør. Det betød, at den franske solbærlikør Cassis de Dijon ikke måtte sælges på det tyske marked, for den indeholdt kun 15-20 pct. alkohol.

Domstolen dømte det tyske krav om et mindsteindhold af alkohol i den frie bevægelighed for varer inden for EU. Domstolen udtalte samtidig, at et lands nationale regler under visse omstændigheder kan være acceptable, selv om de hindrer de frie varebevægelser mellem EU-landene. Det gælder, når de nationale regler er nødvendige af hensyn til en effektiv skattekontrol, beskyttelsen af offentlig sundhed eller af forbrugere.

KIR ROYAL

Hæld et mål Crème de Cassis i et glas og hæld forsigtigt fem mål champagne oveni.

105

Hvad har Google med EU's konkurrenceregler at gøre?

Det er forbudt for virksomheder at misbruge deres dominerende stilling på markedet på en sådan måde, at det påvirker handelen mellem EU-landene. Forbuddet er en del af EU's kartel- og monopolregler, som skal sikre en sund konkurrence i EU.

Misbrug af dominerende stilling på markedet kan f.eks. være en virksomhed, der påtvinger kunder eller underleverandører urimelige priser eller vilkår. Noget de kan gøre, netop fordi de dominerer markedet.

Kommissionen har f.eks. mistanke om, at søgemaskinen Google misbruger sin dominerende markedsposition til at favorisere sin egen tjeneste til prissammenligning 'Google Shopping'. Når forbrugere søger efter en vare på nettet, kommer Google Shopping foran andre konkurrerende tjenester i søgefeltet, mener Kommissionen, som derfor har indledt en undersøgelse af sagen.

EU's konkurrencekommissær, Margrethe Vestager, undersøger også, om Google misbruger sin position i forbindelse med mobilstyresystemet Android og kopiering af konkurrenternes webindhold (kaldet scraping).

Amerikanske virksomheder er altså også underlagt EU's konkurrenceregler, når de operer på det europæiske marked.

106

Hvad har Apple med EU's konkurrenceregler at gøre?

Det er som udgangspunkt forbudt for EU-landene at give virksomheder statsstøtte, fordi det skævrider konkurrencen på det indre marked.

Statsstøtte kan tage mange former. Det kan f.eks. være en skatterabat, som kun gives til nogle selskaber.

Kommissionen konkluderede i august 2016, at Irland havde givet ulovlig statsstøtte til Apple.

Kommissionen undersøger, om EU-landene giver ulovlig statsstøtte. Den danske konkurrencekommissær, Margrethe Vestager, konkluderede i august 2016, at Irland har givet den amerikanske it-virksomhed Apple ulovlig statsstøtte i form af en skatterabat på op til 13 mia. euro. Apple har nemlig betalt væsentlig mindre selskabsskat af sit overskud end andre virksomheder - i 2014 helt ned til 0,005 pct. Derfor skal Apple betale pengene tilbage til Irland.

107

Må TV 2 modtage licenspenge?

I mere end 10 år har der kørt en række sager om TV 2's finansiering. Sagerne handler for det første om, hvorvidt TV 2's indtægter i perioden 1995-2002 var at regne for statsstøtte ifølge EU's regler. For det andet om denne statsstøtte var i strid med EU-reglerne.

Radio- og tv-stationer falder til dels ind under det, der i EU-jargon hedder tjenesteydelser af almen økonomisk interesse - et andet ord for public

service. Det er ikke forbudt at give statsstøtte til dette formål.

TV 2 er imidlertid delvis finansieret ved offentlige licensmidler, delvis ved reklameindtægter. Klagerne kom fra TV 2's konkurrenter (Viasat), der mente, at licenspengene ikke udelukkende gik til at opfylde stationens public service-forpligtelser.

Kommissionens afgørelser er flere gange blevet annulleret ved EU-Retten. Og både Kommissionen, TV 2 og Viasat har appelleret Rettens afgørelser til EU-Domstolen. Her er der endnu ikke faldet dom. (se *spørgsmål 40* om forskellen på Retten og Domstolen)

Viasat mener, at TV 2's finansiering var statsstøtte, at denne statsstøtte er i strid med EU-reglerne på det indre marked, og at TV 2 derfor skal betale støttebeløbet tilbage med renter (op mod 5 mia. kr.).

TV 2 mener ikke, at der er tale om statsstøtte. Kommissionen mener, at TV 2's finansiering (både licensmidler, men også reklameindtægter) var statsstøtte, men at denne statsstøtte var forenelig med reglerne på det indre marked.

EU-Retten mener, at reklameindtægter fra 1995 og 1996 overført til TV 2 fra TV 2 fonden ikke udgjorde

statsstøtte, men fastholder, at den øvrige finansiering fra 1997-2002 var statsstøtte, som dog var forenelig med EU-reglerne.

At statsstøtten ikke strider mod EU-reglerne, er ikke det samme som, at den er lovlig. For at være lovlig skal statsstøtten nemlig også anmeldes til Kommissionen, og det har den ikke været. Derfor risikerer TV 2 at skulle betale ulovlighedsrenter, hvis Kommissionen får ret i, at der er tale om forenelig statsstøtte. En sag mellem TV 2 og Viasat om dette spørgsmål har sideløbende kørt ved Østre Landsret. Den sag afventer nu EU-Domstolens afgørelse.

108

Hvad er miljøgarantien?

Miljøgarantien er den danske populærbetegnelse for en EU-regel, som gør det muligt for EU-landene at blive undtaget fra EU-regler for det indre marked, hvis det kan begrundes i hensynet til miljøet, arbejdsmiljø, mennesker eller dyrs sundhed. For at gøre brug af undtagelsen skal visse betingelser dog være opfyldt.

Reglen blev indført i 1986 som del af beslutningen om at oprette et fælles europæisk indre marked (se *spørgsmål 99*). Lande som bl.a. Danmark ønskede at gardere sig mod risikoen for, at nye EU-regler

TILLADTE FORMER FOR STATSSTØTTE I EU

Selv om statsstøtte som udgangspunkt er forbudt i EU, anses visse former for statsstøtte ikke for at være i strid med EU-reglerne. Det drejer sig om

- støtte af social karakter til enkelte forbrugere,
- støtte til genopretning af skader forårsaget af naturkatastrofer og
- støtte, der har til formål at
 - fremme udviklingen i særlig vanskeligt stillede regioner,
 - fremme projekter, der har fælles europæisk interesse, eller afhjælpe alvorlige forstyrrelser i et EU-lands økonomi,
 - fremme udvikling af visse erhvervsgrane eller økonomiske regioner eller
 - fremme kulturen og bevarelsen af kulturarven.

Derudover kan Rådet, efter anmodning fra et EU-land, beslutte, at en konkret støtte accepteres, selv om støtten som udgangspunkt ikke er i overensstemmelse med EU's statsstøtteregler.

Miljøgarantien er det danske kaldenavn for en EU-regel, som kan give EU-lande mulighed for at blive undtaget fra EU-regler, bl.a. på grund af miljøhensyn.

for det indre marked skulle føre til forringelser af landets nationale miljø- og arbejdsmiljøregler.

Miljøgarantien kan anvendes i to situationer:

- til at opretholde strengere, eksisterende nationale regler
- til i særlige tilfælde at indføre nye, strengere nationale regler på områder, hvor der allerede er fælles EU-lovgivning.

Kommissionen skal godkende EU-landenes brug af miljøgarantien. EU-landene skal dokumentere, at de nationale regler reelt sikrer et højere beskyttelsesniveau og ikke udgør en skjult begrænsning for samhandelen eller et middel til vilkårlig forskelsbehandling.

Danmark har anvendt miljøgarantien flere gange, bl.a. til at fastholde strengere nationale regler om nitrit og nitrat i fødevarer.

Også lande som Holland, Tyskland, Sverige, Østrig, Tjekkiet, Finland, Belgien og Frankrig har benyttet miljøgarantien til at opretholde national lovgivning med et højere beskyttelsesniveau.

KOMMISSIONSAFGØRELSER I SAGER, HVOR MILJØGARANTIE ER BLEVET PÅBERÅBT I PERIODEN 2000-2015

År	Land	Sagens genstand	Kommissionens afgørelse
2015	Danmark	Nitrit til kødprodukter	Godkendt frem til 22/5 2018
2012	Danmark	Industrielle drivhusgasser	Godkendt
2012	Sverige	Cadmium i gødninger	Afgørelsesfrist forlænget til den 18/10 2012
2012	Tyskland	Bly, arsen, kviksølv, barium og antimon samt N-nitrosaminer og nitroserbare stoffer	Delvis godkendt
2010	Danmark	Nitrit til kødprodukter	Godkendt frem til 25/5 2015
2009	Portugal	Genetisk modificerede organismer	Afgørelsesfrist forlænget til den 4/5 2010
2008	Danmark	Nitrit til kødprodukter	Godkendt frem til 23/5 2010
2008	Østrig	Fluorholdige drivhusgasser	Godkendt frem til 31/12 2012
2007	Polen	Genetisk modificerede organismer	Forkastet
2007	Holland	Korte chlorparaffiner	Godkendt
2007	Danmark	Industrielle drivhusgasser	Godkendt frem til 31/12 2012
2006	Holland	Grænseværdier for dieseldrevne køretøjers partikelemission	Forkastet
2006	Østrig	Cadmium i gødninger	Godkendt
2006	Finland	Cadmium i gødninger	Godkendt
2006	Sverige	Cadmium i gødninger	Godkendt
2006	Cypern	Genetisk modificerede organismer	Ikke antaget til behandling
2004	Holland	Korte chlorparaffiner	Godkendt
2003	Tyskland	Azofarvestoffer	Forkastet
2003	Østrig	Genetisk modificerede organismer	Forkastet
2003	Frankrig	Chlorholdige NK-gødninger med højt nitrogenindhold	Forkastet
2002	Holland	Kreosotbehandlet træ	Godkendt
2002	Finland	Cadmium i gødninger	Godkendt
2002	Sverige	Cadmium i gødninger	Godkendt
2002	Østrig	Cadmium i gødninger	Godkendt
2002	Holland	Kreosotbehandlet træ	Godkendt
2002	Storbritannien	Medicinsk udstyr til in vitro-diagnostik (hiv-testkit)	Ikke antaget til behandling
2001	Tyskland	Organiske tinforbindelser	Forkastet
2001	Tyskland	Lægemiddelovervågning	Forkastet
2000	Belgien	Organiske tinforbindelser	Forkastet

Udenrigs- og sikkerhedspolitik

109

Hvad er EU's fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik?

EU's fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (FUSP) omfatter i princippet alle udenrigs- og sikkerhedspolitiske områder. Det kræver oftest fuld enighed blandt EU-landene i Rådet eller Det Europæiske Råd at gennemføre fælles handlinger på området.

EU's udenrigs- og sikkerhedspolitik spænder bl.a. over et engagement i den mellemøstlige fredsproces, en civil politimission i Afghanistan, udviklingsstøtte til verdens fattigste lande (*se spørgsmål 112*) og en indsats med genopbygning og sikkerhed i Kosovo.

Den fælles sikkerheds- og forsvarspolitik er en del af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik. Den gør det muligt for EU at gennemføre militære og civile operationer med henblik på fredsbevarelse, konfliktforebyggelse og styrkelse af den internationale sikkerhed (*se spørgsmål 110*). Dette skal altid ske i overensstemmelse med FN-pagten. Danmark

deltager ikke i forsvarssamarbejdet på grund af det danske forsvarsforbehold (*se spørgsmål 66*).

Initiativer til nye forslag om udenrigs- eller sikkerhedspolitik kan tages af ethvert medlemsland eller af EU's udenrigsrepræsentant (*se spørgsmål 30*). Den højtstående repræsentant, der også er medlem af Kommissionen, er formand for Udenrigsrådet (dvs. når EU-landenes udenrigsministre mødes) og er EU's repræsentant over for resten af verden. Udenrigsrepræsentanten står samtidig i spidsen for EU's Fælles Udenrigstjeneste, der tæller

EU's Udenrigsrepræsentant, Federica Mogherini, og NATO's Generalsekretær, Jens Stoltenberg, i Bruxelles.

EU's militære operation
EUNAVFOR mod pirateri ud
for Somalia. Kilde: EUNAVFOR

et diplomatisk korps med ca. 140 delegationer (der svarer til ambassader) rundt om i verden.

Der kan ikke vedtages nogen udenrigs- og sikkerhedspolitisk lovgivning. Dermed er Europa-Parlamentets og Kommissionens indflydelse ganske begrænset.

110

Findes der en EU-hær?

EU har ikke nogen fælles hær. EU-landene bestemmer selv over deres militære styrker, som i stigende grad samarbejder med hinanden.

EU-landene kan beslutte, at de vil gennemføre en fælles EU-operation, men det er landene selv, der er ansvarlige for at udsende deres militære og civile bidrag. Et eksempel på en militær operation er EU's træning af Malis forsvarsstyrker.

Det Europæiske Forsvarsagentur (AED) bistår samarbejdet mellem EU-landenes forsvar om forsvarsmateriel, krisestyring og forsvarsforskning. Danmark deltager ikke i samarbejdet på grund af

det danske forsvarsforbehold. Danmark kan dog godt bidrage til EU's civile missioner.

111

Kan EU-landene sige nej tak til EU's handelsaftaler?

Det enkelte EU-land kan ikke føre sin egen handelspolitik og indgå egne handelsaftaler med f.eks. USA, Australien eller Japan. Det skyldes, at EU har enekompetence på handelspolitikken (*se spørgsmål 68*).

Det er Kommissionen, der på vegne af medlemslandene forhandler handelsaftaler. Før Kommissionen kan gå i gang med forhandlingerne, skal de have et forhandlingsmandat fra EU-landenes handelsministre i Rådet. Og når aftalen er forhandlet på plads, skal både ministrene i Rådet og Europa-Parlamentet godkende resultatet. Derfor holder Kommissionen løbende kontakt til de to institutioner undervejs i forhandlingerne.

Hvis den endelige aftale indeholder elementer, som ikke er ren handelspolitik, men omhandler et område, hvor EU og medlemslandene deler kompetencen, skal aftalen efterfølgende også godkendes (eller ratificeres, som det hedder) i medlemslandene efter reglerne i deres forfatninger. Det kan f.eks. være i de nationale parlamenter. Det kalder man en blandet aftale. Eksempler på områder med delt kompetence, som kan være med i en blandet handelsaftale, er intellektuelle ejendomsrettigheder eller søtransport.

EU har en lang række handelsaftaler med lande eller grupper af lande uden for EU. Aftalerne handler ofte om adgang til markeder og om at reducere told og afgifter, men kan også handle om investeringer og meget andet.

Et eksempel på en omfattende handelsaftale er den transatlantiske frihandelsaftale med USA (TTIP), som EU har forhandlet med USA om siden 2013. Et andet eksempel er en frihandelsaftale med Canada (CETA), som EU indgik i 2016, og som skal ratificeres nationalt i 2017-18. Det sker for det meste i landenes nationale parlamenter.

112

Hvordan hjælper EU udviklingslande?

EU er verdens største bidragsyder af udviklingsbistand. Sammen med EU-landenes egne bidrag tegner EU sig for ca. halvdelen af den samlede udviklingsbistand i verden. I 2014 var den samlede bistand fra EU og medlemslandene på 58,2 mia. euro.

Lige siden EF's oprettelse i 1950'erne har der været en stærk relation mellem EU og en række udviklingslande, som på det tidspunkt stadig var kolonier under nogle af EU-landene. Derfor har der historisk set været en tæt samhandel mellem udviklingslandene og det europæiske marked, ligesom flere af EU-landene føler en særlig relation til de tidligere kolonier, som i dag er selvstændige stater. Fra starten var der derfor også en særlig stærk forbindelse til de udviklingslande, der havde været kolonier. I dag er gruppen af udviklingslande blevet udvidet og formaliseret i forsamlingen af de 79 såkaldte AVS-lande (lande fra Afrika, Vestindien og Stillehavet). Den særlige relation mellem EU og disse lande er formaliseret i den 20-årige partnerskabsaftale Cotonouaftalen fra 2000. Aftalen udløber i 2020,

EU er verdens største bidragsyder af udviklingsbistand.

og man arbejder nu på en ny ramme for samarbejdet. Der er bl.a. ideer om at lade samarbejdet være åbent for andre udviklingslande og lægge mere op til regionalt samarbejde mellem landene.

Cotonouaftalen har to mål: et udviklingspolitisk formål om at afskaffe fattigdom og et handelsmæssigt formål om at integrere AVS-landene i verdensøkonomien.

Udviklingssamarbejdet er finansieret gennem Den Europæiske Udviklingsfond.

Handelssamarbejdet går bl.a. ud på, at EU har fjernet told, kvoter og handelsrestriktioner på en række af varer. For de fattigste 40 lande er tolden fjernet for alle varer undtagen våben.

EU samarbejder også med andre udviklingslande end AVS-landene.

AVS-LANDE

De mindst udviklede AVS-lande

Angola, Benin, Burkina Faso, Burundi, Den Centralafrikanske Republik, Comorerne, Den Demokratiske Republik Congo, Djibouti, Eritrea, Etiopien, Gambia, Guinea, Guinea-Bissau, Haiti, Kiribati, Lesotho, Liberia, Madagaskar, Malawi, Mali, Mauretanien, Mozambique, Niger, Rwanda, Salomonøerne, Samoa, São Tomé og Príncipe, Senegal, Sierra Leone, Somalia, Sudan, Tanzania, Tchad, Timor-Leste (Østtimor), Togo, Tuvalu, Uganda, Vanuatu, Zambia og Ækvatorialguinea.

De øvrige AVS-lande

Antigua og Barbuda, Bahamas, Barbados, Belize, Botswana, Cameroun, Cookøerne, Cuba, Dominica, Den Dominikanske Republik, Elfenbenskysten, Fiji, Gabon, Ghana, Grenada, Guyana, Jamaica, Kenya, Kits og Nevis, Marshalløerne, Mauritius, Mikronesien, Namibia, Nauru, Nigeria, Niue, Palau, Papua Ny Guinea, Republikken Congo, Republikken Kap Verde, St. Lucia, St. Vincent og Grenadinerne, Seychellerne, Surinam, Sydafrika (delvis), Swaziland, Tonga, Trinidad og Tobago og Zimbabwe.

Cotonouaftalen giver de mindst udviklede AVS-lande særbehandling, da der er tale om lande, som umiddelbart er kommet ud af konflikter og derfor har et særligt behov for udvikling.

Store og små sager

113

Hvad er historien om de krumme agurker?

Diskussionen om agurkers krumning opstod op i Danmark i maj 1991 og fyldte en del i debatten op til den danske folkeafstemning om Maastrichttraktaten i 1992. Historien blev brugt som eksempel på, hvor små detaljer EU regulerede.

Det var dog ikke EU, der fandt på at regulere krumningen af agurker. Det har Danmark gjort, længe før der var noget, der hed EF, f.eks. i sorteringsreglementet fra 1942, hvor der står, at agurker af første sortering skal være "veludviklede og velformede, dvs. ikke væsentligt afvige fra pågældende normaltype, hverken i form eller indhold". De første EU-regler om agurker er fra 1964 med detaljerede regler for, hvordan frugt og grønt skal se ud for at kunne sælges som første sortering. Agurker måtte f.eks. ikke krumme mere end 10 mm pr. 10 cm for at være førsteklasses agurker. Blev de solgt som andensorteringsagurker, måtte de krumme så meget, de ville. Reglerne gjorde det lettere at handle med frugt og grønt mellem EU-landene, da man vidste, hvad man bestilte, når man købte første sortering. Den 1. juli 2009 blev EU-reglerne

for bl.a. agurkers krumning ophævet. Det er nu op til branchen selv at sætte standarderne.

114

Kan tyskere købe sommerhus i Danmark?

Nej, det kan de som udgangspunkt ikke. Der skal en særlig tilladelse til fra det danske Justitsministerium, før udlændinge kan få lov til at købe sommerhus i Danmark – også selv om der er tale om EU-borgere. I 2013 blev der givet 241 tilladelser og 112 afslag på sommerhuskøb. De fleste tilladelser blev givet til købere fra Norge, men det var også nordmænd, der fik flest afslag.

Det skyldes, at Danmark har fået lov til at beholde den lovgivning vedrørende erhvervelse af sommerhuse, som var gældende den 1. november 1993, da Maastrichttraktaten trådte i kraft, også kaldet sommerhusreglen eller Danmarks femte forbehold (*se de andre fire under spørgsmål 66*). Bestemelsen om Danmarks særstilling på dette område er optaget i protokol nr. 16 til Maastrichttraktaten. Protokollen om ejendomserhvervelse føres uæn-

PROTOKOL NR. 16 OM EJENDOMSERHVERVELSE I DANMARK

"De høje kontraherende parter, som ønsker at finde en løsning på visse særlige problemer, der er af interesse for Danmark, er blevet enige om følgende bestemmelse, der knyttes som bilag til traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab: "Uanset bestemmelserne i traktaten kan Danmark opretholde den gældende lovgivning om erhvervelse af ejendomme, der ikke er helårsboliger."

I 2020 skal mindst 20 pct. af al energi produceret i EU være vedvarende energi.

dret videre i Lissabontraktaten, som dermed ikke ændrer den danske sommerhusregel.

EU spiller også en vigtig rolle, når verdens lande mødes til FN's årlige klimatopmøde og forhandler klimamål.

115

Hvad gør EU for klimaet?

EU's klimapolitik består af fælles målsætninger, som skal gøre EU mere klimavenligt. Skybrud og andet ekstremt vejr på tværs af landegrænser er ifølge eksperter en konsekvens af klimaændringer.

Regler og love på klimaområdet handler bl.a. om energimærkning af køleskabe, udfasning af glødepærer og grænseværdier for farlige partikler i bilers udstødning.

EU står for ca. 12 pct. af verdens udledning af drivhusgasser. Mere end 80 pct. af EU's udledning stammer fra produktion og anvendelse af energi, herunder transport. EU's klimapolitik hænger tæt sammen med energipolitikken og sigter efter at gøre EU mindre afhængig af fossile brændstoffer som kul og olie. Det skal ske gennem mindre udledning af drivhusgas, større andel af vedvarende energi fra f.eks. sol, vand og vind, mere effektiv brug af energi og fastsættelse af kvoter for CO₂-udledning.

116

Må fagforeninger blokere udenlandske virksomheder, der ikke overholder danske overenskomster?

Retten til at strejke og lave blokader mod virksomheder, der underbetaler deres ansatte, er led i arbejdstagernes grundlæggende ret til at kæmpe for bedre løn- og arbejdsvilkår. Disse rettigheder er også beskyttet af EU-retten. Men virksomheder har samtidig en grundlæggende ret til at etablere sig og/eller levere tjenesteydelser, hvor de vil inden for EU (*se spørgsmål 98 og 99*). Derfor er der ikke noget simpelt svar på spørgsmålet om, hvilke af de grundlæggende rettigheder der vejer tungest. Svaret afhænger af, hvordan de forskellige rettigheder udøves i den enkelte sag.

Eksempel på dansk nummerplade.

EU-Domstolen har afgjort en række sager med spændinger mellem strejkeretten og retten til fri bevægelighed. Det drejer sig bl.a. om Viking Line-sagen, Lavalsagen og Rüffertsagen. Den overordnede konklusion i disse sager er, at kollektive kampskridt (dvs. strejker, blokader osv.) godt må begrænse den frie bevægelighed, hvis de er begrundet af "tvingende almene hensyn", og hvis kampskridtene er rimelige i forhold til fagforeningens mål (proportionalitet).

Det betyder f.eks., at danske fagforeninger i princippet gerne må lave blokader mod udenlandske virksomheder, der underbetaler deres ansatte i Danmark. Men det kræver, at der findes en overenskomst på området, der har klare og generelle lønkrav. Og den udenlandske virksomhed skal have mulighed for at sætte sig ind i de overenskomstkrav, der gælder i Danmark. I visse andre lande vil klare lønkrav være en lovfastsat mindsteløn. Men i Danmark er det overladt til arbejdsmarkedets parter at fastsætte mindstelønnen på de forskellige fagområder.

Dommene betyder også, at danske fagforeninger skal respektere overenskomster fra andre EU-lande. De må derfor ikke behandle virksomheder, der har indgået overenskomst i et andet EU-land, ringere end virksomheder, der har indgået en dansk overenskomst. Danske fagforeninger må f.eks. ikke

blokere en polsk håndværkervirksomhed, der har indgået en overenskomst med en polsk fagforening, blot fordi den ikke lever op til de danske overenskomstkrav.

117

Kan jeg få EU på nummerpladerne?

Ja, du har mulighed for at vælge EU-nummerplader, når du indregistrerer dit køretøj. Men du kan også vælge at få nummerplader uden EU-flaget på. Siden den 12. oktober 2009 har man skullet træffe valget ved registrering af sit køretøj.

EU-nummerpladen ligner den almindelige nummerplade, men har et blåt felt til venstre med EU's flag (*se spørgsmål 9*) og bogstavkoden DK for Danmark. For at beskytte mod forfalskning er der også indført en hologramstribе på nummerpladen.

Prisen for nummerpladen er den samme, uanset hvilken plade du vælger.

Indeks

BEMÆRK

Numrene i indekset henviser til sidetal og ikke kapitelnumre.

A

Acquis communautaire 59, 66, 70
 Afgørelser 57
 Afstemning i Rådet 39
 Albanien 67, 69
 Almindelige lovgivningsprocedure, Den 62-65, 104,
 Amsterdamtraktaten 21, 23, 77, 82-83, 111
 Annullationssager 52
 Ansøgerlande 73
 Apple 58, 120-121
 Associerede lande 72
 Asyl 104-107
 AVS-lande 127-128
 Azorerne 71

B

Bankunion 93
 Beføjelser 12, 27, 42, 66, 78-79, 82
 Belgien 13, 31, 35, 38, 45, 67, 75, 88, 90, 98, 123-124
 Beretninger, Europaudvalgets 86
 Berlinmuren 14
 Bermuda 72
 Beslutningsprocedurer 60-65
 Borgerinitiativ 66
 Bosnien-Hercegovina 67, 69
 Brexit 67
 Budget, EU's 28, 37, 96-103
 Bulgarien 31, 35, 38, 45, 67, 113

C

Cassis de Dijon 119
 Cent 90
 CETA 127
 Charter om grundlæggende rettigheder 24-26
 Concours 48
 Coreper 36, 39-40
 Cotonouaftalen 127-128
 Cypern 31, 35, 45, 67, 88, 92, 98, 113, 124

D

Danmark 16, 20, 23, 26, 31, 33, 35, 37-38, 40, 45,
 47, 51, 57, 67, 71-73, 75-79, 82-83, 86-89,
 91-93, 96-97, 105-107, 111-112, 116-119,
 122-126, 129-131, 140
 Danske forbehold 76-78
 Danske medlemmer af Europa-Parlamentet 32-33
 De Europæiske Fællesskaber 13, 75, 86
 De Kanariske Øer 71
 Delegeret retsakt 47
 Den Europæiske Centralbank 89-90, 93
 Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol 24,
 40, 55
 Den europæiske menneskerettighedskonvention
 24, 40, 55
 Den Europæiske Ombudsmand 53
 Den Økonomiske og Monetære Union 76, 89-90
 Det Europæiske Atomenergifællesskab 13, 21

Det Europæiske Fællesskab 15
Det Europæiske Konvent 23, 25
Det Europæiske Kul- og Stålfællesskab 13-14, 16, 18
Det Europæiske Råd 20, 25, 28, 37, 40, 43, 52, 67, 70, 95, 109, 125
Det Europæiske Semester 79, 94-95
Direkte virkning 15-16, 51, 57
Direktiv 42, 56-58, 107
Dobbeltmandat 35
Dublinforordningen 106-107

E

ECB (se Den Europæiske Centralbank)
ECU 90
Edinburghafgørelsen 78, 83
EF-pakken 23, 83
EF-traktaten 15
EFTA 73, 75
EIS (Europol Informations Systemet) 109
Ekspertkomiteer 84
EMI 90
EMS 89
Energ 36, 45, 80, 130
Erklæring 18, 20, 25
ERM II 88-89, 91
Erstatningssag 53
ESM 92
Estland 31, 35, 38, 45, 67, 88
EU-agentur 49
EU-Domstolen 15-16, 24, 28, 33, 42, 44, 50-55, 59, 66, 118, 121, 131
EU-specialudvalg 84
EU-traktaten 11, 15, 20-21, 29, 43, 50, 69
EU-udvalget 84
EUR-LEX 59-60
EUR-lex 60
Euratom 13, 21
Euroafstemning 83
EURODAC (Database - asylansøgeres fingeraftryk) 107, 109-110
Eurojust 105, 111
Euromønter 88
Europa-Kommissionen se Kommissionen
Europa-Parlamentet 27-35, 42-43, 47, 52, 59
Europarådet 17-19, 24-25, 40, 55
Europaudvalget se Folketingets Europaudvalg
Europol 105, 109
Europæiske Fælles Akt 83
Europæiske Kul- og Stålfællesskab 13-14, 16, 18
Europæiske politiske partier 34
Eurosymbalet 90
EØF 13, 18
EØF-traktaten 13, 21
EØS-aftalen 73
EØS-lande 73

F

Familieret 61
Finanspagten 91-92
Finland 31, 35, 38, 45, 67, 73, 88, 90, 113, 123-124
Flag, EU 19, 131
Flygtninge 106-107, 111
FN 10, 17, 38, 112, 130
Folkeafstemninger, danske 22, 24, 71, 73, 75-77, 82, 83, 89
Folkeforbundet 16-17
Folketinget 15-16, 26-27, 40, 47, 59, 82-86, 111, 140
Folketingets Europaudvalg 51, 85-86
Forfatningstraktaten 19, 23-24
Forhandlingsmandat 86, 126
Forhandlingsoplæg 78, 86
Forligsproceduren 64
Formandskab, EU- 37-38
Formandskabsrækkefølge 38
Formål, EU's 10-11
Forordning 16, 42, 56, 86
Forrang, EU-rettens 51
Forsvarsagentur 126
Forsvarsforbehold 76, 125-126
Frankrig 13, 18, 24, 29, 31, 35, 38, 44-45, 53, 67, 72, 75, 88, 90, 112, 118, 123-124
Fri bevægelighed 10, 12-13, 105, 114-116, 119, 131
Frontex 49, 105
Fusionstraktaten 21
FUSP se Fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik

Fælles europæiske udenrigstjeneste 38
Fælles holdning 63-64
Fælles sikkerheds- og forsvarspolitik 125
Fælles strafferamme 108-109
Fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik 13, 15, 37, 80-81, 125-126
Fællesmarked 13
Færøerne 72

G

Generaladvokat 54
Generaldirektorat 43
Gennemførelsesretsakter, Kommissionens 47
Google 16, 120
Gran Canaria 71-72
Grundloven 82-83
Grundlæggende traktater 66
Grækenland 31, 35, 45, 67, 88, 90, 92
Grænsekontrol 112
Grønland 69, 71-72
Gult kort 59, 86-87
Gældskrise 91-92

H

Haagkongressen 17
Harmonisering 116
Henstilling 91-92

Holland 13, 24, 35, 45, 67, 72, 75, 88, 90, 97-98, 123-124
Højtstående repræsentant for udenrigsanliggender 22, 45, 125

I

Indre marked, Det 12-13, 16, 21, 36, 45, 56, 62, 73, 80, 114-116, 118-122
Irland 31, 35, 45, 58, 67, 73, 75, 78, 83, 88, 90, 113, 121
Island 73, 113
Italien 13, 31, 35, 44-45, 67, 75, 88, 90, 111

K

Kabinet, i Kommissionen 48
Kandidatlande 67-68, 69
Kapitler, forhandlings- 70
Kir Royal 119
Klimapolitik 130
Komitologi 47
Kommissionen 15, 18, 24-25, 27-28, 35-38, 42-48, 51-53, 57-59, 61-67, 69-70, 84, 86-87, 91-92, 94-95, 98, 100, 112, 116, 120-123, 125-126
Kommissærer 45-46
Kompetencer, EU's 79-80
Konkurrenceregler 120
Konvergenskriterier 90, 92

Konvergensprogrammer 94-95
Koordination af EU-sager, den danske regerings 84-85
Kroatien 31, 38, 45, 67, 113
Kvalificeret flertal 15, 39-40, 61, 63-64, 67, 92
Københavnskriterierne 70

L

Landbrugspolitik 75, 96, 100-103
Lande i EU 68
Letland 31, 35, 45, 67, 88
Lissabontraktaten 15, 19, 21-25, 44, 47, 67, 69, 82, 86-87, 100, 106, 130
Litauen 31, 35, 45, 67, 88
Luxembourg 13, 21, 29, 31, 35, 45, 50-52, 67, 73, 75, 88, 90, 111
Løn, medlemmer af Europa-Parlamentet 33

M

Madeira 71-72
Makedonien 67, 69
Makroøkonomiske ubalancer 94-95
Malta 31, 35, 38, 45, 67, 88, 98
Marokko 69
Mayotte 72
Medlemmer af Europa-Parlamentet 30-33, 35, 64
Medlemmer af Europaudvalget 85

Medlemmer, EU 68
Medlemmer, Kommissionen 45
Medlemslande 10, 17, 19-20, 22, 24, 30, 34, 39-40,
43, 47, 54, 56, 67-70, 72-73, 77, 79, 88-91, 94,
102, 111-112, 140
Mellemstatsligt samarbejde 15-17, 34
Migration 45, 108
Miljøgarantien 8, 122-124
Ministerrådet se Rådet
Montenegro 67, 69
Mål, EU's 11-12
Maastrichttraktaten 13, 15, 21, 23, 76, 78, 82-83,
89, 91, 129

N

Nationale kompromis 76, 78
NATO 10, 125
Nederlandene se Holland
Nettobidragssydere, EU's budget 97-99
Nietraktaten 20-21, 23, 44
Nordiske pasunion 113
Norge 73, 75, 113, 129
Notifikation 65
Nummerplader 131
Nærhedsprincippet 58-59, 86-87

O

OECD 17
OEEC 17
OLT 71-72
Opholdsret 116-117
Optagelseskrav, se Københavnskriterierne
Overstatsligt 10, 15-16, 56, 104-105
Oversøiske lande og territorier, se OLT

P

Pas 104-105, 111, 113, 118
Paskontrol 111-113
Passivitetssøgsmål 53
Personers fri bevægelighed 114-117, 118
Polen 31, 35, 38, 45, 67, 124
Politiske grupper i Europa-Parlamentet 30-31, 34
Portugal 31, 35, 38, 45, 67, 75, 88, 90, 124
Protokol 20, 51, 129-130
Præambel 20
Præjudiciel afgørelse 53

R

Rabat, EU's budget 97
Ratifikation 24, 26, 73
Ratifikationsinstrument 26

Regeringens udenrigspolitiske udvalg 85
Regeringskonference 18, 25-26
Repræsentation, Danmarks Faste 87
Retlige og indre anliggender 13, 21, 36, 76-78,
104-105, 106-113
Retsforbehold, Danmarks 104-105
Retsinformation 60
RIA-samarbejdet se retlige og indre anliggender
Romtraktaten 13
Rumænien 31, 35, 38, 45, 67, 113
Rusland 15
Rækkefølge, formandskab 38
Rådet 11, 16, 24-25, 27-28, 36-41, 43, 47-48, 52,
56, 59, 61-64, 67, 69-70, 84, 86-87, 91-92,
94-95, 100, 104, 109, 112-113, 122, 125-126
Rådet for Den Europæiske Union se Rådet
Rådsformationer 36

S

Sang, EU- 19
Schengenlande 111, 113
Schengensamarbejde 110-113
Schuman-erklæringen 18
Schweiz 73, 75, 113
Serbien 67, 69
SIS (Schengen Informations systemet) 109
Slovakiet 31, 35, 38, 45, 67, 88
Slovenien 31, 35, 38, 45, 67

Sociale ydelser 118
Solvit 116
Sommerhusreglen 129
Sommertid 57
Sovjetunionen 17
Spanien 31, 35, 38, 44-45, 67, 88, 90, 92
Stabilitets- og vækstpagten 91-92
Start, EU's 13-14
Statsstøtte 58, 65, 71, 120-122
Stemmer, personlige ved EP-valget 32
Storbritannien 30-31, 44, 67, 69, 72-73, 75, 78, 88,
97, 113, 118, 124
Strasbourg 29, 33, 53, 55
Strejkeret 130
Støtte, økonomisk 30, 92, 100-103, Subsidiaritets-
princippet, se nærhedsprincippet
Sundhedsydelser 115, 118
Suspension af rettigheder 11, 69
Suverænitetsoverdragelse 82
Sverige 31, 35, 38, 45, 53, 67, 73, 75, 88-89, 97,
112-113, 123-124

T

Tjekkiet 31, 35, 38, 45, 67, 123
Topmøde 25
Traktat 13, 20, 22-26, 70-71, 82, 91-92
Traktatbrudssag 51-52
Traktaten om Den Europæiske Union 11, 20

Traktatgrundlaget 13
Traktatændringer 21
TTIP (EU-USA Handelsaftale) 127
Tyrkiet 67, 69
Tyskland 14, 17-18, 31, 35, 38, 44-45, 88, 90, 97,
111-112, 123-124

U

Udenrigsrepræsentant, EU - se Højtstående
repræsentant for udenrigsanliggender
Udmeldelse, af EU 67, 69
Ungarn 31, 35, 38, 45, 67
Unionsborgerskab 77, 117
USA 16, 127

V

Valg til Europa-Parlamentet 30, 35, 117
Valgdeltagelse 35, 73, 83
Varer, fri bevægelighed 10, 13, 114-116
VIS (Visa Informations Systemet) 109

Ø

ØMU 76, 89-90
Østrig 31, 35, 38, 45, 66-67, 73, 75, 88, 90, 97, 112,
123-124

Å

Åbningsskrivelser 51

117

Få svar på dine spørgsmål om EU

Formålet med 117 spørgsmål og svar om EU er at give direkte og neutrale svar på spørgsmål om EU. Bogen tager udgangspunkt i de mange spørgsmål, som Folketingets EU-Oplysning besvarer hver dag. Der er besvarelser af spørgsmål om EU's historie, opbygning, medlemslande, Danmark og EU og meget mere.

Grundideen er, at hver enkelt svar som udgangspunkt kan læses alene, men at der indimellem henvises til andre spørgsmål, hvis et ord eller et begreb kræver en længere forklaring. Bogen kan også læses fra ende til anden, uden at der vil være alt for mange gentagelser. Læses hele bogen i sammenhæng får man en grundlæggende viden om EU.

God fornøjelse!

Med venlig hilsen

Folketingets EU-Oplysning

Folketingets EU-Oplysning

Christiansborg
DK-1240 København K

Tlf. +45 3337 3337
www.eu.dk
euopl@ft.dk
facebook.com/FolketingetsEUO

OM FOLKETINGETS EU-OPLYSNING

Folketinget har en EU-Oplysning, som har til opgave at besvare borgernes spørgsmål om EU - hurtigt, neutralt og ikke mindst gratis.

Folketingets EU-Oplysning står desuden bag Danmarks største EU-hjemmeside med dokumenter fra EU-beslutningsprocessen, forklarende tekster, film, spørgsmål og svar om EU m.m. Herudover udgiver EU-Oplysningen en række publikationer.

